Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | www.7md.lt

7md

2016 m. gruodžio 23 d., penktadienis

Nr. 42 (1194) | Kaina 0,90 Eur

Dailė | Muzika | Teatras | Kinas | Fotografija

Sveiki sulaukę šventų Kalėdų!

Lina Jonikė, „Praktinė dovana“. 2016 m.

A. Narušytės nuotr.

Pelėdų dovanos

Agnė Narušytė

Rašau lėktuve, virš debesų. Jo triumai, daiktadėžės virš galvų ir krepšiai po kėdėmis prikimšti dovanų. Kas netelpa – keleivių paltų kišenėse. Visi čia supakuoti žmonės naršė parduotuves, ėmė, čiupinėjo, apžiūrinėjo, uostė daiktus, kurių šiaip nepastebėtų, vertino: o gal? Gal šitie žiūronai nustebins tavo tetą, kuri jaunystėje žiūrėdavo į žvaigždes, o dabar temato pinigus ir tabletes? O šitas žaidimas „Hario Poterio“ žinovams – gal jis patiks tavo sūnėnui? Jau matai, kaip jis juokdamasis skaito klausimus, jau imi ir... padedi atgal. Jie nė neįsivaizduoja, kad visas septynias knygas galima perskaityti daugiau nei septynis kartus. Sūnėnui čia nebus ką veikti. Ir taip – nuo vieno daikto prie kito. Mėgini išsigalvoti poreikį, sugeneruoti kito svajonę iš padrikų prisiminimų ir nuogirdų.

Pro langą spoksodama į lėtai slenkančią debesų plynę prisimenu pirmąsias Kalėdų dovanas, tėvų sumedžiotas tuščiose parduotuvėse: krypuojantį ančiuką, kaladėles, plastmasinį kosmonautą. Kiekvienas daiktas būdavo įvykis. Ypač delno dydžio šuniukas juodu kailiuku. Spintoje jam įrengiau namelį ir kambarys tapo mišku, kuriame gyveno iš kankorėžių padaryti ežiai ir raganos. Visai žiemai pakako nuotykių.

Šitas mintis išprovokavo bendrakeleiviai. Mat lėktuvas oro uoste prastovėjo dvi valandas. Pilotas per garsiakalbį vis atsiprašinėjo – tai nuledinimo mašina sugedusi, tai dokumentai nesutvarkyti, galiausiai sako: „aš ir pats norėčiau žinoti, kas ten, po velnių, darosi“ – tiesa, angliškai. O mes visi sėdime. Kas mėgina skaityti, kas žiūri filmą, bet erzulys smelkiasi pro asmeninės zonos sieneles. Pasakai vienam žodį, kitam, kažkas burbteli. Na ir pradedam kalbėtis apie opiausią problemą: kas kur ieškojo ir ką surado.

Šalia manęs sėdinti moteriškė su geltonai dažyta „chemine“ šukuosena padejavo, kad niekaip negali atspėti, ko tiems giminaičiams reikia. O ir kasmet sugalvoti kažką vis naujo, kai jau visi laikrodžiai, muilai, žvakės ir losjonai padovanoti, labai sunku. Ir kokios kainos, kokios kainos!

– Mes tai jau nebeperkam suaugusiems, tik vaikams, – įsiterpė mergina iš priekinės eilės. Kad būtų patogiau kalbėtis, ji atsiklaupė ant sėdynės. Su dviem kuodukais ant viršugalvio ji man priminė šikšnosparnį. – Patys sau pasidovanojom kelionę į Tenerifę.

– O mano seneliai vienas kitam padovanoja šaliką, ir ramu, – sako jaunuolis, sėdintis cheminei moteriškei iš dešinės. Per ilgas kojas laiko iškišęs į tarpą eilių. – Bet mums jie nuperka ką nors brangaus, o aš močiutei dar nieko neturiu.

– Mes bendruomenėje traukiam burtus – staigmena tuomet dviguba, – klampiu balsu ištarė apskritaveidė iš gretimos eilės.

– Aš radau sprendimą, – ją nutildė bosas man už nugaros. – Žmonai nuperku dovanų kuponą kvepalams, ji man – skutimosi priemonėms, aš susikeičiu su broliu ir nusiperku detektyvą atostogoms.

– Ir vis dėlto būtų labai liūdna, jei dovanojimo tradicija išnyktų, – sako šikšnosparnė. – Įsivaizduokite, jei ją uždraustų kaip alkoholį.

– Galėtų bent uždrausti reklamą, – jai tarsi pritaria, tarsi prieštarauja cheminė. – O tai eini sau gatve, ir tau vis siūlo „kalėdiškesnes Kalėdas“. Kiek galima?

– Bet ieškodamas dovanų galvoji apie kitus, o tai ir yra Kalėdų stebuklas, – visiems žinomą tiesą primena apskritaveidė. Dar pasakys, kad „Jėzus – tikroji Kalėdų dovana“ – tokį skelbimėlį perskaičiau vienos Londono baptistų bažnyčios lange.

– Aha, o paskui tie kiti tave bara, kad išleidai krūvas pinigų bereikalingiems daiktams, – vėl nuleidžia realybėn bosas.

– Pavyzdžiui, stilizuotiems tautiniams drabužiams, – sukikena šikšnosparnė.

– *All I want for Christmas – is youuuu*, – į nieką nežiūrėdamas plokščiu balsu uždainuoja jos draugas su ausinėmis.

Dabar tylu, tik burzgia motoras. Cheminė šalia manęs varto žurnalą. Ilgakojis užsimerkęs klausosi muzikos. Visi kiti pasislėpę už savo sėdynių atkalčių. Žiūriu pro langą. Lauke – saulėta, kaip visada, kai būni virš debesų. Ant jų patiesalo toliau dėlioju praeityje gautas dovanas: pižama, nešiojamas kasečių grotuvas, kepurė, šlepetės, šalikas, pirštinės, kuprinė, rankinukai... Jų būta daug, bet visada įdomu gavus naują atseginėti sagteles, naršyti skyrelius, kišenėles, į jas kaišioti daiktus, kuriuos paskui užmiršti amžiams. Kažkuriame rankinuke liko ir mano šuniukas.

Staiga mintis pertraukia lėktuvo palydovės balsas, pranešantis, kad netrukus leisimės į Vilniaus oro uostą ir dabar – paskutinė galimybė nupirkti lauktuvių. Taku vėl važiuoja vežimėlis. Mūsų jaunuolis įtraukia kojas ir atsega piniginę.

– Man, prašau, kvepalų.

– Palauk, ką darai, juk brangu! – nesusilaiko cheminė. – O ar žinai, kokie tavo močiutei patinka?

– Ne, bet nupirksiu ir bus ramu.

– Nebus. Gali viską sugadinti, – sako cheminė. – Mano vyras Londono baruose mėgdavo į taikinį laidyti strėlytes. Ėmiau ir nupirkau jam tą žaidimą – išrinkau patį brangiausią, su aksominiu apmušalu, paauksintas krašteliais. Dėžę suvyniojau į blizgantį popierių. Jis pamatė ir juokiasi: „a, nupirkai man taikinį“. Jau vien iš to atpažinimo supratau, kad bus blogai. Ir buvo.

Virš mėlynųjų sėdynių vėl išlenda mano pašnekovų galvos. Vienas per kitą pradeda patarinėti, ką pirkti, bet ilgakojis į viską atsako vienodai: „neee, ji to nemėgsta...“ Kažkas primena, kad juk ne daiktas svarbiausia, o mintis, ir kad paprasta smulkmena gali būti puiki dovana. Konceptualistui visi pritaria. Šikšnosparnė siūlo prisiminti mylimiausią Kalėdų dovaną – gal padės. Jau atlikusi rekolekcijas, papasakoju apie savo šuniuką.

– Aš tai labiausiai prisimenu dovaną, kurios negavau, – perima estafetę bosas. – Kai dar tikėjau Seniu Šalčiu, jam parašiau laišką: noriu armonikos. Man labai patikdavo senelio akordeonas, jo priduseęs raudojimas, kai ištempi dumples ir vėl jas suspaudi. Po eglute radau lūpinę armonikėlę. Pūstelėjau ją iš vienos pusės, iš kitos – tik zirzenimas. Padėjau atgal ir daugiau niekada nepaėmiau.

– Negerai paniekinti dovaną, – vėl moralizuoja apskritaveidė. Bet į ją visi taip sužiūra, kad ji puola pasakoti savo istoriją. – Dar pirmoje klasėje,

Nukelta į 9 psl.

Kas įsiminė 2016-aisiais

Muzika

Kas labiausiai įsiminė muzikos pasaulyje, paklausėme aktyviausiai šiais metais rašiusių mūsų autorių.

Rita Aleknaitė-Bieliauskienė

2016-aisiais – netektys asmenybių, kurių pėdsakas Lietuvos kultūroje visada bus matomas. Sudėtingų gyvenimo peripetijų blaškyti dabar ilsėkitės ramybėje. Reikšminga, jog Sauliaus Sondeckio sūnus Saulius vaizdo juostoje spėjo įrašyti šviesaus atminimo Maestro pokalbius apie muziką. Į Amžinybę išėjo muzikologas Algirdas Ambrazas, dainininkės Regina Tumalevičiūtė, Nijolė Ambrazaitytė, pianistas, pedagogas, inteligentiškiausias muzikas Julius Andrejevas...

Metai išryškino jaunų asmenybių kūrybos tendencijas. Įdomiausi buvo Ūlos Žebriūnaitės, Andriaus Žlabio, Luko Geniušo pasirodymai, Julijos Stupnianek parengtas sudėtingiausių Antonio Vivaldi arijų rečitalis, Dalia Kuznecovaitė atvertė naują Valstybinio Vilniaus kvarteto kūrybos puslapį. Pažymėtini Sergejaus Krylovo ir LKO atlikti ir įrašyti Vivaldi „Metų laikai“, Modesto Pitrėno ir Nacionalinio simfoninio orkestro atliktas Igorio Stravinskio „Petruška“. „Lietuvos ansamblių tinklas“ (vad. Vykintas Baltakas) ir „Jauna muzika“ (vad. Vaclovas Augustinas) parengė įspūdingą (režisierius Oskaras Koršunovas) Mauricio Kagelio „Mitternacht“ interpretaciją. Lietuvos kariuomenės orkestro (vad. Egidijus Ališauskas) koncertas tapo etaloniniu pavyzdžiu visiems Lietuvos pučiamųjų orkestrams. Pasaulinio meno blyksniai: Kristīnes Opolais, „Kronos“ kvarteto koncertai. Tai pavienės viršūnės. Reikšmingiausi yra viena idėja apjungti renginiai, tarp jų – Budapešto festivalio orkestro (dir. Iván Fischer), „Royal Philharmonic Orchestra“ (dir. Charles Dutoit), Londono simfoninio orkestro (dir. Antonio Pappano) „paradas“. Reikšmingu įvardyčiau Lietuvos muzikų rėmimo fondo jau 18 metų organizuojamą tarptautinį muzikos festivalį „Sugrįžimai“, kuris realiai įprasmindamas globalios Lietuvos idėją namo kviečia po pasaulį pabirusius muzikus. Margame Vilniaus koncertiniame gyvenime savo vietą, prasmę ir publiką rado festivalis „Gaida“. Metų viršukalnėje – dvidešimtasis „Vilniaus festivalis“, kaip vientisas aukštos prabos reiškinys.

Beata Baublinskienė

Labiausiai įsiminė Michaelo Gordono Koncerto fortepijonui ir orkestrui „The Unchanging Sea“ premjera „Gaidos“ festivalyje (atl. Zbignevas Ibelhauptas, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, dirigentas Robertas Šervenikas). LVSO galėtų šį opusą įtraukti į savo repertuarą: publikos tikrai neišgąsdintų, o, gerąja prasme, ją priblokštų. Christopho Marthalerio muzikinis spektaklis „Karališko dydžio“ festivalyje „Sirenos“. Teatro kritikai skeptiškai įvertino šį meistro „niekutį“: šubertišką „dainų vakarą“ primenančiame spektaklyje vaidina muzikai („netikri“ aktoriai), o kūrinio vakarietiškas „buržuazinis“ pobūdis neva visiškai tolimas mūsų – rytų europiečių – dramatiškoms egzistencinėms patirtims. O man buvo gražu, smagu, neperspausta – mėgavausi tuo, ko pasigendu lietuviškame dramos teatre – skoningu pasijuokimu iš savęs. Ir garso takelis sudarytas puikiai (ne veltui Marthaleris yra vienas garsiausių operos režisierių). O štai Krzysztofo Pastoro baletas „Moving Rooms“ pagal Alfredo Schnittke's *Concerto grosso* Nr. 1 ir Henryko Góreckio Koncertą klavesinui ir styginių orkestrui, kurį Lenkijos nacionalinio baleto trupė vos prieš savaitę šoko choreografo jubiliejiniame vakare LNOBT, tiesiog persmelktas Rytų Europos dramatizmo ir klampaus emocionalumo. Šį baletą lenkai jau prieš keletą metų rodė gastroliuodami Vilniuje, tačiau dar kartą su dideliu malonumu jį pažiūrėjau. Lygiai taip pat labai laukčiau Gordono Koncerto fortepijonui pakartojimo. Tendencijos? Tik pastaba: kai važiuodama į darbą įsijungiu „Klasikos“ radijo laidą „Ryto allegro“, kad ir kas kalbėtų (dailininkai, muzikai, literatai ir t.t.), visi skundžiasi, jog nėra pinigų, palaikymo, kiti remiami ar matomi geriau, mes – vargšai. Žinoma, tiesos yra, bet... Tiesą sakant, daugiau galėčiau išvardyti to, kas turbūt buvo verta dėmesio, bet aš ten nenuėjau, nepamačiau, neperskaičiau... Visiems gerų metų!

Edmundas Gedgaudas

Lyg Edwardo Muncho nutapytas „Riksmas“ mumyse įsibuvo Sergejaus Prokofjevo Septintosios fortepijono sonatos tragizmas, kurį netikėtai išgirdome ne sodrios tapybos, o jautrių grafikos linijų pavidalu, nuskaidrinusiu bene esmingiausias tos muzikos paslaptis (Andriaus Žlabio rečitalis „Vaidilos“ salėje); Čiurlionio poemos „Miške“ grafikos iškalba (Rūtos Rikterės ir Zbignevo Ibelhaupto fortepijonų duetas Valdovų rūmuose); „Čiurlionis kitaip“ – pagal Rimanto Janeliausko sugrupuotus ciklus (Jurgis Karnavičius, „Piano.lt“ salė). Vengrų kompozitorius György Kurtágas. Į miniatiūrų fortepijonui „Žaidimai“ tėkmę įsiterpia Johanno Sebastiano Bacho Preliudas E-dur ir Fuga As-dur iš „Gerai temperuoto klavyro“ I tomo. Vėl nūdienė vengro muzika, vėl intarpai iš „Klavyro“. Kylame link nebent sapnuose atsiveriančio būvio, kur skamba šią akimirką improvizuojant užgimstanti abiejų kompozitorių muzika, o priešybės neįtikėtinai suartėja (prancūzo Pierre'o-Laurent'o Aimard'o rečitalis Nacionalinėje filharmonijoje); Pirmasis Piotro Čaikovskio koncertas. Populiarumo kaustomą kūrinį išvaduoja dvasios galias pasitelkęs virtuoziškumas. Dulkėms ir kitokioms apnašoms dingstant puikiai talkina orkestras (LNSO, pianistas Lukas Geniušas, dirigentas Modestas Pitrėnas); smuiko ir violončelės garsų poezija. Dar pianistė... Kiekvienas savitas, bet meną juk ir skirtingi pradai įžiebia („FortVio“ kompaktinis diskas. Ingrida Rupaitė-Petrikienė, Povilas Jacunskas, Indrė Baikštytė).

„Pianoforte“ (*Roman des Klaviers*) – knyga, kuri man suaugo su skirtingomis praėjusios vasaros patirtimis. Nuo jų vis dar neatsieju puikaus Ludwigo van Beethoveno sonatų įrašo ir Nidoje bei Vilniuje girdėtų „33 variacijų Diabelli valso tema“. O minėtos rašytojo Dieterio Hildebrandto lengvai skaitomos knygos pagrindinis personažas – fortepijonas. Tai bent! Gal išversim ir išleisim? („Pianoforte“, Daumanto Kirilausko kompaktinė plokštelė, jo rečitaliai Nidoje ir Vilniuje).

Ar patikėsite, kad lengvo romano pradų apstu ir galingoje praėjusią vasarą slenkstį peržengusio šviesaus atminimo Algirdo Ambrazo monografijoje „Julius Juzeliūnas“? Ją autoriui metų metais auginant, nuo gimtojo „marių kranto“ tolo Juzeliūno mokinės laivas. Tokių atstumų jūrmylėmis nebepaskaičiuosi, tad gal tą suvokę orkestro muzikantai mus nuplukdė į dar užsilikusius skaidrius ir galingai banguojančius šiaurės vandenis. Nepamirštama kelionė! („La barca“, „krantas upė simfonija“, Simfonija Nr. 2, Onutė Narbutaitė, LNSO, Robertas Šervenikas). Juliaus Juzeliūno tema – lygšių metų inkaras, laikantis ir Šarūno Nako sumanytą „Juzeliūno kabinetą“, ir prasidėjusį šiam kūrėjui skirtą to paties autoriaus radijo laidų ciklą.

Algirdas Klova

Ilgai galvojau, kas man šiemet paliko didžiausią įspūdį. Sunku išsirinkti. Šiemet Vilniaus knygų mugėje jau antrus metus iš eilės buvo įrengta „Muzikos salė“, kur kas didesnė nei pernai. Per keturias dienas savo veiklą jos stenduose pristatė daugiau nei 200 skirtingų žanrų atlikėjų. Programoje – 40 gyvų koncertų ir šimtai neformalių susitikimų su muzikos kūrėjais, atlikėjais, leidėjais, koncertų organizatoriais. Ankstyvą pavasarį, šiemet jau 19-tą kartą, mus pakvietė kas dveji metai Birštone vykstantis džiazo festivalis. Taip jau susidėliojo, kad šis renginys yra skirtas lietuviško džiazo muzikai ir užsieniečius čia išgirsi tik drauge

D. Matvejevo nuotr.

Zbignevas Ibelhauptas, Michael Gordon , Robertas Šervenikas ir LVSO

su mūsų žvaigždėmis. Buvo labai geras ir spalvingas koncertų ciklas. „Vilnius Mama Jazz“ išgirdome kolektyvą, kuris dar nebuvo grojęs Lietuvoje. Po 46 bendro darbo metų, gyva džiazo legenda – grupė iš JAV „Oregon“ pirmą kartą pasirodė mūsų šalyje. Šis koncertas, mano manymu, buvo ne tik pats ryškiausias festivalyje, bet ir vienas reikšmingiausių muzikinių įvykių Lietuvoje per dešimtmečius. Taip pat negaliu neprisiminti, kad metų pradžioje Kompozitorių sąjungos namuose pristačiau savo pirmąją autorinę kompaktinę plokštelę „Algirdas Klova. Kamerinė muzika“. Apie tai taip buvo rašyta ir „7md“ savaitraštyje. Laimingų ir spalvingų, muzikalių ateinančių metų!

Rasa Murauskaitė

Sulaukėme nemažai pasaulinių žvaigždžių, ryškiausi šiandienos lietuvių atlikėjai surengė įdomių koncertų ir apskritai netrūko pasirinkimų įvairiam skoniui. Neabejotinai svarbūs buvo jubiliejiniai Juliaus Juzeliūno metai, dovanoję ne vieną puikų koncertą, straipsnį, pranešimą, įkvėpę iš naujo permąstyti šio kūrėjo svarbą ne tik Lietuvos kultūros praeičiai, bet ir dabarčiai. Kiek tyliau žengė jubiliejiniams kompozitorės Onutės Narbutaitės metams skirti koncertai, tačiau jų, mano nuomone, buvo laukiama ne ką mažiau. Lietuvos muzikologų bendruomenei didžiulis įvykis – pirmosiomis rudens dienomis vykusi tarptautinė muzikos filosofijos konferencija „Apie esmę ir kontekstą“, į kurią pranešimų skaityti atvyko žymūs mokslininkai Jerroldas Levinsonas, Tamara Levitz, Richardas Taruskinas ir kt. Konferencijoje turėjome progos dalyvauti ir išties karštose diskusijose – Lietuvoje tai nėra dažnas reiškinys. Su dideliu malonumu prisimenu pavasarį vykusį ciklo „Kompozitorių portretai“ koncertą, skirtą Mauricio Kagelio kūrybai. Įkvėpė ne tik įsimintina kūryba, bet ir jau ne kartą sužavėjusi Vykinto Baltako vadovaujamo „Lietuvos ansamblių tinklo“ atlikimo kokybė. Profesionalių interpretacijų malonumą jie dovanojo ir „Gaidos“ koncerte „Muzika vaizde & vaizdas muzikoje“. Apskritai, „Gaidoje“ šiais metais netrūko įdomių iniciatyvų (kaip, tarkime, keturis styginių kvartetus į vieną koncertą subūręs „Quartettissimo“) ar žymių vardų („Kronos“ kvartetas, Philipas Glassas ir kt.). Nedidelio publikos susidomėjimo sulaukė, bet buvo labai turiningas estų pianisto Stenno Lassmano pokalbis ir koncertas, kuriuose pristatyta estų kompozitoriaus Heino Ellerio kūryba. Estams šis autorius svarbus bene taip pat kaip mums Čiurlionis, o jaunosios kartos pianistas Lassmanas yra vienintelis, įrašęs visą Ellerio fortepijoninę kūrybą, parašęs disertaciją apie šio autoriaus muziką. Taip pat džiugu,kad ne vienas lietuvių kompozitorius ėmėsi rimtai dirbti sakralinės muzikos srityje.

Paulina Nalivaikaitė

Metai man įsiminė tuo, kad ketvirtį jų praleidau Serbijos sostinėje Belgrade, kur tikėjausi gana intensyvaus kultūrinio gyvenimo, o išvada – Vilniaus muzikinė sfera gyvesnė ir, drįsčiau teigti, kokybiškesnė. Užtat ten susipažinau su pašėlusia ir labai gyvybinga *kafanų* kultūra, kur grojama tradicinė serbų muzika. O jei rimčiau – įsiminė keletas skirtingo pobūdžio koncertų, ir visi jie susiję su šiuolaikine muzika. Vasarą teko lankytis keliuose Kintų muzikos festivalio koncertuose, iš kurių didžiulę emocinę įkrovą paliko pirmasis, jame svečiavosi latvių kompozitorius Pēteris Vaskas. Žavėjo itin kokybiškai ir jautriai atlikta jo kūrinių programa (smuiku griežė Augusta Jusionytė, violončele – Vytautas Sondeckis, grojo Naujų idėjų kamerinis orkestras (NIKO), dainavo choras „Intis“ iš Latvijos). O rudenį visuomet labai laukiu „Gaidos“ festivalio. Pozityviai įsimintinas buvo ansamblio „Synaesthesis“ koncertas – ypač patiko Michaelo Gordono ir Gérardo Grisey kompozicijų interpretacijos, sužavėjo jaunatviškos kolektyvo energijos (ypač organiškai atsiskleidusios grojant Gordono opusus) ir aukštos kokybės, kaip kryptingo darbo rezultato, dermė. Dar „Gaidoje“ labai įsiminė

Nukelta į 3 psl.

Atkelta iš 2 psl.

Zbignevo Ibelhaupto ir LVSO itin įtraukiančiai, virtuoziškai, efektingai atliktas Gordono „The Unchanging Sea“. Taip pat paminėsiu kino teatre „Forum Cinemas“ iš Metropoliteno operos transliuotą Kaijos Saariaho operą „L'amour de Loin“ – tai, ko gero, viena įsimintiniausių kada nors matytų operų, imponavusi ir muzikos, ir režisūros (Robert Lepage) estetika.

Rita Nomicaitė

2016-aisiais Vilniuje, įvairiose salėse (ir Arkikatedroje bazilikoje) skambėjo daugiau lietuvių kompozitorių kūrinių. Šiame kontekste – grandiozinis Juliaus Juzeliūno 100-čiui skirtų renginių ir jų žanrų kiekis; mini festivaliai, o ne pavieniai autoriniai vakarai, skirti jubiliačių Onutės Narbutaitės, Kristinos Vasiliauskaitės kūrybai. Norėčiau paminėti žiniasklaidos nepastebėtą, nepaprastai informatyvų Juzeliūno minėjimą, surengtą Mokslų akademijoje: kalbėjo Vytautas Landsbergis, Šarūnas Nakas, Mečys Laurinkus ir Teresė Burauskaitė (Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro generalinė direktorė), koncertavo choras „Vilnius“. Iš didžiojo srauto muzikos interpretacijų vertėtų išskirti keletą, manyčiau, tapusių etapinėmis atlikimo istorijoje: Roberto Beinario tiesiog asmenybės savastimi įkūnytas Juzeliūno „Litanijas“ obojui, dirigento Modesto Barkausko ir Nacionalinio simfoninio orkestro jaunatviškai perteiktus Juzeliūno „Afrikietiškus eskizus“, dėl ekstremaliai sukauptų emocijų ir išimtinai vientiso skambesio – Narbutaitės simfoninės muzikos vakarą, LNSO dirigavo Robertas Šervenikas. Pabrėžčiau Šv. Kristoforo kamerinio orkestro ir jo vadovo Donato Katkaus koncertą, skirtą Kompozitorių sąjungos 75-mečiui. Čia, be kitų premjerų, atliktas jaunojo pianisto Ryčio Juškaičio opusas „Judėjimas yra viskas, tikslas – niekas“ (smuiko solo – Rusnė Mataitytė). Šiemet vėl girdėjome pianisto Daumanto Kirilausko skambinamų džiazinių intarpų Chicko Corea Koncerte Nr. 1, opusą „To Someone“. Pasigėrėtina, kad lietuvių muziką integraliai į savo programas įtraukia Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro meno vadovas Modestas Pitrėnas. Džiugina įsibėgėjusi Muzikos inovacijų studijų centro veikla.

Teatras

Įsimintiniausi, labiausiai pradžiuginę ar nuvylę įvykiai teatre.

Milda Brukštutė

Pradžiugino antrus metus vykęs dramaturgijos festivalis „Dramokratija“, rengęs dramaturgijos skaitymus įvairiose, netikėtose Vilniaus vietose ir supažindinęs su naująja dramaturgų karta bei ją dominančiomis temomis. O Birutės Kapustinskaitės ir Dovilės Statkevičienės darbai parodė, kad į lietuvių teatrą šiais metais labai sėkmingai įsiliejo net dvi idėjų ir noro dirbti nestokojančios dramaturgės.

Šiemet teatre kaip reta daug vaikščiojome. Iš tokių, įvairias erdves apimančių spektaklių sėkmingiausias pasirodė Olgos Lapinos „Kodas: HAMLET“ Lietuvos rusų dramos teatre.

Savitos teatrinės kalbos paieškomis sudomino ir Karolio Vilko „Vaikystė“ – ką tik baigusio aktorystę Oskaro Koršunovo studento režisūrinis debiutas.

Iš to, kas pas mus buvo pakviesta, didžiausią įspūdį paliko Wojteko Ziemilskio dokumentinis spektaklis „Vienas gestas“ (Lenkija), „Menų spaustuvėje“ elegantiškais rankų judesiais papasakojęs apie daugumai mažai pažįstamą kurčiųjų pasaulį.

Na, o iš rašinių apie teatrą įdomiausias pasirodė – galbūt dėl to, kad taip retai sulaukiame blaivo, konstruktyvaus žvilgsnio iš šalies – Tomo Vaisetos komentaras „Europa, (kurios) jie nemyli“ (*15min.lt*).

Lina Klusaitė

Kitaip nei praėjusieji teatro metai, išsiskyrę garsiomis pavardėmis, stambių formų, biudžetų spektakliais nacionalinėse scenose, šie metai pasirodė dosnūs kitokio, alternatyvaus teatro, nebijančio eksperimentuoti, pasiūlyti neįprastus scenos meno suvokimo būdus, paieškomis. Tuo metu, kai vieni mūsų grandai sėkmingai skynė laurus užsienyje (Eimunto Nekrošiaus „Vėlinės“, „Teatr Narodowy“, Varšuva), o kiti režisieriai bandė išsaugoti nekintantį teatro *status quo*, prieš daugelį metų atrastus savo kūrybos principus, buvo galima pastebėti ne vieną Lietuvos scenos meno gyvybingumą ir atsinaujinimą liudijantį projektą, siekiantį išeiti už teatro ribų, tradicinių vaidybos aikštelių, įtraukti žiūrovus į įvairias komunikacines praktikas. Paminėtini Olgos Lapinos „Kodas: HAMLET“, skirtas nedidelei žmonių grupei, kuriai leidžiama dalyvauti vaidinime kartu su aktoriais išvaikštant Rusų dramos teatro erdves; Agniaus Jankevičiaus „Maištas“, kuriame publikai skirti žaidimo „kambariai“ įrengiami tiesiog Kauno dramos teatro scenoje; taip pat „Sirenų“ festivalyje skambiai pristatytas Oskaro Koršunovo performansų spektaklis „Eglė žalčių karalienė“, žiūrovus kvietęs paklaidžioti po apleistas Vilniaus klinikinės ligoninės patalpas. Vienas iš originalių, kabareto teatrą ir savotišką alternatyvą jungiančių praėjusių metų projektų – Antano Gluskino „Čia aš, Varatarius“, subūręs šiauliečių dialektu kalbančius aktorius neprofesionalus (tipažus) ir rodomas įvairių miestų baruose. Atskiro įvertinimo nusipelno Kaune nuvilnijęs Turgaus teatro festivalis, suvienijęs skirtingiausių žanrų (gatvės teatro, literatūros, šokio, cirko) pasirodymus, išplėtęs meno prieinamumą ir supratimą, kad teatro intervencijos į viešąsias erdves gali tapti tikru miesto gyvybės šaltiniu.

Turinio požiūriu buvo galima pastebėti teatro artėjimą prie tokių šiandien aktualių socialinių temų kaip pabėgėliai (Koršunovo „Eglė žalčių karalienė“) ar prievarta ir smurtas šiuolaikinėje visuomenėje. Iš pastarųjų išskirčiau Artūro Areimos spektaklį „Medėjos kambarys“, kuriame, be aiškiai girdimo prievarta, vienatve, atskirtimi paženklinto jaunosios kartos balso, tyrinėjamos vaidmens ir aktoriaus transgresijų ribos. Suprasti smurtinių situacijų kilmę, budelio ir aukos santykius bando ir Koršunovo su savo studentais pastatyti Sarah Kane „Apvalytieji“, brėžiantys trapią liniją tarp perversyvaus elgesio ir įsivaizduojamų troškimų, tikrovės ir fantazijų. Savitų ieškojimų kryptimi toliau juda Apeirono teatras, vis daugiau atsiranda nepriklausomų kūrėjų, trupių (Gintarės Minelgaitės performansai, „Vandenyno dirbtuvės“, teatras „MI“), ir tai išties džiugina.

Stebina, kad tarp minėtų projektų gausos šiais metais pasimetė ne vienas vyresniosios kartos kūrėjų darbas. Gintaras Varnas ir Rolandas Atkočiūnas vis dar stebina klasikinės („Oidipo mitas“) ir neorealizmo („Gyvūnas (Kū Kū)“) estetikos paieškomis, o šiemet tris premjeras pristatęs Jonas Vaitkus, rinkdamasis dvasingumo ir religijos klausimus keliančias temas, jau formuoja savąją ideologiją, nukreiptą prieš neoliberalizmo vertybes, šiuolaikiniame teatre klestintį destruktyvumą, palaidumą, amoralumą. Kalbėdamas apie amžinus dalykus, režisierius vis dėlto lieka užstrigęs ties monumentaliomis praeities formomis ir nebepasiūlo žiūrovams nieko naujo nei vaidybos, nei percepcijos plotmėje. Todėl pagrindine jo spektaklių vertybe tampa moralizavimas ir saugomas kanonas. Bet ar gali sąstingis tapti pažangos strategija?

Rūta Oginskaitė

Taip, Oskaro Koršunovo teatras – Venecijoje, Nacionalinis – Avinjone, „Dansema“, „Contemporary?“ ir Artūras Areima – Edinburge, Eimunto Nekrošiaus „Vėlinės“ – geriausias Lenkijos spektaklis, lietuvių teatro pavergta Kinija – viskas kelia nuostabų pasididžiavimo jausmą. Bet greta režisierių labai verta palinksniuoti ir jų vadybininkus, prodiuserius, kurie tais ryšiais, kvietimais ir susidomėjimu pasirūpino, užkūrė procesą. Todėl pašlovinkime OKT Audrą Žukaitytę, Lietuvos kultūros atašė Kinijoje Agnę Biliūnaitę, o už lietuvių įsiveržimą į perpildytą Edinburgo „Fringe“ pasaulį – Gintarę Masteikaitę ir Donatą Tarasevičių.

Ir vis dėlto svarbiau tai, kas čia, Lietuvos teatre. O čia – Gintaro Varno „Oidipo mito“ scena, kur karalius Kreontas (Arūnas Sakalauskas) aiškinasi su jam nepaklususia Antigone (Jovita Jankelaitytė). Kreontas žino, kaip reikia valdyti, kam paklusti. Seniai žino ir seniai valdo. Antigonė jo įsakymus girdėjo, bet pakluso ne jiems, o sąžinei. Už tai paklusnus valdovas pražudo nepaklusniąją. O režisierius *likimo* – Kreonto! – pražudytuosius finale prikelia. Štai toks stebuklas, lyg ir nederantis tragedijai. Tegu nors teatre triumfuoja ne kompromisai ir susitaikymai su kažkieno nuleista valia.

Kažkas panašaus kartais įvyksta ne vien scenoje – kai ilgai ir nuobodžiai valdomų teatrų vairus per konkursą perima kiti, su kitomis idėjomis. Gal dar ne visų teatrų realybėje skraido drugeliai, bet...

Tai buvo jaunųjų dominavimo sezonas. Po jo smalsu laukti, ką toliau vaidins Jovita Jankelaitytė, ką rašys dramaturgės Birutė Kapustinskaitė, Dovilė Statkevičienė, nes Birutės „Terapijų“ skaitymas, „Dvi su puse minutės“ ir Dovilės „8 minutės“ buvo neeilinės patirtys, apie kurias įdomu galvoti ir ginčytis. Jaunųjų debiutų sūkuryje turėjo būti epicentras, tas pagrindinis *vėjas* (Dovilės apibūdinimu), ir pagal nuveiktų darbų kiekį šįmet tokiu tapo Paulius Markevičius – vaidmenimis „Oidipo mite“ ir „Neišmoktose pamokose“, savo režisuotais spektakliais „Dvi su puse minutės“, „Kuprelis“, „Dalykai“, sumanytu ir įkūnytu įvairių menininkų bendradarbiavimo projektu „Kolaboracijos“, vykusiu „House of Puglu“. Burtų lazdelės, kitaip nei Gintaro Varno spektaklio jaunieji, jie neturi. Bet turi kitus turtus, kuriuos saugokim ir branginkim.

„Naujojo cirko savaitgalis“ veržiasi būti dideliu festivaliu ir yra toks savo nedidele, bet labai stipria programa, iš kurios net sunku išrinkti „pačius pačiausius“, galbūt tebūnie tai akrobatų Wilmero Marquezo ir Edwardo Alemano duetas „El Nucleo“ iš Kolumbijos. Iš „Naujojo Baltijos šokio“ – ne tiek žvaigždė Louise Lecavalier, kuri „nesiliauja stebinti tuo, ką gali jos kūnas“, kiek jos duetas su flegmatišku partneriu Frédéricu Tavernini. Ir du dar parako pilni, bet išmintingai rimstantys penkiasdešimtmečiai italai Alessandro Bernardeschi ir Mauro Paccagnella („Wooshing Machine“), kurie savo spektaklio „Happy hour“ įkarštyje sąmoningai užleidžia sceną jauniesiems, pripildantiems erdvę siautulio energijos. Nes tik tada scena ir įdomi, kai joje – rimstantys išmintingieji ir siautulingi pradedantieji.

Kristina Steiblytė

Metams baigiantis nesinori ir vėl kalbėti apie nuviliančią teatrinę kasdienybę, įkvepiančių spektaklių trūkumą ar nuovargį. Nors viso to ir yra, norisi džiaugtis. Besibaigiančiais metais teatre įdomiausi buvo jauni kūrėjai. O artėjančios metų pabaigos proga LNDT padovanojo porą gražių spektaklių. Taip pat jaunų menininkų darbus.

Pirmasis metų pusmetis buvo kuklus, jame ryškiausiai pasirodė opera su Günterio Krämerio režisuotu Giuseppe's Verdi „Don Karlu“. Tai švarus, konceptualus, stilingas ir skoningas operos pastatymas. Spektaklyje scenografo Herberto Schäferio sprendimu veiksmas vyksta avanscenoje, tad jo nedaug ir dominuoti gali muzika bei vaizdai.

Antrą pusmetį džiuginančių spektaklių buvo kur kas gausiau. Jis prasidėjo „Naujojo cirko savaitgaliu '16“, parodžiusiu labai skirtingai su žiūrovais kalbėjusius akrobatikos spektaklius. Sužavėjo žaismingas, charizmatiškas kubiečių duetas „El Nucleo“, Henriko Aggerio ir Louise von Euler Bjurholm spektaklis „Ekstremali simbiozė“ apie pasitikėjimą ir trupės „Svarlbard“ spektaklis-koncertas „Visi genijai, visi idiotai“: kūniškas, ironiškai manipuliuojantis žiūrovais atlikėjams patiems besijuokiant iš savęs.

Ne vieną gražų, drąsų darbą parodė ir šokėjai. Gera buvo žiūrėti Mariaus Pinigio ir Mariaus Paplausko „(g)round zero“, Gretos Grinevičiūtės ir Agnietės Lisičkinaitės „B ir B dialogus“, Airidos Gudaitės ir Lauryno Žakevičiaus „Žaidimas baigtas“. „Menų spaustuvėje“ rezidavęs bulgaras Yasenas Vasilevas su jaunu, studijas VDU baigiančiu aktoriumi Džiugu Kunsmanu parodė judesio performansą „Nutricula“. Mažos susirinkusiųjų auditorijos stebėtas darbas nudžiugino ne tik kaip kiek neįprastas performansas, bet ir kaip pažintis su jau dabar scenoje įdomiu aktoriumi, ateityje ketinančiu kurti naująjį cirką.

Paulius Tamolė pamėgino kurti teatrą vaikams. Jo režisuota „Raudonkepurė“ pakvietė atėjusius žiūrovus piešti, klausytis pasakos ir kitaip nei įprasta būti ir veikti teatre. Apskritai, kvietimas kitaip veikti spektakliuose praėjusiais metais nuskambėdavo įvairiuose teatruose: Agniaus Jankevičiaus „Maište“ Kauno nacionaliniame dramos teatre, Oskaro Koršunovo „Eglėje žalčių karalienėje“ Raudonojo kryžiaus ligoninėje, Klaipėdos

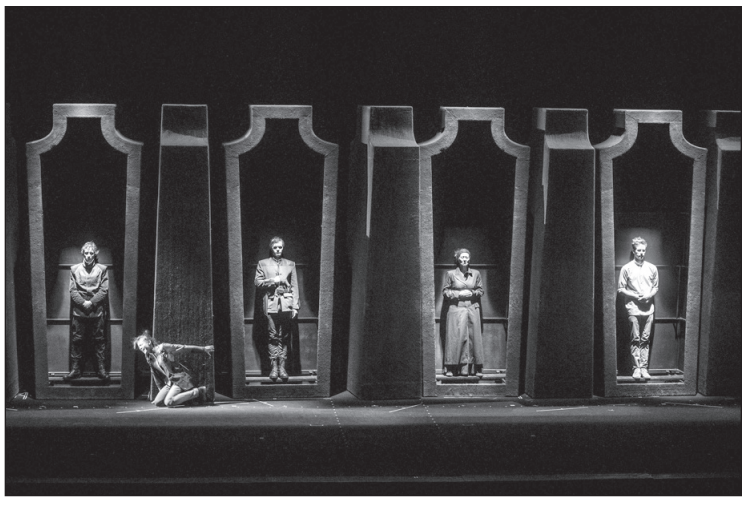

„Oidipo mitas“ D. Matvejevo nuotr.

Nukelta į 4 psl.

Atkelta iš 3 psl.

jaunimo teatro spektaklyje-instaliacijoje „Žvaigždės vardas Metėlė“.

Į tokių spektaklių sąrašą galima įrašyti ir Karolinos Žernytės Pojūčių teatro premjerą, sukurtą bendradarbiaujant su LNDT. „Pirmapradis“ rodo, kaip pojūčių teatras auga, kaip ieškoma naujų santykio su savo žiūrovais būdų ir kaip įdomu žmonėms teatre tyrinėti ne tik fikcinių personažų, bet ir savo istorijas, potyrius, atvirumą, jautrumą.

O gražiausias spektaklis praeinančiais metais Lietuvoje man buvo Jono Tertelio režisuotas „Kaulinis senis ant geležinio kalno“. Birutės Žilytės iliustracijų įkvėptas vizualus darbas (neįmanomas be daugybės režisieriaus bendradarbių: kompozitoriaus Gintaro Sodeikos, scenografės Paulės Bocullaitės, kostiumų dailininkės Sandros Straukaitės, dailininko skulptoriaus Donato Jankausko Duonio, vaizdo projekcijų autoriaus Manto Bardausko, šviesų dailininko Viliaus Vilučio) priminė lietuviškų pasakų pasaulį su visu jo grožiu ir baisumu, ne visada logiška logika ir kartais visai juokingu velniu – daug prasmingesnį ir įdomesnį už visas kakes makes.

Daiva Šabasevičienė

Pastaruoju metu teatre mane domina tik temos, kurios leidžia po spektaklių pačiam savarankiškai pratęsti kelionę į metafizinį kūrinio lauką. Tai dažnai susiję ir su kūrėjų patirtimi. Todėl nieko nuostabaus, kad įdomiausi šių metų spektakliai, kuriuos sukūrė Gintaras Varnas, Jonas Vaitkus, Eimuntas Nekrošius.

Džiaugiuosi Karolinos Žernytės žinojimu, kur ir dėl ko eina. Sunki jos kelionė, bet labai įdomi.

Glumina į teatrą įsirėžusi saviveikla. Aktorių režisūra buvo ne tokia agresyvi, kaip ją pakeitusi „tarpdiciplininkų“ režisūra, ir toliau sėkmingai ardanti teatro pamatus. Nerežisieriai save vadina režisieriais, mes juos irgi privalome taip vadinti. Šito rato jau, deja, niekada neatsuksime atgal, bet klaida kadaise įvyko. Liūdina mažėjanti kritikų bendruomenė: dalis jų pasitraukė į vadybą ar ten, kur pelningiau, šilčiau, patogiau. Dėl to ypač gaila aktorių, – sukurti didžiuliai vaidmenys lieka be analizės, tie, kurie temoka imituoti vaidmenis, klesti visuose teatruose. Manęs nedomina tai, kas ne teatro, o vyksta teatre. Kitus menus, ačiū Dievui, dar turiu sąlygų pažinti, patyrinėti lankydamasi jų autentiškose zonose. Filharmonija ar parodų salės daug anksčiau įsileido saviveiklininkus, bet teatras, deja, taip pat palūžo.

„Kultūros barai“ išleido dvi reikalingas knygas – Aušros Marijos Sluckaitės „Spektaklių ir sapnų klavyrai“, skirtą režisieriaus Jono Jurašo kūrybos apžvalgai, ir „Kelionę į „Didvyrių aikštę“ (sudarytojas Audronis Liuga).

Kaip visada, purvą nuo teatro geriausiai nuvalo Benas Šarka. Paskutinis jo interviu interneto dienraštyje *bernardinai.lt (2016-12-09)* – tikra atgaiva.

Dailė

Tradiciškai kvietėme dailės kritikus, filosofus, kuratorius, menininkus pasidalinti įspūdžiais apie besibaigiančius metus. Klausėme, kas labiausiai įsiminė: 1) įvykiai; 2) asmenybės; 3) tekstai.

Natalija Arlauskaitė

Kai pradėjau galvoti apie praėjusius metus, paaiškėjo, kad trijų kategorijų per daug – asmenybės pasiskirsto tarp įvykių ir tekstų. O kartais ir šie pinasi.

Taigi – įsimintini įvykiai. Vienas svarbiausių šių metų kultūrinių įspūdžių – gera kino erdvių ir praktikų situacija Lietuvoje. Ir to ženklas – ne vien intensyvūs rudens ir pavasario festivalių sezonai (pavasarį praleidau), bet ir naujos iniciatyvos, pirmiausia kuratorinės. Apskritai kino kuravimo, kaip svarbios kino žiūrėjimo praktikų dalies, įsitvirtinimas (ar jo pradžia). Mantės Valiūnaitės, Aistės Račaitytės („Lėtosios peržiūros“), Linos Kaminskaitės-Jančorienės, Dovilės Grigaliūnaitės („Meno avilio“ peržiūros, lydėjusios Juozo Budraičio fotografijų parodą Vytauto Kasiulio dailės muziejuje), Deimanto Narkevičiaus („Scanoramos“ eksperimentinio dokumentinio kino ciklas), taip pat „Nepatogaus kino“ ir Vilniaus dokumentinių filmų festivalio ir kt. sudarytos programos atpažįstamos ir turi braižą. Galbūt reguliariomis taps ir ankstyvojo kino peržiūros „Pirmoji banga“ (Aleksas Gilaitis, Dmitrijus Gluščevskis), bet kol kas tai buvo tik pirmas eklektiškas bandymas. Vienintelė abejonė: ar situacija atrodytų taip pat, jei gyvenčiau ne Vilniuje?

Toliau tiesiog išvardysiu. Parodos: „Požiūris į senovinę fotografiją“ (Šiaulių Fotografijos muziejus, kuratorė Ieva Meilutė-Svinkūnienė), „Post Ars. Partitūra“ (ŠMC, kuratorės Julija Fomina ir Agnė Narušytė), „Postidėja IV. Karas“ („Titanikas“, kuratorė Laima Kreivytė), „Juzeliūno kabinetas“ (NDG, kuratorius Šarūnas Nakas), Martos Vosyliūtės ne tiek paroda, kiek darbai, eksponuoti Nacionalinėje bibliotekoje. Kitokie įvykiai: mokslininkų protestai, lygybės ir Molėtų eitynės (Mariaus Ivaškevičiaus straipsniai turėtų patekti į tekstų kategoriją, bet liks čia), Nerijos Putinaitės Patriotų premijos kazusas.

Tekstai, kurių sulaukiau: Margaritos Matulytės ir Agnės Narušytės „Camera Obscura: Lietuvos fotografijos istorija 1839–1945“ (Vilniaus dailės akademija), Irinos Melnikovos „Literatūros (inter) medialumo strofos, arba Žodis ir vaizdas“ (Vilniaus universitetas), Dariaus Pocevičiaus „100 istorinių Vilniaus reliktų“ („Kitos knygos“), Sonatos Žalneravičiūtės „Vilniaus iliuzionai. Miesto kino teatrų istorijos“ („Vaga“), Marijos Drėmaitės „Progreso meteoras: Modernizacija ir pramonės architektūra Lietuvoje, 1918–1940“ („Lapas“).

Tekstai, kurių laukiu: Aurimo Švedo „Irena Veisaitė: Gyvenimas turi būti skaidrus“ („Aukso žuvys“; Irena Veisaitė – mano be jokių abejonių dvidešimtmečio asmenybė), Judith Butler „Vargas dėl lyties. Feminizmas ir tapatybės apvertimas“ („Kitos knygos“, vert. Rima Bertašavičiūtė), Rimanto Kmitos „Pietinia kronikos“ („Tyto alba“), taip pat laukiu nesulaukiu, kai pasibaigs Sergejaus Eizenšteino vertimo ir leidybos maratonas („Mintis“).

Jurij Dobriakov

1. Robo Hornstros ir Arnoldo van Bruggeno paroda „Sočio projektas: Kaukazo turizmo ir karo atlasas“ Mykolo Žilinsko dailės galerijoje Kaune (festivalio „Kaunas Photo“ dalis) – nes be kompromisų atvėrė Lietuvoje mažai matomą ar net ignoruojamą komplikuotą posovietinio Kaukazo regiono realybę bei pademonstravo, kokia daugiabriaunė gali būti meno, žurnalistinio tyrimo ir dokumentinės fotografijos samplaika.

Paroda „Kita epochų sankirta“ Nacionalinėje dailės galerijoje Vilniuje – nes priminė, kad labiausiai užmiršti yra dalykai, kurie vyko visai neseniai.

Kazio Varnelio ir Leighos Dennis („Network Architecture Lab“) paroda „Atotrūkis“ ŠMC Vilniuje – nes įtikino, kad „technologinis“ menas vis dar gali daryti įspūdį.

9-oji Berlyno bienalė – nes nualino savo posthumanistiniu homogeniškumu.

Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjungos inicijuotas pirmasis Vilniaus galerijų savaitgalis – nes pagaliau atsirado iniciatyva, kuri į gana uždaras šiuolaikinio meno parodų atidarymų erdves iš tiesų pritraukė plačiąją publiką.

Hibridiškumo perteklius vietiniame ir importuotame meno diskurse – nes be saiko vartojama sąvoka nuvertėja.

2. Žygimantas Augustinas – pirmas Lietuvoje (2015 m.) apsigynęs meno daktaras, nuosekliai ir be triukšmo tebekuriantis savo (as) meninę mitologiją.

3. Stefano Heidenreicho straipsnis „Freeportism as Style and Ideology: Post-Internet and Speculative Realism“ internetiniame žurnale *e-flux* – išblaivinantis požiūris į kai kurias šiuolaikinio meno sceną užvaldžiusias tendencijas.

Christophe'o Leclercqo straipsnis „Link hibridiškumo... ir toliau!“ internetiniame žurnale *artnews.lt* – nuodugnesnis ir mažiau „išnaudotojiškas“ žvilgsnis į, atrodytų, nuvalkiotą temą.

Aleksandra Fominaitė

1. Žurnalo „Teatras“ leidyba, „Lewben“ meno fondo skulptūros ekspozicija mugėje „Art Vilnius 16“, festivalis „Kino pavasaris“, Skaidros Trilupaitytės monografijos „Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika“ išleidimas, paroda „Play no exit – Baltojo kaspino festivalis“ Kaune, tapybos paroda „Atgimimas“ Umiastovskių rūmuose („Žabolis Art project“), Eglės Ulčickaitės paroda „Chronoteka“ Pamėnkalnio galerijoje, paroda „Outside/Inside“ Pamėnkalnio galerijoje, Eglės Gandos Bogdanienės ir Danutės Jonkaitytės paroda „Pažaidėt, mergaitės, ir gana“ „Artifex“ galerijoje, Eglės Tamulevičiūtės paroda ir kūrybinės sigilių gaminimo dirbtuvės VDA galerijoje „Penki malūnai“, Gintauto Lukošaičio skulptūros „Tobulas pilietis“ ekspozicija Vilniuje kovo 11 d., kultūros leidinių darbuotojų akcija „Pernykštis sniegas“.

2. Greta Grendaitė, Andrius Zakarauskas, Marta Vosyliūtė, Eglė Tamulevičiūtė Shaltmira, Ieva Tumanovičiūtė, Laura Marija Balčiūnaitė.

3. Monikos Krikštopaitytės „Jamaikos efektas“, „Kai narcizo atspindys atgyja“, visi Ievos Tumanovičiūtės tekstai, Undinės Krantaitės „Dūmuose paskendusi grafomanija“, Algirdo Gatavecko „Piešinio galia“, Deimos Žuklytės „Kultūros realybės šou“, Kristinos Steiblytės „Išdavikas veidrodis“, Gintarės Matulaitytės „Barų savininkų „bendruomenė“, arba Kam priklauso stoties utopija“.

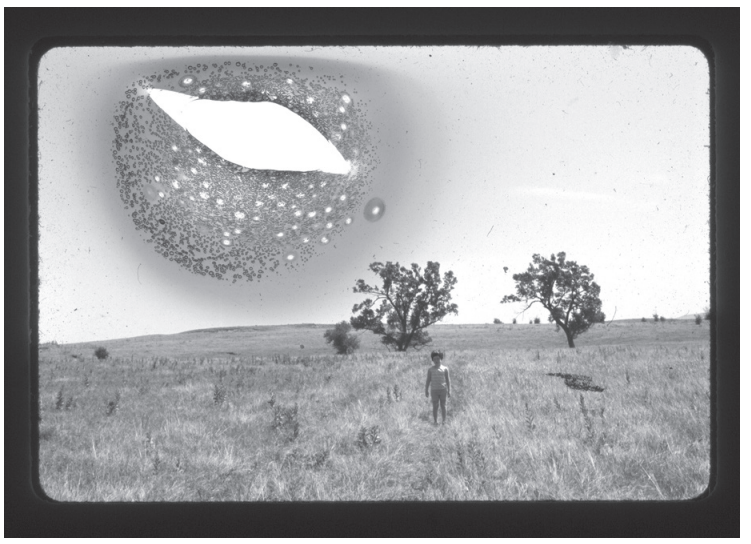

Aurelija Maknytė, iš knygos Burning Slides, dizainas Gyčio Skudžinsko, Vilnius: NoRoutine Books, 2016 m.

Dalius Jonkus

1. Įsimintiniausia – Šarūno Saukos darbų paroda „Žmogus su Saukos veidu“ (kuratorė Monika Saukaitė), kuri privertė naujai apmąstyti šiuolaikinio meno populiarumo ir nepopuliarumo klausimą. Saukos tapyti vaizdai įsimena ilgam ir dabar apie juos galvodamas lengvai galiu tarsi apžiūrinėti iš naujo. Juozo Budraičio fotografijų paroda „Mano Paryžius“ (Margarita Matulytė) įsiminė ne tik įdomiomis fotografijomis, bet ir puikiai organizuotu renginių ciklu. Buvo kalbama ir diskutuojama ne tik apie patį autorių ir jo kūrybą, bet ir apie Prancūziją, jos kultūrą, Paryžių, miesto vaizdų fotografijos raidą, slampinėjimo fenomeną, stebėjimo fenomenologiją. Manau, kad tai pavyzdinis parodos organizavimas, nes paroda ne tik apžiūrima, bet ir apmąstoma. Tokie renginiai priverčia užsibūti ilgiau ir provokuoja naujas įžvalgas.

2. Leonidas Donskis ir jo netikėta mirtis. Jis parodė, kaip svarbu mokėti savo mintis reikšti viešai.

3. Florianas Illiesas, „1913 šimtmečio vasara“, vertė Kristina Sprindžiūtė. Vilnius: Sofoklis, 1914.

Knygą perskaičiau kaip detektyvą ir kartu kaip enciklopedinį žinyną. Recenzentai dažniausiai pažymi šioje knygoje atskleidžiamą situaciją prieš Pirmąjį pasaulinį karą. Aš skaičiau kaip liudijimą apie dingusį pasaulį. Florianas Illiesas tarsi papildo Zweigo atsiminimų knygą „Vakarykštis pasaulis“ (2014 m., į lietuvių k. vertė Giedrė Sodeikienė). Illiesas aprašo ne savo atsiminimus, bet pateikia skirtingų personažų išgyvenimus 1913 m. vasarą. Autorius kruopščiai atrinko ir užrašė žymių rašytojų, dailininkų, politikų kasdienybės fragmentus. Pateikiama daugybė meilės istorijų, kurios naujai nuspalvina kultūros personažų charakteristikas. Knygoje prieškario atmosfera vaizduojama kaip modernistinių lūkesčių persmelktas tikėjimas ateitimi. Menas kartu su filosofija ir psichoanalize siekė pakeisti pasaulį. Anksčiau nebuvau atkreipęs dėmesio į tai, kad filosofo Husserlio knyga „Idėjos apie grynąją fenomenologiją ir fenomenologinę filosofiją“ gali būti siejama su modernistinės kultūros aplinkybėmis. Šis kontekstas paaiškina Husserlio tikėjimą filosofija ir tuo, kad ji gali keisti pasaulį. Idėjų išgryninimas būdingas ne tik filosofijai, bet ir to meto menui. 1913 m. pasirodė ne tik minėtas Husserlio veikalas, bet ir Prousto romano „Prarasto laiko beieškant“ pirmasis tomas, Malevičiaus „Juodasis kvadratas“. Ekspresionizmas, kubizmas, abstrakcionizmas, futurizmas – visi šie idėjiniai meno sąjūdžiai skleidžiasi šiais aprašomais metais. Fenomenologija ir psichoanalizė reabilitavo sapnus, svajones ir geismus kaip pačios tikrovės esmę. Kita vertus, žinomų rašytojų ir dailininkų meilės istorijos ir intymaus gyvenimo smulkmenos suteikia knygai psichologistinio supaprastinimo prieskonį. Thomo Manno homoseksualumas, Georgo Traklio beviltiška meilė savo seseriai (kraujomaiša), Franzo Kafkos negebėjimas pasipiršti savo mylimajai Felicei, aistringa Oskaro Kokoschkos meilė Almai Mahler, Reinerio Marios Rilke's santykiai su savo mylimosiomis ir globėjomis – tai vis pikantiškos detalės, kurios knygą priartina prie šiuolaikinės žurnalistikos ir aukštuomenės kronikų dabarties populiariuose žurnaluose. Pagalvojau, kad tokiu stiliumi parašyta knyga apie Lietuvos tarpukario kultūros ir politikos veikėjus tikrai

Nukelta į 5 psl.

Atkelta iš 4 psl.

susilauktų populiarumo. Knygoje aprašytas pasaulis iki Pirmojo pasaulinio karo yra lyg negrįžtamai prarasta vaikystė su jai būdingais tikėjimu ir svajonėmis.

Aistė Kisarauskaitė

O pradėčiau visai ne nuo meninių dalykų, gerai, gerai, nutylėsiu Trumpą ir laimėtus rinkimus, nors tai įvykiai, kurių mums tiesiog bus neleista pamiršti, tačiau noriu paminėti ir kitus, man rodosi, svarbius įvykius, kuriuos kai kas mielai paslėptų tarp A. Valinsko gimtadienių ir Nijolės kailių butiko vakarėlio.

Visų pirma tai moterų protesto prieš kraštutinį abortų draudimą diena Lenkijoje – Juodasis pirmadienis, kurio metu į gatves išėjo apie penktadalį milijono demonstrantų, moterys streikuodamos nėjo į darbą, dukrų neleido į mokyklą, jas palaikė nemaža dalis vyrų. Organizatorių teigimu, į senamiestį suplūdo dar gerokai daugiau protestuotojų, nes vienos moterys palikdavo demonstraciją, o jų vietą užimdavo kitos. Lenkija išmoko protesto pamokas, jas kartodama vėl šiomis dienomis, išmoko ir valdantieji, bandantys eliminuoti pasipriešinimo galimybę ateityje.

Taip pat norėčiau pažymėti ir kitus demonstrantus, taikiai tebesikaunančius, viso pasaulio stebimus Standing Rock protestuotojus. Pavasarį, sužinojęs apie siekį „Energy Transfer Partners“ kompanijos naftotiekio liniją nutiesti nuo Šiaurės Dakotos iki Ilinojaus valstijos, kertant daugybę vandens telkinių bei Standing Rock draustinį, sijų genties vyresnysis įkūrė stovyklą, skirtą kultūros išsaugojimui bei taikiam pasipriešinimui. Kaip rašo Aušra Kaziliūnaitė („Dakotos naftotiekis ir stokos visuomenė“, *www.GRYNAS.lt*, 2016-12-12), Lietuvoje ilgą laiką apie šiuos įvykius apskritai tylėta, o jie kelia daugybę aktualių klausimų, pradedant nuo ekologijos, noro išsaugoti švarų vandenį, gamtos kaip religinių vertybių, stambaus kapitalo interesų ir žmogaus teisių susidūrimo, individo atsakomybės už tai, kas vyksta, o galiausiai – ar nėra taip, kaip teigia Aušra: „Tenka pripažinti, kad vis dar gyvename kolonializmo ir imperializmo laikais. Tiesiog apsimetame, kad tai praeitis.“

Lietuviškos protestų versijos – mažytės, tačiau gal ir mes kada nors užaugsime, tad kol kas svarbiu įvykiu laikau spalio 28 d. Kudirkos aikštėje vykusią LLTI darbuotojų profesinės sąjungos organizuotą demonstraciją „Šioje šalyje nėra vietos mokslininkams (?)“.

Taip, taip, ir pagaliau prie parodų! O šiame lauke Lietuvoje lyg ir buvo mažoka stambiagabaričių įvykių, kaip pernai Žilvino Landzbergo „Be karūnos“, tačiau populiarioji Šarūno Saukos retrospektyva, pasirodo, irgi buvo šiais metais, nors kai kurie ne tokie pompastiški dalykai lyg morkos turi stambesnes šaknis, nei atrodo iš pirmo žvilgsnio. Tad labai norėčiau paminėti Severijos Inčirauskaitės-Kriaunevičienės „Art Vilnius“ mugėje eksponuotą kūrinį „Kill for Peace“, man atrodo, vieną ryškiausių, stiprų tiek atlikimu, tiek idėja ir menininkės pozicija. Aktualus visada, tačiau dabar, matant rytų Alepo žiaurumus – ypač.

Sharono Ya'ari parodą NDG (kuratorė Ieva Mazūraitė-Novickienė), nors ir didelę, tačiau sulaukusią gal kiek per mažai dėmesio, apžiūrėjau dviem būdais – nieko neskaitydama ir bandydama išgirsti vaizdus, o vėliau sudalyvaudama ekskursijoje, – komentarus fotografijoms, jautriai sulydžiusioms Izraelio šalies istorijos fragmentus, gamtos rūstumą, žemę ir žmones, retkarčiais jose pasirodančius, tam naudojant itin taupias ir tikslias technines priemones. Paveikė abiem atvejais.

Iš ŠMC projektų visai netikėtai įsiminė C.T. Jasperio ir Joannos Malinowskos „Halka/Haitis: sugrįžimas į Vilnių“ (kuratorė Magdalena Moskalewicz). Šio neįprasto operos pastatymo, įgyvendinto bendradarbiaujant Lenkijos operos dainininkams ir Haičio šokėjams bei muzikantams, videodokumentacija Vilniuje buvo pristatoma didelio mastelio panoraminės projekcijos pavidalu. Vėlgi tas pats – užsukau vieną vakarą ir neskaičiusi jokių anotacijų atsidūriau pačiame operos veiksmo viduryje, nežinomoje šalyje. Lenkų kalbą, kuria dainuojama, taip pat suprantu mažiau nei vidutiniškai. Ir tas potyris, kai esi įtrauktas, nuneštas, žinai, kad vyksta kažkas nepatirto iki šiol, bet dar nesuformuluota, nesuprasta, man yra nuostabiausia meno dovana. Vėliau išsiaiškinusi, kas ir kaip, pasidžiaugiau dar kartą.

Turėčiau nepamiršti Artūro Railos projekto „Libretas Mærskui McKinney Møller iui. Sinopsis“ NDG (kuratorė Lolita Jablonskienė), tačiau šį punktą norėčiau nukelti prie leidinių ir tekstų – lyg vaikystės pieštinės animacijos knygelė su socialiai itin aštriu tekstu. Puikiai veikia ir be projekcijų.

Atotrūkio ir Antano Gerliko „Kopos“ (kuratorė Virginija Januškevičiūtė) – iš tų dzeno meditacijų, kur, kaip retai pasitaiko, itin organiškai inkorporuoti tekstai. Taip pat švari, meditatyvi, taip pat gamtiškai jautri ir ne pati didžiausia – Rūtos Spelskytės paroda „Sodas-miškas 2“ galerijoje „Akademija“, vykusi šių metų vasarą.

Atraktyvus menininkų grupės tęstinis keliaujantis projektas „Kitchenlab“ galerijoje „Sodų 4“ teikė vasaros vakarams papildomo žavesio. Renginį kuravo menininkas ir kuratorius Mindaugas Gapševičius. Tris dienas vykusi eksperimentinių dirbtuvių serija iš tiesų džiugino net daug ko mačiusią vaizduotę – distiliavimo (Matthias Roth), bakterijų celiuliozės (Mindaugas Gapševičius), jogurto (Matthias Roth, Penka Mincheva), stiklo gamybos (Penka Mincheva), o galiausiai ir mumifikavimo dirbtuvės (Lina Rukevičiūtė)! Visiems, išlaikiusiems vaikišką norą žaisti, tirti, atrasti ar tiesiog sukurti mažytį sprogimėlį laboratorijoje.

Keli įvykiai iš fotografijos istorijos – Adaukto Marcinkevičiaus, Mariaus Baranausko retrospektyvinės parodos ir knygos bei Margaritos Matulytės, Agnės Narušytės knyga „Camera obscura: Lietuvos fotografijos istorija 1839–1945“. Nors ši jau prie įsimintinų tekstų kategorijos.

Balansuojant tarp knygų, įvykių ir tekstų, itin maloni šių metų naujovė – literatūrinis festivalis „Vilniaus lapai“, parodęs, kad ne tik poezijos, bet ir prozos skaitymai gali būti įdomūs ir ne tik Rolando Rastausko, kuris yra amžinai jaunas, kaip nesenstantis yra pats džiazas, ir ne tik siauram ratui, ir ne tik dykai. Išpirkti bilietai tai įrodo, o pokalbiai su kitomis kviestinėmis žvaigždėmis – Danute Kalinauskaite ir islandų rašytoju bei menininku Hallgrímuru Helgasonu, puikiai įvaldžiusiais subtilią ironiją, patvirtino.

Taigi, šių metų mano pasirinkimai – koviniai, todėl noriu paminėti dar dvi asmenybes, priklausančias kovos klubui, savo tekstais nuolat mojuojančias sveiko protoginklais prieš įvairias tamsybes – Moniką Krikštopaitytę ir Vaidą Jauniškį. Metų pabaigoje atmintis vis tiek siūlo tai, kas publikuota ne taip seniai – Monikos Krikštopaitytės „Gelbėkite Vilnių nuo angelizavimo“ („7md“, 2016-12-09) ar Vaido Jauniškio komentaras „Vyti(s) dabartį“, skambėjęs LRT radijo laidoje „Kultūros savaitė“ 2016-12-10. Tačiau abu šiuos autorius miniu čia ne dėl keleto tekstų, o dėl „viso gyvenimo nuopelnų“, kaip dabar dažnai daroma, tačiau, tikiuosi, šiuo atveju man pritarsite.

O pabaigai – saldainiai. Skarelės su Birutės Žilytės piešiniu, išpirktos per vieną vakarą, kėdės, šviestuvai – nedidelė paroda-parduotuvė, ką tik atsidariusi NDG fojė „Sukurta Lietuvoje 7 dešimtmetyje“, pagaliau gal pramušianti ir Lietuvoje tą dailės suvenyrų vakuumą. Tai tiek, gerų jums Kalėdų, mielieji, einu valgyti vaikystės marmeladinių saldainių!

Sandra Kovalik

1. Labiausiai mane paveikė Heidi Ballet kuruota paroda „Moralės refleksas“ ŠMC. Ši tema labai tyrai žmogiška ir stipriai veikianti per pasąmonę bei kūniškas raiškas. Puikiai išartikuliuota parodos idėja, kad moralinės krizės – kaip atsikartojantys raumenų susitraukimai ir atsipalaidavimai. Paroda taip pat padėjo iš naujo apsvarstyti svarbiausius teorinius feminizmo ir socialinių teorijų tekstus. Visai kitos reikšmės įsimintini įvykiai buvo dvi NDG parodos: Šarūno Saukos tapyba ir Sharono Ya'ari fotografija. Patiko „Pamėnkalnio“ galerijoje pabūti Visvaldo Morkevičiaus parodos „Public Secrets“ atidaryme, kuriame nebuvo konvencinių ritualų, kaip ir pačios fotografijos nekonvenciškumas privertė atsipalaiduoti.

2. Monika Krikštopaitytė, Lolita Jablonskienė, Laima Kreivytė – tai

G. Zinkevičiaus nuotr.

„Post Ars. Partitūra“ (Aleksas Andriuškevičius, Robertas Antinis, Česlovas Lukenskas, Gintaras Zinkevičius, kuratorės Julija Fomina ir Agnė Narušytė, ŠMC). 2016 m.

žmonės, kurie turi tą drąsos, ryžto, savęs suvaldymo, iškalbos komponentą. Susižavėjimas kyla vertinant šiemet nuveiktus darbus, skaitant jų tekstus ir t.t. Taip pat negaliu nepaminėti man asmeniškai šitų metų atradimo Stasio Bonifaciaus-Ievos, be kurio pasirodymo parodų atidarymuose nebūtų taip pat. Tai žmogus indikatorius, provokuojantis publiką, kaip koks Diogenas, vaikštantis dieną su žibintu ir ieškantis žmonių.

3. Ne šių metų tekstas, bet įsiminęs šiemet, užtikau jį netikėtai, prisiminusi 2009-uosius, nes tada atsikrausčiusi į Vilnių mažai kur išeidavau, o išėjusi jausdavausi kaip Artūro Railos „Iškirptasis“ (beje, tą būseną būtent taip ir įvardindavau – kad kažkas mane iškirpo iš kažkur kitur ir įdėjo į Vilniaus peizažą). Nusprendžiau pasklaidyti įvairių kultūrinės spaudos leidinių archyvus, kad atsekčiau, ką praleidau, ir „įklijuočiau“ save į kontekstą, ir radau dar neskaitytą Agnės Narušytės tekstą „Kalėdų istorijos. Apie Saint-Exupery, socialinį intelektą ir Londoną“. „Tačiau netrukus pajunti, kad lieki tik drabužis gatvėje – lyg kažkas iš tavęs būtų išsikraustęs“, – viena iš citatų, kuri paremia jos mintį apie socialinius vaidmenis ir tapatumą su mus supančia aplinka. Kitas tekstas tarsi pasąmonės srauto principu – apie Artūro Railos „Iškirptąjį“ – Kęstučio Šapokos „Iškirptasis: konjunktūros kritika ar kritikos konjunktūra“. Turbūt dėl to, kad Kęstutis Šapoka sugebėjo pamatyti tai, ko aš nesugebėjau.

Laima Kreivytė

Įvykiai. Ilgalaikis neblėstantis įvykis – viešosios erdvės konvulsijos. Prievartauja, kas netingi, o jei turi pinigų, tai nors ant Žaliojo tilto. Kokios dar diskusijos? Kaip šlovingais SSRS laikais partija ir vyriausybė žino geriau. Savivaldybė kaip pono dvaras – verslas patinka, tai išnuomuosim tiltą. Kultūra nepatinka, tai skulptūrų meno projektams neduosim. Išsinuomokit! Kultūros redukavimas į politikos ir verslo sekso žaisliukus – tiesus kelias į totalitarizmą. Iki valstybės šimtmečio 2018 m. apsiskulptūrinsim iki ausų – kiekvienam parkeliui ir mašinų stovėjimo aikštelei po Basanavičių! Lenininis monumentaliosios propagandos planas su savais herojais. Lukiškių aikštė be jokių konkursų ir diskusijų jau tvarkoma ekskavatoriais. Turėsime pagaliau patriotinį židinį, kur tautiniais drabužėliais papuošti darželinukai klos rūtų vainikėlius žirgui po kojų. Pri(si)taikymo ir pelno kultūra pumpuoja neoliberalizmo raumenis – tik greit neliks prieš ką demonstuotis.

Atvirkščias tokiam „privatizuojančiam“ požiūriui į viešą erdvę projektas – Eglės Grėbliauskaitės naujos geros grindys „Titanikui“.

Parodos. Daugiausia lankiausi NDG – traukia programos įvairumas ir kokybė: Jurgio Baltrušaičio paraštinės pabaisos ir kreiva optika; Artūro Railos animuota instaliacija; „Juzeliūno kabinetas“ – Šarūno Nako sukurta 3D modernistinė vizija. Didinga Eglės Mikalajūnės kuruota paroda po vandenvietės kupolu – „Lipti nematomomis struktūromis“; Ievos Meilutės-Svinkūnienės „(Ne)fotografinis laukas“ KKKC; Jurijaus Dobriakovo ir Jogintės Bučinskaitės „Laiško kūnas“ „Sodų 4“; „Platonių puota“ „Titanike“; feministinė paroda „Moralės refleksas“ ŠMC (jei būtų paieškota santykio su vietos kontekstu!); ten pat – „Post Ars“ retrospektyva ir Kazio Varnelio architektūrinis projektas; Eglės Budvytytės performerių kelionė koridoriais.

Geri dalykai nutinka „Artifex“ galerijoje – atsikūrė Bogdanienės ir Jonkaitytės ŠMC kavinė, Dileta Deikė vaišino feministiniais burgeriais (ne tuo pat metu) *etc.*

Vido Poškaus paveikslų striptizas Aistės Kisarauskaitės galerijoje „Trivium“.

Asmenybės. Mano asmeninės-internacionalinės premijos:

Irenai Giedraitienei – už fotografijų tiesą ir bendravimo dovaną;

Aurelijai Maknytei – už gyvenimą tarp medijų, degančias skaidres ir NDG filmą;

Nezaket Ekici – už politiškus ir gyvenimo, ir mirties performansus;

Eglei Ridikaitei – už Vilniaus grindis ant „Titaniko“ sienų;

Onutei Narbutaitei – už miesto skambesį;

Justei Janulytei – už kosminio ilgio dviejų posmų dainavimą.

Knygos. Giedrės Kazlauskaitės „Singerstraum“ – svarbiausia raudonoji poezijos knyga; Margaritos Matulytės ir Agnės Narušytės „Camera obscura: Lietuvos fotografijos istorija 1839–1945“; Audronės Žukauskaitės „Nuo biopolitikos iki biofilosofijos“; Gyčio Skudžinsko

Nukelta į 6 psl.

Atkelta iš 5 psl.

išleistos Aurelijos Maknytės „Burning slides“; Liudo Parulskio „Barokas ir betonas“; Aušros Kaziliūnaitės „Esu aptrupėjusios sienos“; Marinos Abramovič atsiminimai „Walk Through Walls“.

Straipsniai ir komentarai, kuriuos rašė Giedra Radvilavičiūtė, Marius Ivaškevičius, Agnė Narušytė, Virginija Cibarauskė, Paulina Eglė Pukytė, Marius Burokas, Vaidas Jauniškis, visi Parulskiai.

Monika Krikštopaitytė

Šiemet mačiau nedaug ir nenuosekliai. Bet liko įspūdis, kad buvo daug netikėtumų įvairiuose rinkimuose ir apdovanojimuose, kad ir Nobelio. Netikėtų mirčių. Daug keistų dalykų.

Padarė įspūdį minios, plūdusios į Šarūno Saukos parodą, o tai rodo, kad kenčiančio genijaus mitas yra gyvas ir įsišaknijęs. Man tai paaiškina ir kodėl dažnai adekvačiai nesuprantamos kai kurios menininkės, pvz., Laisvydė Šalčiūtė ar Alina Melnikova, nes jos nudreifuoja už konvencijos (vyro menininko) ir net neimituoja jo, net nesistengia atrodyti suaugusios. Ir tampa meno „broku“, net tarp kolegų. Arba isterišku, ignoruojamu vaiku solidžioje giminės vakarienėje. Bet čia atskira tema.

Įsiminė žuvytė Juliui Juzeliūnui skirtoje parodoje (kuravo Šarūnas Nakas) – kaip kompozitoriaus koncepcija (kiekviename kūrinyje turi būti žuvytė) ir kaip parodos eksponatas, susietas su viskuo kitu aplinkui.

Patiko Liudo Parulskio mieste išnykstantis troleibusas (kai atsiduria savo kadro vietoje, tampa nematomas), nes žadina vaizduotę ir primena pabėgimo iš pamokų jaudulį. Lyg galėtum gauti naujo laiko. O laiko labiausiai ir trūksta, sako, tik jį mes ir turime.

Įdomu stebėti Žygimanto Augustino veido keliones po kitų fizionomijas ir laiką. Jis įgyvendina sėkmingo budisto gebą būti vienu metu keliose vietose. Tie veidų matavimo taškai irgi skatina įsivaizduoti visokias visatos paslaptis.

Įspūdį paliko Eglės Budvytytės performansas „Riedlenčių malda, arba Kakta žemiau širdies“ ŠMC, nes iš institucinio vieneto pavertė beveik mylimojo kūnu, o tai rimtas posūkis. Antano Gerliko (instaliacija, sakyčiau) „Kopos“ sukeliamais pojūčiais nutrenkė į paplūdimį su kolonomis. Tad vėlgi ŠMC buvo paverstas patyrimu. Taip nustebti malonu.

Eglės Grėbliauskaitės atnaujintos „Titaniko“ grindys rodo įkvepiantį idealizmą.

Iš knygų labai graži ir smagi – Giedrės Jankevičiūtės „Telesforas Kulakauskas (1907–1977)“, išleido Vilniaus grafikos meno centras, dizainą kūrė Gedas Čiuželis.

Ugnė Makauskaitė

Įvykiai: meno knygų mugė Niujorke (nes „kuo gilyn į mišką, tuo daugiau medžių“).

Asmenybės: VDA dailėtyros dėstytojos (nes „vieną darbą dirbi, o kitas šalia stovi“).

Tekstai: Godos Aksamitauskaitės „LGBTQIABC“ (nes „vienybė, o dar teisybė – mūsų galybė“), Gedimino Jasinsko „Kokia tamsa gaubia spalvotą Jono Čeponio pasaulį?“ (nes „žmogus pagadina, žmogus ir pataiso“), Agnės Narušytės „Šalin ekonomistus?!“ (nes „visi kvaili, bet nevienodai“).

Agnė Narušytė

1. „(Ne)fotografinis laukas“ – Ievos Meilutės-Svinkūnienės parodatyrimas KKKC. Sharono Ya'ari fotografija NDG (kuratorė Ieva Mazūraitė-Novickienė). Susitikimas su Van Abbe muziejaus darbuotojais ir jo ekspozicija Eindhovene (Olandija) – kaip galėtų būti ir pas mus, bet nėra dėl smegenų užkalkėjimo. Šarūno Nako kartu su Dainiumi Liškevičiumi kuruota paroda apie Julių Juzeliūną – buvimas jo muzikos sugauta žuvyte, ironiškoji sovietmečio kultūros istorija, nepastatytos operos „Žaidimas“ partitūra, o labiausiai – skaidrių žiūrėjimo ritualas: anų laikų nespalvoti žmonės žiūri į spalvotus afrikiečius atskirti erdvės, kurioje stoviu aš. Laimos Kreivytės kuruota „Postidėja IV. Karas“, bet ypač Nezaket Ekici parodoje „Dantis už dantį“ sukęsi aštuoni keršto už nužudytas Turkijos moteris performansai.

2. Leonido Donskio mirtis. Eglės Grėbliauskaitės pakeistos „Titaniko“ grindys – puikus drąsaus gesto ir estetikos lydinys. Aurelija Maknytė – jos skaidrių kepimo performansas prie Nidos švyturio, knygelė „Burning Slides“ (dizainas Gyčio Skudžinsko, išleido „NoRoutine Books“), filmas „VJ muziejuje“ ir vidžėjavimas

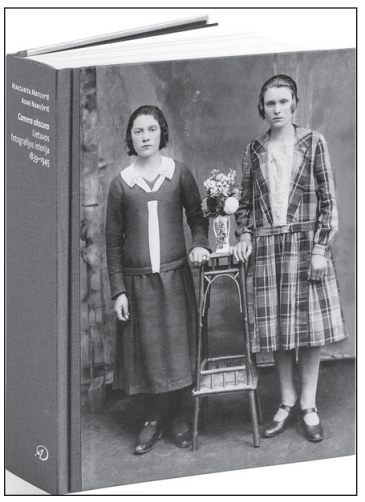

A. Narušytės nuotr.

Margarita Matulytė, Agnė Narušytė, Camera Obscura: Lietuvos fotografijos istorija 1839–1945, dizainas Gedo Čiuželio, Vilniaus dailės akademija, 2016 m.

Rolando Rastausko skaitymams. Eglė Ridikaitė, surinkusi gražiausias Vilniaus grindis.

3. Gintaro Didžiapetrio knyga, sukurta iš Algirdo Šeškaus fotografijų, šiam dirbant Lietuvos televizijos operatoriumi 1975–1985 m., nors ten nėra tekstų. Skaidros Trilupaitytės knyga „Kūrybiškumo galia? Neoliberalistinės kultūros politikos kritika“ („Demos“), kurią visiems reikėtų perskaityti. Ernesto Parulskio tekstas Liudo Parulskio knygai „Barokas ir betonas“ („Lapas“) – fotografinės beprotybės alegorija. Aistės Kisarauskaitės tekstai „7md“, kuriuos redaguoti – malonus nuotykis. Poezija Roko Pralgausko „Lagamine“ (Klaipėdos fotografijos galerija). Nerijaus Mileriaus komentaras feisbuke Amerikos prezidentu tapus Donaldui Trumpui – citata iš „Hamleto“ apie išnirusį laiką. „Post Ars“ tekstai ant ŠMC grindų – jau nuvalyti.

Tomas Pabedinskas

1. Aurelijos Maknytės skaidrių deginimo ir projektavimo ant Nidos švyturio akcija 39-ojo Nidos fotomenininkų seminaro metu. Šis (sentimentalus?) prisiminimas iš Nidos atmintyje iškilo kaip alternatyva „metų“ ir kitų „didelių“ įvykių rinkimams. Aurelijos Maknytės akcija provokavo labai asmenišką ir tiesioginį įsitraukimą ir patirtį, kurioje derėjo žaismingumas ir beveik ritualinis rimtumas, konceptualumas ir estetinis malonumas, vaizdų efemeriškumas ir švyturio monumentalumas, skaidrėse išlikusios anoniminės kasdienybės akimirkos ir transcendentinė vietos dvasia. Tai pri(si)minimas apie tai, kad menas nebūtinai turi būti pretenzingas, komplikuotas, kritiškas ar dramatiškas, kad galėtų bent trumpam keisti mūsų požiūrį į aplinkinį pasaulį ir išlikti atmintyje.

2. Labai subjektyviai – labiausiai norisi prisiminti šiemet mus palikusį fotografą Romą Juškelį.

3. Leonido Donskio „Kaip grąžinti gyvenimo prasmės pojūtį beprasmybėje“. Taip, tekstas pirmą kartą publikuotas beveik prieš dešimtmetį. Bet banali tiesa, kad žymių asmenybių netektis paradoksaliu būdu jų mintis ir kūrybą aktualizuoja tarsi iš naujo. Taip nutiko ir su šiuo, vienu iš daugelio, autoriaus tekstų, kuris šiandien vis dar taikliai byloja „nepatogią“ tiesą apie mūsų gyvenimą ir nesugebėjimą pasipriešinti jo greitėjančiam ritmui ir paviršutiniškumui.

Vidas Poškus

Įsimintiniausiu įvykiu šiais metais vienareikšmiai laikyčiau Šarūno Saukos retrospektyvą Nacionalinėje dailės galerijoje. Ne tik todėl, kad labai myliu ir vertinu šį tapytoją. Tai iš tiesų pasaulinio lygio menininkas, viena vertus, neatitinkantis „lietuviškosios“ tapybos ar meno (šiuolaikinio ir ne tik) kanonų ir dogmų, stereotipų ir štampų, kita vertus – universalus savo makabriškąja ironija ir sardoniškuoju dramatizmu (ir dar visokiais kitokiais paradoksais bei įdūrimais). Įvykiu toji paroda tapo dėl aiškios priežasties – statistinių lankymo rekordų, rodančių, kad net ir kritinę masę galima atvesti į Nacionalinę ar paprastą galeriją. Reikia viso labo nedaug – stipraus, gero meno. Na, o toji publika Saukos parodoje man regėjosi tartum nužengusi iš jo paveikslų. Gal čia ir slypi šio menininko populiarumo paslaptis – jo kūriniuose matome save?

Įsimintinos asmenybės veikia individualiai. Tad būsiu asmeniškai subjektyvus. Šiais metais „Titanike“ teko kuruoti Raimondo Gailiūno personalinę parodą įpareigojančiu ir skatinančiu pavadinimu – „Palinkėkime vieni kitiems ramybės“. Įsitikinau, kad Gailiūno asmenybė atstovauja dar nuo paauglystės laikų mano paties susiformuotam menininko idealui. Tai absoliučiai paprastas ir nepasipūtęs žmogus (būkime atviri, bet šių savybių antipodai, taip pat pavydas ir chamizmas, yra ypač dažni mūsų nedidelėje Lietuvos menininkų bendruomenėje), atviras pasauliui (įvairiomis prasmėmis – jo naujovėmis ir iššūkiams, keistenybėms ir baisenybėms), galų gale – ironiškas (netgi autoironiškas), intelektualus bei dvasingas (kad ir kiek egzaltuotai skambėtų šis apibūdinimas) tapytojas. Vis dėlto menininko kūryba yra ir jo asmenybės atspindys, tad Gailiūno tapyba yra tokia paveiki (tiesiog smogianti per galvą – ir jusliškai – savo spalvomis, ir mentaliai) būtent dėl to.

Ypač įsimintinu tekstu laikyčiau Giedrės Jankevičiūtės parengtą, Gedo Čiuželio apipavidalintą monografiją „Telesforas Kulakauskas (1907–1977)“. Tai (kaip visuomet) kruopščiai, elegantiškai – „jankevičiūtiškai“ – parengtas pasakojimas, suvertas ant įvairiapusės šio moderniojo grafinio dizaino, iliustracinės ir estampinės grafikos klasiko kūrybos siūlo, puikia išore pasižyminti knyga. Veikalas yra aktualus (galų gale bent jau tiems, kurie yra išaugę su Kulakausko iliustruotomis knygomis – tegul ir jau „nuskaitytomis“, iš senelių ar tėvų paveldėtomis), turintis išliekamąją vertę (vis dėlto pildantis vieną iš daugelio mūsų lavinimosi, žinojimo, akiračio spragų), iš tų, kurį norėsis dar ne kartą atsiversti. Aristokratiška knyga savo pavidalu ir turiniu – tokia pati, kaip ir jos atskleistas menininkas.

Paulina Pukytė

Įvykiai. Metai prasidėjo nekaip: nebeliko Davido Bowie – kūrėjo, kuris nedarė nieko „taip, kaip reikia“ ir, nuolat išmesdamas net savo paties formules, vis iš naujo išradinėjo save. Konjunktūrininkai apsiverkė krokodilo ašaromis.

Toliau – populizmo pergalė prieš demokratiją. Prakirstos, anot Iano Hislopo, „guma pamuštos lubos“. Nors dalis intelektualų ir bandė išaiškinti, anot dar 2014 m. „7md“ anketoje mano cituoto Edwardo W. Said, „tradicinių vertybių klastą“, vis tiek atėjo (ne)ateitis, apsitaisiusi nebalintos drobės marška („su skirtingų regionų motyvais“).

Linzės užmerktos
ir lęšiai (vis dar) užmerkti,
nes vis dar yra
„iš vakaro“.

Taigi pačios kvailiausios idėjos virto kūnu. Iš jų ir liūdniausiai įsimintinas įvykis Lietuvoje – paminklo Laisvei sunaikinimas Lukiškių aikštėje.

O Stasio Povilaičio atminimui įamžinti buvo pasiūlyta „šventovė žmogaus dieviškumui atskleisti“.

Vienintelė paguoda – bent jau Bowie'ui pastatytas tinkamas antkapinis paminklas.

Parodos. Šiemet labiausiai įsiminė S. ir P. Stanikų paroda „Uraganas Theresa“ „Prospekto“ fotografijos galerijoje, nes buvo gera ir neseniai, bei 1989 m. vykusi Roberto Rauschenbergo paroda Maskvoje. Apie pastarąją priminė šiuo metu veikianti jo retrospektyva „Tate Modern“ Londone. Visai nebe tokia įspūdinga, kaip tąkart Maskvos Menininkų namuose, tačiau joje sužinojau, kad tas meno desantas Sovietų Sąjungoje buvo Rauschenbergo projekto ROCI (*Rauschenberg Overseas Culture Interchange*) dalis – 1984–1990 m. jis surengė parodas Kinijoje, Rytų Vokietijoje, Kuboje, SSSR ir kitose, daugiausia represinių režimų valdomose šalyse. Kai kam gal tai – CŽV ardomoji veikla, kitiems – nevykęs verslo planas (sakoma, kad visą šį milžinišką projektą menininkas finansavo iš savo kišenės ir po tokios „avantiūros“ su juo nutraukė ryšius visas būrys meno pirklių), tačiau galima įsivaizduoti, kokį didžiulį poveikį tada turėjo ta paroda. Visas mūsų Dailės institutas į ją važiavo. *Protoselfinosi* su Robertu, nes jis visą laiką ten trynėsi. Aš, ketvirto kurso studentė, toje parodoje supratau, kad noriu ir galiu būti menininke, nes viskas galima ir ribų nėra, ir galima ne tik daryti taip, kaip nori, bet ir norėti taip, kaip nereikia. Dabar tai atrodo savaime suprantama, o tuometinėje aplinkoje tai buvo svaiginantis laisvės gurkšnis.

Tekstai. 1. Mano tekstas „7md“ apie Šarūno Saukos parodą, kurio, kitaip nei parodos, daug kas nerado, nors buvo taip akivaizdžiai paslėptas.

2.

– Tai jūs rašytoja?

– Taip.

– Ką rašote? Romanus apie meilę?

– Na ne, labiau eksperimeninę literatūrą.

– A, tai čia kaip „50 pilkų atspalvių“?

Karolina Rybačiauskaitė

Metų pradžioje, kai Lietuvoje siautė Šarūnas Sauka, Romos laukuose man gniaužė kvapą akvedukai, į akis krito konfeti, kiemuose saulėj šildėsi šunys, prirūkytuose garažuose vyko šokiai... Bet kalbant apie Lietuvos meno pasaulį, vienas konceptualiausių įvykių šiais metais buvo Heidi Ballet kuruota paroda „Moralės refleksas“ ŠMC. Tik ten jai labai trūko erdvės kaip kokioje nesutvarkytoje spintoje. Turint galvoje erdves, paliko įspūdį žvakių šviesoje vykusi vieno vakaro „Meno celių“ paroda „Ramintoja – meno sandėlis“ Švč. Mergelės Marijos Ramintojos bažnyčioje. Pastaruoju metu kaip tik nemažai galvoju apie tai, kad galerinės erdvės gadina bet kokį meną. Kuo daugiau jo uolose, bažnyčiose, ant stogų, rajonuose ir visur kitur – tuo geriau. Iš asmenybių ir tekstų įsiminė trumpam iš užsienio grįžusio kuratoriaus ir rašytojo Valentino Klimašausko nostalgiška išpažintis – „Spalvų teorija“ žurnale *artnews.lt*, dar keli kiti erdvėje ir laike pakibę po

Nukelta į 7 psl.

Atkelta iš 6 psl.

įvairiais slapyvardžiais pasislėpusių Lietuvos meno emigrantų tekstai...

Gintaras Zinkevičius

1. Dvi parodos, kuriose teko dalyvauti pačiam: „Post Ars. Partitūra“ ir „(Ne)fotografinis laukas. 1988–1995“. Dvi Kęstučio Grigaliūno parodos: „Vaizdų archyvas / sąsiuvinis Nr. 2 (Kaip XIX a. optimizmas virto XX a. barbarizmu)“ ir „Žaidimų galerija“. Mykolo Saukos „Pasijuntu stebimas kito“ ir Boriso Taskovo „Kampung Jerai“. Dar labai džiaugiuosi, kad pagaliau pavyko pristatyti Ramūno Paniulaičio kūrybą parodoje „Žym Žymas“.

2. Įsimintina asmenybė – Vytautas Michelkevičius. Šis žmogus galutinai įrodė, kad jis yra vietinės reikšmės Ostapas Benderis. Tik be humoro jausmo.

3. Dėl netikėtos nelaimės šiemet teko paskaityti labai daug iki tol man nežinomų Leonido Donskio tekstų. Visada žavėjausi šio žmogaus įžvalgomis ir išvadomis. Labai liūdna, jaučiu didžiulę netektį.

Deima Žuklytė-Gasperaitienė

1. Metų pabaigoje visuomet geriausiai prisimenu antrojo pusmečio renginius, o pirmasis nugrimzta užmarštin... Todėl prie labiausiai šiemet įsiminusių parodų įvardyčiau Mykolo Saukos parodą „Titanike“, kuri man pasirodė išsiskirianti šiuolaikinės skulptūros kontekste. Galbūt savo figūratyvu, galbūt stipriu paveikumu.

Pradžiugino Jurgio Baltrušaičio rankraščių paroda, vykstanti NDG (kuratorė Odeta Žukauskienė, parodos asistentas Gintaras Didžiapetris). Manau, kad jiems teko itin sunki užduotis: įdomiai pristatyti meno istoriką nepalyginamai sudėtingiau nei, tarkime, audringai gyvenusį bohemišką menininką. Parodos interaktyvumas padeda sėkmingai atskleisti Baltrušaičio tyrimus, be to, palieka įspūdį ir su menu nesusijusiems lankytojams.

Neapleidžia ir naujausi įspūdžiai: Talino grafikos trienalės nugalėtojų paroda (kuratorė Eve Kask) galerijoje „Kairė–dešinė“. Joje įdomu stebėti, kaip keitėsi grafikos mados, kas bendra tarp tų pačių ir skirtingų metų laureatų.

2. Įsimintinos asmenybės – Rūta ir Vaida Stepanovaitės, Kaune įkūrusios projektų erdvę „Kabinetas“. Renginių vyksmo intensyvumo, gyvumo toje erdvėje galėtų pavydėti ne viena Vilniaus galerija.

3. Ko gero, labiausiai įsiminė „Literatūroje ir mene“ skaityti rusų intelektualų tekstai apie jų gyvenimą protu sunkiai suvokiamoje valstybėje. Ypač patiko Maksimo Osipovo – kardiologo ir rašytojo, vadinamo naujuoju Čechovu – esė serija („Gimtajame krašte“, *Literatūra ir menas*, 2016-09-16, „Nuodėmė būtų skųstis“, *Literatūra ir menas*, 2016-10-28) apie persikėlimą iš Maskvos į provinciją. Rašytojo pasakojimuose taikliai užčiuopiama bendražmogiška tuštybė, inertiškumas pasireiškia tik rusams būdingomis formomis. O apie bandymą gyventi ir kurti tokiomis sąlygomis įdomiai pasakojo fotografė Viktorija Ivleva ir dailininkas Nikita Aleksejevas („Išaušo būtent postmodernizmas“, *Literatūra ir menas*, 2016-11-04). Jie konstatavo, kad Rusijoje postmodernizmas iš filosofijos, meno perėjo į politiką.

Kinas

Šiemet paprašėme autorių įvardyti penkis labiausiai įsiminusius šių metų kino įvykius – filmus arba festivalius, kino žmones, kino poelgius ir pan.

Dovilė Grigaliūnaitė

Daug įdomių naujų filmų dar nepamačiau, bet šie metai man labiausiai įsiminė kino klasikos suteiktais potyriais ir atradimais. Dalį filmų mačiau pirmą kartą, o kitą dalį – pirmą kartą kino teatro ekrane. Svarbiausiu kino įvykiu jau ne pirmus metus išlieka Bolonijoje (Italija) vykstantis kino festivalis „Il Cinema Ritrovato“ („Sugrąžintas kinas“), kviečiantis atsipūsti nuo kino industrijos verslo, greičio ir pasimėgauti naujai atrastais, mažai žinomais, restauruotais filmais, žodžiu, iš naujo pamilti kiną. Kiekvieną vakarą didžiausioje miesto aikštėje vyksta kino seansai po atviru dangumi, pavyzdžiui, Bolonijos orkestrui gyvai akompanuojant rodomi Busterio Keatono ir Charles'o Chaplino filmai. Dar iki šiol pamenu jausmą, kai praėjusiais metais kartu su dešimt tūkstančių žmonių visiškoje tyloje žiūrėjau Stanley Kubricko „2001: kosminę odisėją“. Stebino ne vien graži tradicija, žmonių skaičius, bet ir ta absoliuti tyla. Festivalio kino teatrų repertuare sužavėjo naujai restauruoti filmai: kubiečio režisieriaus Tomáso Gutiérrezo Alea „Atsiminimai apie atsilikimą“ („Memorias del Subdesarrollo“, 1968), taivaniečių Edwardo Yango „Taipėjaus istorija“ („Qing mei zhu ma“, 1985), Hou Hsiao-hsieno „Vaikinai iš Fengkuei“ („Feng gui lai de ren“, 1983), iraniečio Ebrahimo Golestano „Plyta ir veidrodis“ („Khesht o ayeneh“, 1963–1964), trumpametražis „Namas yra juodas“ („Khanek Siah Ast“, 1962). Viename iš seniausių teatrų tarptautinė kino archyvų federacija FIAF už indėlį į pasaulinį kino paveldą įteikė apdovanojimą broliams Jeanui-Pierre'ui ir Lucui Dardenne'ams ir ta proga parodė nuostabų jų filmą „Pažadas“ („La Promesse“, 1996). Taip pat buvo galima aplankyti puikią kinematografo pradžią apžvelgiančią ir kino pradininkų darbą pristatančią parodą „Lumière! Kino išradimas“. Patirtis aplankius festivalį ir dar spėjus pasivaikščioti taku per vandenį Izeo ežere menininko Christo instaliacija „Floating Piers“ (liet. plūduriuojantis takas) šiais metais atpirko kituose užsienio festivaliuose neatrastus naujus šedevrus.

Lietuvoje taip pat džiugino seni filmai: „Skalvijos“ organizuojami

„Kerol“

„Kino klasikos vakarai“, „Meno avilio“ parengtas „Lėtųjų peržiūrų“ iš 35 mm kino juostos demonstruotas repertuaras, „Scanoramoje“ surengta Andrzejaus Żuławskio retrospektyva, Lenkų kino savaitės rodytas Krzysztofo Kieślowskio „Dekalogas“ (1988–1989), „Nepatogaus kino“ programos „Holokaustas. Atmintis ekrane“ Claude'o Lanzmanno „Shoah“ (1985) ir Chantal Akerman „Iš rytų“ („D'Est“, 1993) filmų peržiūros.

Jorė Janavičiūtė

Šių metų mano filmas „Numeris 1“ – Rygos kino festivalyje pamatytas Andrea Arnold „American Honey“. Tai gyvybe pulsuojantis kinas.

„Tonis Erdmanas“ – labiausiai įkvepiantis metų filmas. Tokių žmogiškų veikėjų kine seniai nemačiau.

Ryškiausias lietuviškas metų filmas – Kristijono Vildžiūno „Senekos diena“.

Metų žmogus – Audrius Stonys, kurio retrospektyvą rudenį „Skalvijoje“ surengė Vilniaus dokumentinių filmų festivalis.

Metų renginys – „Kino pavasaris“. Tai didžiausias Lietuvos kino renginys ir didžiausia šventė, suteikianti galimybę pamatyti geriausius per metus sukurtus pasaulio kino filmus.

Lina Kaminskaitė-Jančorienė

Šie metai buvo dosnūs naujų pažinčių, susitikimų, įspūdžių ir įvykių. Man pasisekė, jog šviesių, lietuvių kino istoriją kūrusių žmonių dėka galėjau ir toliau gilintis į ją. Pažintis su montažo režisiere Izabele Pinaityte (kuri šįmet pelnytai apdovanota „Auksine gerve“) atvėrė moterų, kūrusių, dirbusių šalia „didžiųjų“, temą, pokalbis su dokumentinio kino redaktoriumi Povilu Pukiu panardino į atsiminimus apie tarpukario Klaipėdos gyvenimą ir to meto kiną. Dažnai mintimis grįždavau į, ko gero, vieną įsimintiniausių ne tik šių metų, bet ir viso gyvenimo nuotykių – pasivaikščiojimą po Federico Fellini gimtąjį Rimini su jo bičiuliu, asistentu Geraldu Morinu. Įsimintiniausias šiais metais matytas filmas – „Atsiminimai apie atsilikimą“ („Memorias del Subdesarrollo“, rež. Tomás Gutiérrez Alea, Kuba, 1968).

Neringa Kažukauskaitė

Kiekvienais metais atsakyti į klausimus apie įsimintiniausius metų kino įvykius darosi vis sunkiau. Vis mažiau pamatau filmų, kurie tikrai įsimintų, būtų svarbūs ar taptų atradimais. Per metus Lietuvoje įvyksta daug kino festivalių ir kitų renginių, kurie parodo, kas įdomiausia sukurta kino pasaulyje pastaruoju metu, tačiau kažkodėl lieka nepatenkintas sinefiliško troškulio jausmas: geri filmus, geri, o neatsigeri. Kodėl taip yra, matyt, įvairių priežasčių visuma, kurios aptarimas – ne šios anketos uždavinys. Tad vis dėlto šių metų įsimintiniausi:

1. „Seklūs vandenys“ (rež. Bruno Dumont) – už režisieriaus sugebėjimą „demontuoti“ savo kūrybinį įvaizdį.

2. „Mielasis Hansas, brangusis Piotras“ (rež. Aleksandras Mindadzė) – už aktualias ir įdomias istorines įžvalgas, savitos kino kalbos paieškas, puikius vokiečių aktorių vaidmenis.

3. „Hitchcockas / Truffaut“ (rež. Kent Jones) – už primintas ir pakartotas kino istorijos pamokas.

4. Festivalis „Nepatogus kinas“, šiemet parodęs aukštą brandos ir profesionalumo lygį. Iš festivalio programoje pamatytų filmų išskirčiau: „Prancūzija – mūsų tėvynė“ (rež. Rithy Panh), „Tamsios lopšinės“ (rež. Irene Lilienheim Angelico, Abby Jack Neidik), „Iš Rytų“ (rež. Chantal Akerman).

5. Ciklo „Lėtosios peržiūros“ idėja ieškoti dviejų iškilių režisierių Mártos Mészáros ir Margarethe's von Trotta dialogo, supažindinti žiūrovus su mažai Lietuvoje rodytais jų filmais.

Gediminas Kukta

Išrinkti penkis geriausius metų filmus – nemenkas iššūkis. Išrinkti vieną – be vargo. „Tonis Erdmanas“ (rež. Maren Ade, Vokietija). Ilgą laiką vengiau apie jį rašyti. Tiesą sakant, to nesinori daryti ir dabar. Per didelis, per svarbus, per asmeniškas. Gali nuskambės egzaltuotai, tačiau lydėjo ir tebelydi jausmas, jog kiekvienas apibrėžimas, apie ką šis filmas, ir kiekvienas apibūdinimas, koks šis filmas, yra nepakankamas, netikslus ir klaidinantis.

Apie senstančio tėvo ir karjeristės dukters trūkinėjančius santykius? Per paprasta. Amžiną kartų konfliktą? Taip, bet skamba banaliai. Šiuolaikinio pasaulio beprotybę ir susvetimėjimą? Taip, bet apie tai sukurta begalės filmų, tai nejaugi „Tonis Erdmanas“ – tik vienas iš jų? Yra kažkas daugiau. Kaip ir tas monstras kukeris, kurio gauruotame glėbyje paskęsta duktė Inesa, yra daugiau nei tik persirengęs tėvas. Dėl to „daugiau“ filmą kino teatre žiūrėjau tris kartus. Šis faktas reiškia viena – sulaukiau kūrinio, kurį galiu vadinti ne tik šių, bet ir kelių pastarųjų metų geriausiuoju.

Šalia „Tonio Erdmano“, visa galva žemiau, šiais metais išsirikiuotų mėgstamo ispanų režisieriaus Alberto Serra rembrantiška „Liudviko XIV mirtis“ ir ilgą laiką nemėgto kanadiečio Denis Villeneuve'o „Atvykimas“. Šalia jų atsistotų „Nepatogaus kino“ (beje, dėl kruopščios ir profesionalios atrankos įgavusio antrąjį kvėpavimą) dokumentiniai filmai „Havarie“ (rež. Philip Scheffner, Vokietija) ir „Gylis 2“ (rež. Ognjen Glavonic, Serbija), o kažkur netoliese vietą surastų ir trumpametražis „489 metai“ (rež. Hayoun Kwon, Prancūzija), kurį jau sausį parodys Vilniaus tarptautinis trumpųjų filmų festivalis.

Santa Lingevičiūtė

Kasmet paprašyta atsakyti į kalėdinę anketą sutrinku. Nors, rodos, per metus visko tiek daug įvyksta, tiek filmų pamatyta, vis tiek jaučiuosi lyg auksinė žuvelė, kuri apiplaukusi ratą akvariume viską pamiršta ir kitą ratą plaukia lyg naują gyvenimą. Tad karštligiškai veikiu visai nereikalingus dalykus, staiga net namus nusprendžiu susitvarkyti. Bet kai trauktis nebėra kur, sėdu prie užrašų knygelių (turiu jų ne vieną, užsirašinėju į kokias penkias) ir pradedu šifruoti chaotiškas mintis, užsirašytas per metus. Tad šįmet išskirčiau šiuos filmus ir įvykius.

1. „Kerol“ (rež. Todd Haynes). Kaip neįsivaizduoju Douglaso Sirko melodramų be Rocko Hudsono, taip neįsivaizduoju, kas Toddo Hayneso Kerol galėjo įkūnyti geriau nei Cate Blanchett. Tačiau užhipnotizavo ne tik ji, bet ir režisieriaus atidumas detalėms, kurios ne ką svarbesnės nei pagrindinės veikėjos. Tai ir ant cigaretės palikti lūpdažių pėdsakai, skambantis pianinas kitame bute, baldai, rūbai... Ir, kaip rašė Živilė Pipinytė, – net kvepalai, kuriuos, rodos, jauti vėjui palietus paltą, šalikėlį ar plaukus. Erotika šiame filme alsuoja, rodos, viskas. Taip, ir vėl cigaretės, jų rūkymo menas pietų metu, su pirštinėmis, kad ir lėtai besisukančius ir kylančius dūmus, rodos, gali įkvėpti. Labai noriu perskaityti Patricios Highsmith romaną ir palyginti.

2. „Kalnai gali pasislinkti“ (rež. Jia Zhang-ke). Ir dabar ryškiai prisimenu pirmą ir paskutinį filmo kadrą, kai skamba „Pet Shop Boys“ daina „Go West“. Tas kontrastas tiek daug pasako, kad nereikia nė žodžių. Užtenka žiūrėti į ekraną, mizanscenas, veikėjų judesius. Prisiminkite, kaip optimistiškai patys klausydavotės šios dainos mums atgavus nepriklausomybę ir kaip jos klausytumėtės dabar.

Nukelta į 8 psl.

Atkelta iš 7 psl.

3. „Mimozos“ (rež. Oliver Laxe). Nors šio filmo premjera įvyko Kanuose, kur jis ir buvo apdovanotas, pamačiau jį tik Vroclavo kino festivalyje rugpjūčio mėnesį. Išėjusi iš seanso daugiau nieko tą dieną nebenorėjau žiūrėti. Gal kam filmas ir pasirodė per daug manieringas dėl neperprantamo montažo ir, rodos, jokios logikos nebuvimo (ypač antroje pusėje). Tačiau man – tai kelio filmas apie žmogų, kuris užsibrėžia kažką nuveikti, jog ne kam kitam, o sau įrodytų, kad nuveikė kažką prasmingo. Bet žmogus tėra žmogus: jis abejoja, bijo, o išsigandęs gali viską mesti ir išduoti ne tik save, bet ir kitus. Filmo montažas, paralelinės istorijos man tiksliai perteikia mūsų sąmonės ir pasąmonės dvilypumą ir net chaotiškumą.

4. „Lėtosios peržiūros“ (kuratorės: Mantė Valiūnaitė ir Aistė Račaitytė), vykusios ŠMC kino salėje. Privertė truputį stabtelėti, pakvėpuoti, įsigilinti, domėtis. Gėdingai prisipažinsiu, Margarethe von Trottos kiną sekiau jau seniai, tačiau nebuvau mačiusi nė vieno Mártos Mészáros filmo...

5. Abbaso Kiarostami mirtis. Šiais metais buvo ypač daug skaudžių netekčių kino pasaulyje: Andrzejus Żuławskis, Andrzejus Wajda, Alanas Rickmanas ir kt. Tačiau asmeniškiausiai paveikė Kiarostami netektis. Man tai – režisierius, kurio filmai padėjo atrasti kitokį kiną, žiūrėti jį kitaip. Galbūt ir režisierius, kuris nesąmoningai padėjo pasirinkti kino studijas.

Rasa Paukštytė

Ne tik filmai yra įvykiai. Tikras kultūrinis įvykis buvo pagaliau ir mūsų šalį, ypač turtingą kino festivalių, jų programų kuratorių, pasiekęs katalono Alberto Serra filmas. Jau gerą dešimtmetį pasaulio kinomanus nuolat dominančio asketo, grynojo kino šalininko naujausią filmą „Liudviko XIV mirtis“ po vieną seansą Vilniuje ir Kaune parodė „Scanorama“.

„Didybės kapinės“ („Kino pavasaris“). Apichatpongas Weerasethakulas – meistras, kuris kartojasi originaliai.

Prisimenu ir Mios Hansen-Løve „Ateitį“ („Scanorama“). Ne tik todėl, kad protingi ir ironiški filmai „iš filosofų gyvenimo“ – retenybė. „Ateitis“, garbės žodis, šviesi: nors realybė nuolat kuria nepatogumų filosofijos kaip disciplinos sklandžiam buvimui, filosofija gyventi realybėje labai padeda. Isabelle Huppert dar kartą patvirtina, kad gali klasiškai suvaidinti bet ką – žudikę, pianistę, filosofę...

„Kalnai gali pasislinkti“ (rež. Jia Zhang Ke, Kinija, Japonija, „Kino pavasaris“). Sklandus tradicinis epas, jaudinantis paprastomis, net sentimentaliomis įžvalgomis apie vidurinę kartą ir praėjusius du dešimtmečius ne tik Kinijos realybės atžvilgiu.

„Seklūs vandenys“ („Scanorama“). Bruno Dumont'as ne juokais pralinksmino. Filmas negailestingas, be ribų, taisyklių, be jokių stabdžių.

Lapkričio mėnesį Berlyne mirė kinotyrininkas, Vidurio ir Rytų Europos kino specialistas, įvairių festivalių programų vadovas, kuratorius Hansas-Joachimas Schlegelis. Jo indėlis į „pertvarkos“ metais ir pirmame Nepriklausomybės dešimtmetyje sukurtų lietuviškų filmų pasaulinę sklaidą sunkiai išmatuojamas. H.J. Schlegelio rūpesčiu, vidurinės ir tuometinės naujos kartos režisierių Audriaus Stonio, Arūno Matelio, Valdo Navasaičio ir kitų kūriniai buvo parodyti svarbiausiuose Berlyno, Oberhauzeno, Niono, Venecijos ir kt. festivaliuose, jis rengė mūsų kino retrospektyvas visame pasaulyje (beje, pagelbėjo ir apie kiną rašantiems žmonėms pasiekti pasaulio forumus, tapusius tuomet svarbiausiomis profesinėmis stažuotėmis). Hansas buvo tikras XX a. kino kritikas – per daug dirbo, per daug rūkė, per daug jaudinosi dėl vieno ar kito savo profesinio „gesto“, žodžio ar sprendimo... Jo mirtis priminė, jog natūraliam kino procesui svarbu, kad filmai būtų ne tik sukurti, bet ir suprasti.

Živilė Pipinytė

Nemačiau kelių svarbių 2016 m. filmų, bet viliuosi, kad spragas užpildysiu per žiemos atostogas ir per būsimo „Kino pavasario“ seansus. Iš to, ką mačiau, išskirčiau:

Toddo Hayneso „Kerol“, nes rafinuota kino kalba jausmų ir savęs atradimo dramą perteikęs filmas priminė apie iš šių dienų kino vis labiau išnykstančią režisieriaus meistriškumo sąvoką;

Apichatpongo Weerasethakulo „Didybės kapines“, nes šio kūrėjo filmai visada priverčia patirti neįtikėtiną jausmą, lyg pasinertum giliai į kino pasąmonę;

Bakuro Bakuradzės „Brolį Dejaną“ („Brat Dejan“, Rusija, Serbija, 2016), nes šis pasakojimas apie Balkanų karą, senatvę ir negalią kartu yra ir vienas originaliausių pastarųjų metų kino autotematizmo pavyzdžių;

Michało Marczako „Visas nemiegotas naktis“ („Wszystkie nieprzespane noce“, Lenkija, 2016), nes balansuojantis ties vaidybinio ir dokumentinio kino riba filmas tiksliai parodė jaunystės pakilimų ir ieškojimų būseną;

Ivano Vyrypajevo „Išgelbėjimą“ („Spasenije“, Rusija, 2015), nes šis ironiškas kelio filmas apie jauną lenkų vienuolę, kuri Tibete suvokia, kad Dievas yra, tiksliai perteikia filosofinio kino galimybes situacijoje, kai „objektyvūs faktai mažiau svarbūs formuojant visuomenės nuomonę nei emocijos ar asmeniški įsitikinimai“, t.y. posttiesos laikais.

Aistė Račaitytė

„Liudviko XIV mirtis“ (rež. Albert Serra), nes tai viena gražiausių kino odžių žmogaus netobulybei.

„Sieranevada“ (rež. Cristi Puiu), nes realizmas kine vis dar veikia, ypač kai su juo savo režisūrinius triukus išdarinėja Puiu.

„Kiaurai sienos“ („Laavor et hakir“, rež. Rama Burshtein), nes tai nustebinęs ir sužavėjęs moters vidinis portretas ir sveikas flirtas su tradicijomis amžinos meilės tema.

„Tonis Erdmanas“ (rež. Maren Ade), nes iki paskutinės filmo akimirkos buvo įdomu.

„Ji“ („Elle“, rež. Paul Verhoeven), nes dviejų savo srities meistrų – Isabelle Huppert ir Verhoeveno žinutėje perskaičiau kažką naujo jau išsunkta tema.

P.S. Lietuvos kine įsimintiniausi, be jokios abejonės, buvo Linos Lužytės ir Andriaus Blaževičiaus pilnametražiai debiutai.

Rimgailė Renevytė

1. Tiesa, banalu, tačiau „Kino pavasaris“. Kalėdų metas kino mėgėjams. Metas, kada net „Vingio“ kino teatre popkornus ir šnarėjimą salėje nustelbia tyla. Turbūt vienintelį kartą metuose.

2. „Lėtosios peržiūros“ ŠMC kino salėje. Dialogas, vykstantis ne tik tarp žiūrovų ir kūrėjų, Rytų ir Vakarų, bet ir tarp dviejų vienas po kito rodomų ilgametražių Margarethe von Trottos ir Mártos Mészáros filmų. Nauja praktika ir nauja patirtis bei puiki „Meno avilio“ iniciatyva.

3. Lenkų kino režisieriaus Andrzejaus Wajdos filmų retrospektyva „Skalvijoje“. Nors ir liūdna, bet vis dėlto tai proga pamatyti ryškiausius režisieriaus filmus kino ekrane.

4. Tebesitęsiantys „Kino klasikos vakarai“. Tiesa, filmai tie patys. Ir nors sakoma, jog klasika nemiršta, peržiūrų rėmai galėtų šiek tiek prasiplėsti. Kita vertus, atrodo, jog būtent sekmadienio vakarais „Skalvijoje“ susirenka daugiausia žiūrovų.

5. Kristijono Vildžiūno „Senekos diena“. Už juokingai naivias viltis sulaukti atplaukiančio „Oskaro“!

Ieva Kotryna Skirmantaitė

Bandant atgaivinti prisiminimus apie tai, kas įvyko šiais metais kino pasaulyje, ne iškart mintyse iškilo konkretūs įvykiai. Tačiau geriau pagalvojusi suprantu, kad šiais metais tikrai buvo ne vienas dėmesio vertas filmas ar įspūdis, nors dauguma jų itin asmeniški. Pradedant pavasarį pamatytu naujausiu Apichatpongo Weerasethakulo filmu „Didybės kapinės“, kuris, atrodo, lydėjo visus metus ir juos sujungė. Pirmiausia įsigijau knygą „Fotofobija“ su režisieriaus tekstais ir fotografijomis, daugiausia susijusiomis su paskutiniu filmu, o galiausiai neseniai Paryžiuje pamačiau filmą ir knygą pratęsiantį jo performansą „Karštligės kambarys“ („Fever room“). Norėčiau paminėti ir Jimo Jarmuscho „Patersoną“, po kurio seanso, įtemptame festivalio fone nuteikusio itin maloniai ir raminančiai, pagalvojau: senas geras Jarmuschas. Žvelgiant į tai, kas įvyko Vilniuje, labiausiai nudžiugino „Meno avilio“ surengtos lėtosios peržiūros, ne tik išsamiai supažindinusios su režisierėmis Margarethe von Trotta ir Márta Mészáros, bet ir suteikusios vis rečiau pasitaikančią galimybę kelis rudens bei žiemos vakarus ramiai paskirti ilgoms filmų peržiūroms.

„Liudviko XIV mirtis“

Norėtųsi daugiau panašių renginių ir kitais metais, bet kartu ir kuo daugiau jų įkvėptų aktualių diskusijų apie kiną.

Mantė Valiūnaitė

1. „Il Cinema Ritrovatto“ – antrus metus iš eilės tai vienareikšmiškai geriausias aplankytas festivalis, įsimenantis savo programa, filmų rodymo praktikomis, sukuriama atmosfera ir, žinoma, pačios Bolonijos žavesiu. Šįmet labiausiai įsiminęs filmas – „Atsiminimai apie atsilikimą“ (rež. Tomás Gutiérrez Alea, 1968).

2. Filmai-vakarėliai: „Bloga partija“ („The Bad Batch“, rež. Lily Amirpour, 2016) ir „Visos nemiegotos naktys“ (rež. Michał Marczak, 2016) – abu skirtingai, bet labai gyvybingai ir naujai žvelgiantys į jaunus žmones, juos supančią kultūrą ir kontrkultūrą, savęs paieškas, ideologinius spąstus ir visuomenės sukurtų normų poveikį.

3. Peterio Greenaway'aus paskaita „Visions du Réel“ festivalyje Nione už priminimą galvoti apie kino meno galimybes plačiau nei įprasta.

4. Vroclave, festivalyje „Naujieji horizontai“ pamatytas Olivier Laxe'o filmo „Mimozos“ („Mimosas“, 2016) ir Beno Riverso filmo „Dangus dreba, Žemė bijo, o dvi akys – ne seserys“ („The Sky Trembles and the Earth Is Afraid and the Two Eyes Are Not Brothers“, 2016) dialogas. Pirmiausia pažiūrėjau Beno Riverso filmą, o po valandėlės „Mimozas“, būtų įdomu pamatyti ir kita seka. Riverso filmas peržengia filmo apie filmą statusą, kuria savo pasaulį, tad jųdviejų dialogas keičia vienas kitą, papildo, praplečia. Apskritai šių metų įsiminimas – filmų pora gali kartu sukurti daug naujų prasmių.

5. Atsisveikinimas. Andrzejaus Żuławskio ankstyvieji filmai. Šių metų artimiausias režisierius.

Linas Vildžiūnas

1. „Didybės kapinės“, rež. Apichatpong Weerasethakul, 2015, „Kino pavasaris“.

2. „Velnias“ (1972) Andrzejaus Żuławskio filmų retrospektyvoje, „Scanorama“.

3. „Kerol“, rež. Todd Haynes, 2015, „Kino pavasaris“.

4. „Grėsmingasis aštuonetas“, rež. Quentin Tarantino, 2015.

5. „Liudviko XIV mirtis“, rež. Albert Serra, 2016, „Scanorama“.

Ilona Vitkauskaitė

1. „Tonis Erdmanas“ (rež. Maren Ade). Už intelektualų, subtilų ir originalų pamąstymą apie šiuolaikinės Europos realybę, vakarietiškąjį neoliberalizmą, apie tai, kur mes atsidūrėme su visomis savo sėkmingo bei laimingo gyvenimo versijomis.

2. „Kalnai gali pasislinkti“ (rež. Jia Zhankge). Už nepailstamą Jia Zhankge kino bandymą suvokti gyvenamąjį laiką, akylą tikrovės, žmonių santykių stebėjimą. Už nepakartojamą kinematografinį jautrumą ir humaniškumą.

3. „Begemotas“ („Bei xi mo shou“, rež. Zhao Liang). Už tai, kad Zhao Liang dar kartą įrodė, jog socialiai angažuota dokumentika su aiškiu politiniu komentaru gali apimti ne ką mažiau metafizinį pasisakymą. Tai melancholiškas, meditatyvus filmas apie negailestingą šiuolaikinės Kinijos vystymosi politiką ir griaunamąją šios politikos įtaką žmonių gyvenimui. Apie tai, kad dėl utopinės ateities vizijos dalis šalies gyventojų tampa gyvais numirėliais, žmonių gyvenimai visiškai nuvertinami. „Begemotas“ tik dar kartą patvirtina, kokia talpi ir paveiki savo įvaizdžiais bei komentaru gali būti dokumentika.

4. „Kerol“ (rež. Todd Haynes). Nes kiekvienas Toddo Hayneso filmas – tai šventė.

5. „Naktiniai gyvuliai“ (rež. Tom Ford). Už kiekvieno atskiro kadro preciziką, estetiškumą ir nenaują mintį, kad praeitis mus visada pasiveja, nesvarbu, kas tu ir kokia pinigų suma puikuojasi tavo banko sąskaitoje.

Įsimintiniausias metų kino įvykis – „Lėtosios peržiūros: Mártos Mészáros ir Margarethe von Trottos dialogas“, kurios saujelei žiūrovų pristatė dviejų unikalių Europos kino autorių darbus. „Lėtosios peržiūros“ pasiūlė Lietuvoje naują kino rodymo / žiūrėjimo koncepciją: beveik penkis mėnesius vyko dvigubos peržiūros – vienas po kito rodomi Meszaros ir von Trottos filmai. Šių režisierių filmai – išskirtiniai sociokultūriniai ir kinematografiniai savo laiko liudijimai, kurių dialogas leidžia naujai pažiūrėti į pačių režisierių kiną, moterų kiną apskritai, taip pat Europos XX a. istoriją. Girdint nuolatines kalbas apie poreikį „suliaudinti“ kultūrą, o kino teatrų repertuarui progresyviai banalėjant, „Lėtosios peržiūros“ – tai ypatingas snobiškas malonumas.

Instinktyvių baimių groteskas

Svajonės ir Pauliaus Stanikų paroda „Uraganas Theresa“ „Prospekto galerijoje“

Sandra Kovalik

Svajonė ir Paulius Stanikai pristatė naują konceptualų projektą „Uraganas Theresa“ ir katalogą. Šiai parodai svarbiausias erdvės pajautimas. Reikšmingiausi instaliacijos momentai: tamsa ir tarsi iš gilumų išnyrantis apšvietimas, išlupinėtos lubų plokštės, didelis fotografijų formatas (134 x 205 cm), siaučiančio vėjo garsas bei televizoriaus ekrane rodoma nerūpestingai vėduokle besivėduojanti Didžiosios Britanijos ministrė pirmininkė Theresa May. Ji nenutuokia, kokius stiprius vėjus sukelia jos galantiškas vėduoklės mostas! Beveik visos parodos fotografijos, kaip ir būdinga Stanikų kūrybai, sukrečia keistumu, ypač ginklų, peilių natiurmortai, dvelkiantys siaubu, panika ir kartu namudiškumu. Tad kalbėsiu ne apie fotografinę raišką, o apie šį keistumą, apie kuriamo politinio vaizdinio groteską.

Stanikai pasirenka uraganą kaip kodinę sąvoką, leidžiančią pažvelgti į pokyčius išgyvenančią Didžiosios Britanijos visuomenę, politinį kataklizmą po referendumo, nutarus palikti Europos Sąjungą. Menininkai iš politinio nestabilumo atmosferos „lipdo“ groteskišką baimės siužetą. Tuos dirgiklius jaučia tamsoje atsidūręs žiūrovas. Tačiau baimės priežastis niekur taip ir nepasirodo, tad žiūrovui belieka abejoti patirties tikrumu.

Garsinis vėjo efektas nurodo į siaučiančią cikloninę gamtos stichiją ir žmogaus kovą su pačiu savimi. Juk labiausiai bijome to, ko negalime suvaldyti. Apibrėžti savo egzistenciją žmogus trokšta veikiamas gamtos, kuri jam nuolat konstatuoja: tu esi baigtinis. Aiškių ribų suvokimas skatina skaičiuoti, kurti elgesio taisykles, pasitelkti technologijas ir ginklus, kad galėtum gyventi apsuptas kitų žmonių. Ir vis dėlto ar yra geresnis valdymo ir taisyklių nustatymo būdas už politiką? Politinių vaizdinių naudojimas šioje parodoje instrumentalus, nes taip menininkai pabrėžia kuriamos baimės, apokaliptinės nuotaikos netikrumą. Baimė, kaip ir smalsumas, yra pirmapradiška, esminė žmogiškoji savybė. Kaip veikale „Apšvietos dialektika“ teigia filosofas Theodoras Adorno, žmogus yra tiesiog gyvūnas, kuriam būdingas neprotingas išgąstis, instinktas bėgti. Tarp tikrovės pojūčių bei internetinės žiniasklaidos sukeliamų įtampų, tarp išorinio ir vidinio pasaulio žmogus jaučia prarają, kurios įveikti negali, dėl to išgyvena baimę ir paniką. Parodoje svyruojama tarp vidaus ir išorės įtampas išreiškiančių vaizdinių. Išoriniai panikos ženklai atsiskleidžia vaizduojant tuščias pastatų vestibiulių erdves.

Pažvelgus į fotografijas „Bizūnai ir pistoletai“ ar „Užtaisas“ susidaro įspūdis, jog menininkai inscenizavo detalų elegantiško paranoiko pasirengimą karui. Galima beveik patikėti, kad karo grėsmė tikra, nes viskas pateikta kone žurnalistinio reportažo metodu, jei ne keli „nesąmoningai“ čia atsidūrę elementai: kambarinės gėlės, rausvu audeklu ar juodu vyrišku kostiumu pridengtas skulptūrinis portretas. Manau, ypač tas sukritęs kostiumas prie marmurinio portreto prasižiojusiu veidu ar šviežias kraujas, kuriuo aptaškyti bareljefai fotografijoje „Gyvatynas“, aiškiausiai artikuliuoja mirtį ir terorą. Derinami su žaluma jie sudaro binarinę gyvenimo ir mirties opoziciją, o kartu ir atskleidžia netvarką, nesąmoningą chaosą kaip Stanikų metodą. Pasitelkdama žiniasklaidą politinė valdžia nukreipia galią į žmogų, veikia jo instinktyvias baimes. Kūnas šioje parodoje suvokiamas kaip baigtinis, kaip lavonas. Stanikai sužmogina gamtinę stichiją. Redukuoja žmogų iki kūno, kaip gamtą redukuoja iki žmogaus.

Lotyniškas posakis „Homo homini lupus est“ (liet. „Žmogus žmogui – vilkas“), mano galva, tinkamas „Breksito“ kontekste. Į natūralų žmonių priešiškumą Stanikai įterpia šių dienų prakeiksmą – išmaniąsias technologijas ir pasaulį jungiantį internetą. Ir gauna primityvumo paradoksą. Nes nesvarbu, kiek informuoti esame, galų gale vis tiek žmonės vaikomi kaip avių banda. Ar menininkai nori pasakyti, kad nepasidarėme labiau žmogiški nei buvo naciai ar komunistai? Skirtinguose istorijos etapuose keičiasi tik aukos vaidmenį atliekančios personalijos, persidengia galių santykiai, tačiau principas išlieka tas pats. Dabartinę nacionalizmo bangą Didžiojoje Britanijoje paskatino terorizmo sukelta įtampa Europoje. Iš karo zonų į Europą plūsta emigrantai, ir darosi neįmanoma suvaldyti šį antplūdį. Europos Sąjungos atvirumas nuvylė kaip iliuzija.

Suprasdami nuotaikas Stanikai žaidžia tiesioginiais nacionalizmo ir terorizmo įvaizdžiais. Fotografijose pasirodo ginklai, peiliai, kraujas, kompiuterinėmis programomis ištampytas Hermanno Göringo portretas, supriešintas su ministrės pirmininkės Theresos May atvaizdu. Puritoniškiems idealams, konservatyvioms estetinėms ir galantiškoms britiškoms vertybėms fotografijose atstovauja klasikinės skulptūros ir bareljefai, juos dengiantys audeklai ar kraujas įkūnija terorizmo baimę ir siekį išsaugoti šalies istorines vertybes. Kuriama vizija, kad Didžioji Britanija be Europos Sąjungos primestos imigracijos naštos galės tapti tuo, kuo buvo. Šiai idėjai paremti Stanikai pasirenka eskizo fotografiją „Prieškario portretas“, kuris kaip visos parodos akcentas žvelgia pro galerijos langą į Gedimino prospekto praeivius.

Krizės metu kuriami vaizdiniai tampa galingi, tiršti ir besiplečiantys, neapibrėžiami. Revoliucija, iš naujo nustatanti gėrio ir blogio teritorijas, galiausiai vis vien suryja savo vaikus. Šiandien prie to prisideda internetinė žiniasklaida, sėjanti paniką. Naudodami politinius vaizdinius Stanikai pašiepia ne „Breksito“ situaciją, o žiniasklaidos įtaką. Jie diskutuoja apie žmonių susvetimėjimą globaliame pasaulyje, viešo ir privataus gyvenimo ribų nykimą bei tiesioginę politinės galios įtaką.

Rengiant ekspoziciją, mirė Kubos lyderis Fidelis Castro, tad menininkai nusprendė ir jam skirti mažą „altorėlį“. Parodoje kilo vėjelis, plaikstantis maišelį, ir suskambo Natalie Cordone daina apie Che Guevarą. Šis sprendimas įveda į bendrą apokaliptinių nuojautų atmosferą arba iškyla žiūrovo sąmonėje kaip abejonė dirbtinumu ir sarkazmas.

Parodoje „Uraganas Theresa“ Stanikai išlieka ištikimi abjekto menui. Jų kūryba kaip Fransisco Goyos raižinys „Miegantis protas gimdo pabaisas“ nukelia į fantasmagoriškas vizijas. O žiniasklaida, liūliuojanti mūsų smegenis ir kurstanti klausyti instinktų, aptariama kaip valdžios ir žmogaus santykių lėmėja. Ir galiausiai fotografija svarbi tiek, kiek ji atskleidžia šį politinių vaizdinių naratyvą. Šiuolaikinei fotografijai būdinga susvetimėjimo estetika šiose nuotraukose atpažįstama. Tačiau artimas ryšys su linijine istorija, žaidimas ateities nuojautomis ir meno istorijos kontekstais sulaiko Stanikus nuo švaraus konceptualumo.

V. Samuliūnytės nuotr.

Svajonės ir Pauliaus Stanikų parodos vaizdas. 2016 m.

Paroda veikė iki gruodžio 23 d.
„Prospekto galerija“ (Gedimino pr. 43, Vilnius)

Pelėdų dovanos

Atkelta iš 1 psl.

traukėme burtus, kas kam dovanos. Mane ištraukė berniukas, su kuriuo beveik nebendraudavau. Kai atėjo ta diena, gavau drobinį maišelį. Jame buvo atvirutė su varpeliu ir papuošalas – tarsi išdidinta musės akis. Jį sukiojant kiekviena briauna žibėjo skirtinga spalva. Galvojau – brangakmenis, nors tikriausiai ten buvo stiklas. Jo tamsoje man švytėjo Dievas. Pirkdama dovanas vis mėginu pakartoti tą stebuklą, dalinti tikėjimą bent taip...

Kol apskritaveidė pasakojo, kaip skleidė tikėjimo žodį Anglijos lietuviams, mano smegenys tęsė gautų dovanų sąrašą: kompiuterio disketės, kurių taip ir nesunaudojau, „Bombos“ įrašai, kojinės, šlepetės, šalikai, pirštinės – šie daiktai taip susiliejo su kasdienybe, kad užsimiršo jų dovaninė kilmė. Draugų dovanoti spalvoto muilo gabaliukai, knygų žymekliai, medaus stiklainiai užpildė mano spinteles. Garbingiausią vietą jose užima „Lazdynų lazanija“. Tiesa, Elenos iškočiotus lakštinius jau suvalgiau, bet liko Liudo sukurta dėžutė. Ji atrodė „kaip tikra“, tik nustebau, kad Sutkus šiam neaiškios kilmės gaminiui leido naudoti savo nuotrauką: moteriškės žygiuoja šaligatvio atbraila, kad nesusiteptų batų naujo rajono molynuose. Padovanotas (ne)atpažinimo nuotykis.

– O aš prisimenu pačiūžas, – apskritaveidę pertraukė cheminė. – Gavau jas nebe vaikystėje, bet kai man buvo kokie dvidešimt septyneri, iš mylimojo. Nė neįtariau jo tokio sumanymo. Išvyniojusi susigėdau, kad jam padovanojau tiktai Azimovo apsakymus. Sėdėjau pasidėjusi tas pačiūžas ant kelių, glostčiau baltą odą, žiūrėjau į geležų veidrodėlius, braukiau per dantukus ir sukilo vaikystės prisiminimai, tos ilgos (kaip man atrodė) žiemos dienos, kurias pračiuožinėdavau ant kietai suvažinėto sniego. Neišsukdavau jokios figūros, bet įsivaizdavau, kad esu Jane Torvill, o šalia manęs – Christopheris Deanas.

Iš tiesų cheminė truputį panaši į Jane – toks pailgas veidas, aukšta kakta ir plačios mėlynos akys. Nuo šiol vadinsiu ją Torvill.

– Mano mylimasis irgi nusipirko pačiūžas ir kiekvieną savaitgalį pėdindavome į Markučius čiužinėti ant ežero. Per kitas Kalėdas vienas kitam padovanojome slides, tačiau jų taip niekada ir neišbandėme – gimė dukra, o po metų aš jam padovanojau tą strėlių taikinį ir viskas buvo baigta.

Vėliau buvo gitara, Svarovskio kristalai, kolekcija piratinių „Tvin Pykso“ diskų, knyga „Laiko saugotojas“, Gumiliovo poezija – rusiškai ir lietuviškai. Dovanos – mano istorijos, mano fetišai, kuriems vergiškai tarnauja pasąmonė. O sąmonė jų įsikimba, kad nereiktų prisiminti šiais metais sugedusio pasaulio: Umberto Eco, Leonardo Coheno, Algimanto Kančo ir Leonido Donskio mirčių, trumpizmo, putinizmo ir Breksito, žudynių Nicoje, Alepe ir Berlyne, valstietiškų godų Seime. Daiktai nekvailioja, tik laukia, kol galės patenkinti mano troškulį, užganėdinti mano tingulį. Ir pamažu užpildo namus sustingusia laiko lava.

Įskrendame į debesį. Į jo tirštimą lėktuvas spjaudo oranžinę šviesą. Jį mėto ir purto. Anksčiau būčiau bijojusi. Dabar tik laukiu, ką papasakos šikšnosparnė.

– Mano dovana neįprasta. Gal net ne dovana. Mes su draugu stoties rajone nusipirkom valkatų landynę. Ėmėm darytis butuką. Pradėjom valyti aptrupėjusį tinką ir atradom piešinius. Ne ornamentus, ne kokią freską, bet vaiko piešinius. Tai buvo medžiai, o juose – pelėdos. Jos baltos ir žiūri tiesiai į mus. Kelios skraido. Viršuje – mėnulis, kaip šį mėnesį, perdėtai ryškus. Klausiu vyriškio, iš kurio pirkom butą – kieno tie piešiniai? A, sako jis, tą patalpėlę pastatė vaikui, kuris sirgo kažkokia užkrečiama liga. Jis ten ilgai buvo visiškai vienas, tai iš neturėjimo ką veikti, matyt... Paskui sovietų atkraustyti piliečiai užtinkavo. O kaip tas vaikas? – klausiam. A, tai buvo mano prosenelis, sako. Pelėdos naktimis skraidydavo taip lėtai ir tyliai, kad nekrustelėdavo nė dulkelė. Jos ir išgaudė ligas.

Lėktuvas jau ilgokai skrenda debesimi. Laukiu, kada pasirodys Lietuvos žemė. Bet plunksnos – nė krust. Staiga jose tarsi senovinė fotografija išryškėja snieguoti laukai, netvarkingai suliniuoti medžiais. Jau visai prie pat. Po kelių sekundžių ratai bilsteli į nusileidimo taką. Išlipusi iš lėktuvo pažiūrėjau į dangų – pelėdos tebeskraido.

Agnė Narušytė

Aimard'o žaidimai

Mintys po pianisto rečitalio

Lina Navickaitė-Martinelli

Pierre-Laurent Aimard

Viena nūdienos fortepijono meno garsenybių Pierre-Laurent'as Aimard'as pasižymi tuo „specifiniu apetitu" (pasak Mūzos Rubackytės, su kuria kadaise teko apie tai kalbėtis) šiuolaikinei muzikai ir XX a. klasikai, kokį jaučia toli gražu ne kiekvienas pianistas. Juoba ne kiekvienas iš tą muziką pamėgusiųjų geba ją tokiu lygiu interpretuoti ir atskleisti. Galiausiai nedažnam pavyksta ant tokio „nekanoninio" repertuaro pagrindo pasistatyti ne vien nišinei publikai žinomos aukščiausios prabos atlikėjo reputacijos rūmą. Tiesa, prancūzų pianistas mielai imasi skambinti tiek Beethoveną, tiek Ligeti – o kad kibirkštį geba įskelti iš bet kokios jam patikėtos medžiagos, turėjome progos įsitikinti gruodžio 16-ąją Vilniuje.

Aimard'o rečitalis turėjo tapti viena iš šiųmečio „Gaidos" festivalio kulminacijų, tačiau, pianistui susirgus, koncertas buvo perkeltas iš spalio į gruodžio mėnesį – kai bendrą festivalio „klavišų ir stygų" koncepciją turbūt jau ir patys rengėjai buvo primiršę. Galbūt tas nelemtas perkėlimas lėmė ir tai, jog filharmonijos Didžiojoje salėje žiojėjo neadekvatus įvykio svoriui laisvų kėdžių kiekis. Ne, salė anaiptol nebuvo pustuštė, tačiau net jei ir galime džiaugtis savo ne pačiu prasčiausiu (nelygu su kuo gretinsi) koncertiniu gyvenimu, tokio kalibro menininkai tikrai apsilanko ne taip dažnai, kad galėtume sau leisti *neatpažinti* tokios progos. Gal vis dėlto kompozicinis kanonas mums yra stipresnis argumentas nei – priešingai paplitusiam įsitikinimui – žymaus atlikėjo pavardė?

Man bendrame koncerto anonse pamačius chronologine tvarka išdėstytas korifėjų pavardes – Bachas, Debussy, Boulezas, šalia jų – mažiau žinomas Julianas Andersonas – akimirkai šmėstelėjo nusivylimas (Debussy, pamaniau, bus pabrėžiamas įvykio „prancūziškumas", Bachas – it skiriamasis intelektualaus rečitalio ženklas, bet juk einu į šiuolaikinės muzikos grando koncertą...). O, koks silpnas buvo mano tikėjimas! Aimard'as Vilniaus publikai nepateikė nė vieno banalaus sprendimo, jokio atsitiktinio kūrinio. Programoje nebūta nieko, kas organiškiausiu būdu nebūtų įsilieję į istoriniams laikotarpiams nepavaldžią muzikos tėkmę. Kaip, matyt, ir kitose konceptualiose jo rečitalių programose, kokiomis šis menininkas garsėja. Jau dabar pavydu galvoti apie tai, ką, pavyzdžiui, ateinančių metų vasario 15-ąją išgirs Groningeno (Nyderlandai) klausytojai, kuriems Aimard'as pakaitomis žada skambinti Chopino noktiurnus ir Messiaeno „Paukščių katalogo" pjeses.

György Kurtágas – vienas tų autorių, kurių interpretacija prancūzų pianistas garsėja, pas jį kurį laiką ir mokėsi, – buvo tarsi ir nuspėjamas pasirinkimas „aktualios muzikos" festivaliui. Mėgaudamasis fragmentiška šios muzikos tekstūra, asimetriška jos žaisme pianistas kūrė ekspresyvius, emociškai paveikius paveikslėlius iš 1973-iaisiais Kurtágo pradėto fortepijoninių pjesių ciklo „Žaidimai" (ligi šiol jau pasirodę aštuoni tomai). O pirmieji Johanno Sebastiano Bacho preliudo E-dur iš „Gerai temperuoto klavyro" I tomo garsai suglumino. Pedalas, dargi subtiliai jį užlaikant vienai natai pereinant į kitą?.. Atsipalaidavusį muzikos improvizaciškumą pabrėžiantis *rubato*?.. Tartum klupinėjantys, klavesiniški kontrapunktų nelygumai, vertikalės „nesutapimai"?.. Viskas čia buvo tarsi „ne taip", priešingai nei esame mokyti, ir kartu sulig kiekvienu taktu apėmė vis stiprėjanti euforija nuo to naujumo įspūdžio, nuo galimybės kitaip patirti šią daugsyk girdėtą muziką.

Negana to, Aimard'as netruko įtikinti, kad, išradingai juos derinant, iš XVIII ir XX amžiais sukurtų opusų įmanoma išausti vientisą muzikinę drobę – vieną iš tų, kuriomis galima gėrėtis tiek priėjus iš arti ir įsižiūrint į kiekvieną siūlelį, tiek stebint atsitraukus, aprėpiant ją kaip vienį. Kokia išmonė reikalinga tokiai pjesių grandinei suverti, kokios koncentracijos reikia norint visa tai įtaigiai perteikti! Ne tik susieti Bachą su Kurtágu; net paties „Gerai temperuoto klavyro" I tomo preliudai ir fugos čia buvo gretinami nebūtinai tos pačios tonacijos (antai po preliudo E-dur girdėjome fugą As-dur) ar privalomai sekant Bacho nustatyta fugos-preliudo tvarka (pavyzdžiui, pirmajai daliai baigiantis tarp dviejų Kurtágo pjesių nuskambėjo fuga h-moll ir preliudas H-dur). Ir visa tai sukauptai, bemaž be atokvėpio, kūrė neįtikėtiną šios be galo skirtingos muzikos darną. Ateminės muzikos akcentai buvo piešiami ne mažiau ryškiais potėpiais nei Bacho temų sankaupos; polifoninės baroko pynės kulminaciniame taške neretai išsirišdavo švelniu paskutinio sąskambio nuskaidrėjimu; Kurtágo miniatiūros pramaišiui su Bacho preliudais ir fugomis kinematografiškai išnirdavo iš vienas kito paskutinės natos ir persiliedavo kažkokiame belaikiame Muzikos kosmose. Ir jau visai katarsinis potyris – po preliudo H-dur *perpetuum mobile* begalinėn anapusybėn nulydėjęs Kurtágo „Spiel mit dem Unendlichen"...

Bemaž neįmanoma pakomentuoti antrąją koncerto dalį pradėjusių Claudeo Debussy etiudų, lyg iš kokios mitinės kriauklės aukso lietumi pabirusių. Tai, kad vieną po kito girdėjome „sudėtiniams arpedžio" (*Étude 11 pour les arpèges composés*), „chromatizmams" (*Étude 7 pour les degrés chromatiques*), „kvartoms" (*Étude 3 pour les quartes*), o bisui – dar ir „aštuoniems pirštams" (*Étude 6 pour les huit doigts*) skirtus etiudus, nepasako nieko ir kartu pasako viską. Etaloninis šio pianistinio iššūkio atlikimas.

Savotiškas etalonas kol kas yra ir tai, kaip Aimard'as interpretuoja brito Juliano Andersono „Sensation" – šį šešis jutimus iliustruojantį kūrinį kompozitorius 2016-aisiais ir parašė prancūzų pianistui, kuris jį noriai įtraukia į savo rečitalių programas. Vilniuje Andersono kompozicija klausytojus *attacca* įvedė į du Pierreo Boulezo – bene įtakingiausios prancūzų XX a. antrosios pusės muzikos pasaulio figūros – kūrinius: naratyvų, sonorinių kontrastų kupiną „Une page d'Ephéméride" (2005) ir dvylikatone technika parašytas dvylika dvylikatakčių miniatiūrų „12 Notations" (1945). Tebūnie man atleistas asmeniškumas šiemet mus palikusio Boulezo opusų atžvilgiu, bet būta pasaulyje ir geresnės fortepijonui sukurtos muzikos... Pripildytos konceptualių nuorodų ir idėjų, žongliruojančios tembrais ir ekspresyviais gestais, tikrąjį meninį pagavumą šios partitūros įgyja tik paliestos, šalia autoriaus, dar vieno Meistro rankos. Ir tuomet aiškiai suvoki, kad Boulezas (ar bet kuris kitas) nebūtų Boulezas, jei jo kūrinių negrotų tokio lygio atlikėjas kaip Aimard'as, kuris taip giliai tiki kiekviena tos muzikos gaida, kad neįmanoma ja nepatikėti ir klausytojams.

Beje, nusiskundimas pastarųjų (ne)sąmoningumu – turbūt visai beviltiškas, gal net prasilenkiantis su geru tonu, reikalas, tačiau koncerte juk patiriame ne vien nuo scenos sklindančius garsus ar vaizdus. Metodiško, pranešėjos dviem kalbomis išsakyto prašymo išjungti mobiliuosius telefonus, pasirodo, vis vien nepakanka. Ir, suprantama, sumokame už tai visi (gerai dar, kad pianistas nepriklausė priedermei tų, kurie už tai paliktų sceną ar bent nustotų skambinę ir išklotų publikai nemenką moralą). Nepraėjus nė dešimčiai minučių nuo koncerto pradžios, suskambėjo net du! Pirmas – banalus ir gana greitai užgniaužtas, o antrasis – elektroninis vis stiprėjantis „Mamyte!" – koncerto tyloje atliepė geriausias siaubo filmų tradicijas. Tačiau tuo metu scenoje Pierre-Laurent'as Aimard'as išmoningai ir atsidavusiai kūrė savo filmą – įstabų intelekto, emocinio krūvio, fantazijos ir meninės įtaigos lydinį.

Naujos choro eros šauklys

Įspūdžiai iš choro „Bel Canto" koncerto su Ericu Whitacre'u

Rasa Murauskaitė

Galime tvirtai teigti, kad šiais metais Lietuvos koncertų salėse sužibo nemažai žvaigždžių. Vienas paskutinių jų suspindėjimų įvyko gruodžio 12 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, kur net du vakarus sostinės publika galėjo išvysti diriguojantį bene žymiausią pasaulyje choro dirigentą, kompozitorių, amerikietį Ericą Whitacre'į. Muzikas, šiuo metu gyvenantis ir kuriantis Kalifornijoje, į Lietuvą atvyko choro „Bel Canto" (meno vadovas ir dirigentas Artūras Dambrauskas) kvietimu ir kartu su juo parengė efektingą, daugiausia paties Whitacre'io kūrinių programą. Akivaizdu, jog šis projektas, pavadintas „Revolution Together" („Revoliucija kartu") nesitaikė tik į siaurą meno profesionalų publiką (nors reklamos gausa koncertai nepasižymėjo), veikiau siekta efektingos ir plačiajai publikai patrauklios muzikos ir vaizdo sąjungos. Galų gale ir pats Whitacre'is – labai atviras, šiltas, su publika bendraujantis menininkas, todėl natūralu, kad jo koncertas dvelkė tokia pat nuotaika.

Po koncertą pradėjusios Artūro Bulotos elektroninės improvizacijos suskambo svečio diriguojamas jo paties kūrinys „Lux Aurumque". Ši kompozicija svarbi daugeliu prasmių, pavyzdžiui, ją galima rasti „Grammy" laimėjusiame Whitacre'io albume „Light & Gold". Tačiau visų svarbiausia, kad būtent šis kūrinys pagrindė unikalų, pirmąjį pasaulyje virtualaus choro projektą, galima sakyti, pradėjusį naują chorinės muzikos erą ir parodžiusį, kokios galimybės slypi itin dinamiškame šiandienos technologijų pasaulyje (Lietuvoje virtualaus choro projektas taip pat buvo parengtas, jo autorė – choro dirigentė ir muzikologė Ingrida Alonderė). Visgi pirmajame „Bel Canto" ir Whitacre'io „susitikime" užtikrintumo pritrūko – trūko susiklausymo, kolektyvas ir dirigentas vieni šalia kito tarsi pasijuto kiek nedrąsiai.

Vytauto Miškinio ir Vaclovo Augustino kūrinius dirigavo „Bel Canto" vadovas A. Dambrauskas. Tai, jog dirigentas atradęs su choru bendrą kalbą, pasijuto iškart. Subtiliai nuskambėjo ir Miškinio „Pater Noster", ir Augustino „M.K. Oginskio priesakai sūnui", o to paties autoriaus „Du Dob Dob" – kompozicija, vaizdžiai „įdarbinanti" lietuvių liaudies muziką – nuskambėjo labai smagiai ir uždegančiai. Įdomu, kad lietuvių ir Whitacre'io kūrinių kontekste buvo jaučiamas akivaizdžiai skirtingas kompozitorių muzikos girdėjimas, žvilgsnis į pasaulį ir kūrybos procesą. Tai atspindi ne tik temos, muzikinė kalba, bet ir pati išraiška: net ir rimtieji Whitacre'io kūriniai yra labai atviri, nestokojantys įdomių muzikinių slinkčių (kai kur justi ir lengvajai muzikai būdingas prieskonis), o mūsiškiai santūresni, intymesni, artimi santūriam lietuviškam mentalitetui.

Romantiškasis Whitacre'io „Five Hebrew Love Songs" („Penkios hebrajų meilės dainos") yra susijęs su laiminga paties kompozitoriaus meilės istorija. Kompozicija parašyta pirmaisiais jo ir dabartinės žmonos – žydų kilmės dainininkės Hilos Plitmann – draugystės metais. Kūrinio atlikimą praturtino ir vakaro solistės Linos Dambrauskaitės balsas, ir Lietuvos kamerinio

Nukelta į 11 psl.

Jubiliejai, debiutai, kelionės

Lietuvos šokis 2016-aisiais

Helmutas Šabasevičius

Kasmet Lietuvos šokio panoramą nuosekliai sekti tampa vis sudėtingiau, nes šokio įvykių gausu ne tik Vilniuje, bet ir kituose didžiuosiuose miestuose – pirmiausia Kaune ir Klaipėdoje.

Prieš dvidešimt metų prasidėjęs profesionalaus Lietuvos šokio, iki tol tapatinto vien su baletu, įvairėjimas (1995-aisiais modernaus šokio kolektyvas „Aura“ tapo Kauno miesto teatru) ilgainiui išryškino dvi savarankiškas, viena su kita konkuruojančias dėl žiūrovų dėmesio ir finansavimo šokio kryptis – baletą ir šiuolaikinį šokį, tačiau abi jos per pastaruosius keliolika metų labai smarkiai pasikeitė ir savaip veikia viena kitą.

M.K. Čiurlionio menų mokykloje, kurioje nuo 1952 m. mokoma baleto, jau keletą metų taip pat galima mokytis ir šiuolaikinio šokio – pernai mokyklą baigė pirmieji šios specializacijos moksleiviai, o Monika Voišnytė, viena iš trijų pirmosios laidos absolventų, stengiasi integruotis į Lietuvos šokio erdvę ir dalyvavo šių metų pavasarį surengtame edukaciniame šokio projekte „Knygnešys“.

Vis dėlto labiausiai su Lietuvos šiuolaikinio šokio raida lieka susijusi Kauno „Aura“, puoselėjanti pirmosios šiuolaikinio šoko menininkės Danutės Nasvytytės tradicijas. Šiais metais gana plačiai minėta jos gimimo šimto metų sukaktis suteikė progą prisiminti jos biografiją ir tuos kelis intensyvios veiklos metus Lietuvoje – be tos veiklos, pasak choreografės, „Auros“ meno vadovės Birutės Letukaitės, šiuolaikinio šokio tradicija Lietuvoje būtų prasidėjusi tik po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 1990-aisiais. Nasvytytės ryšiai su žinomais XX a. I pusės šokio menininkais Jutta Klamt, Rudolfu von Labanu, Kaune veikusi jos įkurta šokio mokykla suformavo alternatyvą klasikiniam baletui, kurią ilgus metus puoselėjo jos mokinė Kira Daujotaitė, kelis dešimtmečius vadovavusi išraiškos šokio kolektyvui „Sonata“ – čia brendo ir būsimosios „Auros“ įkūrėjos Birutės Letukaitės šokio samprata.

Todėl vienas prasmingiausių 2016-ųjų šiuolaikinio šokio gestų – pagarbos ženklas Danutei Nasvytytei, kuriuo tapo spektaklis „Labirintas“, parodytas rudenį vykusioje Kauno tekstilės bienalėje. Ši tarptautinė dailės paroda jau kurį laiką bendradarbiauja su šokio menininkais, o šiemet šokio ir dailės sąlytis buvo apčiuoptas kuriant kartu su Nasvytytės sūnumi Sigitu Garbijolavičiumi – Sigie Gabrie. Jo paveikslų ciklo „Labirintas“ projekcijos tapo vienu iš naujojo choreografinio kūrinio atspirties taškų. Kauno „Pieno centre“ parodytas spektaklis atskleidė, kokį kelią ieškodamas savo vietos po saule įveikė šiuolaikinis Lietuvos šokis nuo pirmojo Danutės Nasvytytės koncerto 1939-aisiais.

„Auroje“ tenka ieškoti ir daugelio kitų šiuolaikinio šokio menininkų šaknų – čia kaip atlikėjos ir choreografės po truputį susiformavo naujų, 2016-aisiais sukurtų spektaklių autorės Vilma Pitrinaitė („Pandora“), Aira Naginevičiūtė („Melancholijos bokštai“).

„Auros“ dar 1989 m. Kaune pradėtas rengti tarptautinis modernaus šokio festivalis netrukus sulaukė konkurento – šiemet tarptautinis festivalis „Naujasis Baltijos šokis“ atšventė savo dvidešimtąjį jubiliejų ir pristatė ambicingą programą, kurioje dalyvavo ir pasaulinio garso choreografės iš Kanados Louise Lecavalier bei Marie Chouinard.

Savo ruožtu Lietuvos šiuolaikinio šokio choreografai ieško ir suranda žiūrovų gerokai nutolusiuose kraštuose – „Dansemos“ spektakliai „Mozaika“, „Maži stebuklai“, „Spalvoti žaidimai“ šiais metais parodyti Airijoje, Škotijoje, Kinijoje (čia taip pat lankėsi ir klaipėdiečiai „Padi Dapi Fish“ su „Baltąja lopšine“, vilniečių „Contemporary?“, spektaklis apie Darių ir Girėną „ID:D&G”); kelionių geografija ir toliau įvairėja.

Lietuvos baletui šie metai buvo įdomūs skirtingos stilistikos darbais. Klasikinį Ludwigo Minkaus baletą „Don Kichotas“, laikydamasis didžiausio XIX a. II pusės baleto autoriteto Marijaus Petipa principų, pastatė rusų baletmeisteris Vasilijus Medvedevas, o birželio pradžioje įvyko pačias įvairiausias šokio formas pristatęs penktasis „Kūrybinis impulsas“, kuris vėl sužadino viltis, jog šiuolaikinio baleto choreografijos menas Lietuvoje po truputį atsigauna.

Toks skirtingos baleto estetikos derinimas – programinis Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro baleto trupės meno vadovo Krzysztofo Pastoro siekis. 2016-aisiais jis minėjo du jubiliejus – gruodžio 17 d. jam sukako šešiasdešimt, o šio sezono pradžioje – penkeri nuo darbo Vilniuje pradžios. Asmeninio jubiliejaus proga surengta Baleto savaitė – pristatyti Krzysztofo Pastoro sukurti baletai „Tristanas ir Izolda“, „Romeo ir Džuljeta“, „Spragtukas“, surengtas iškilmingas, beveik keturias valandas trukęs koncertas, leidęs pamatyti ryškias pasaulinio baleto žvaigždes: Rusijos didžiojo teatro primabaleriną Svetlaną Zacharovą, jos partnerį Michailą Lobuchiną, Londono karališkojo „Covent Garden“ baleto solistus Marianelą Núñez ir Vadimą Muntagirovą, Olandijos nacionalinio baleto solistę Igone De Jongh ir Štutgarto baleto solistą Danielių Camargo. Į koncertą atvyko ir Lenkijos nacionalinio baleto trupės, kuriai Krzysztofas Pastoras taip pat vadovauja, dalis, tarp jų ir solistai Yuka Ebihara ir Dawidas Trzensimiechas.

Jau kartą matytas Vilniuje Pastoro baletas „Moving rooms“ vėl paliko didelį įspūdį tiek choreografine mąstysena, tiek atlikimu (beje, tarp šokėjų – ir M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus absolventė Margarita Simonova).

Lietuvos baleto solistai atliko fragmentus iš Pastoro sukurtų arba jo inicijuotų spektaklių: Kristina Gudžiūnaitė ir Genadijus Žukovskis – iš „Eglės žalčių karalienės“, Anastasija Čumakova ir Jeronimas Krivickas – iš Martyno Rimeikio baleto „Visur kur mes nebuvom“, Olesia Šaitanova ir Jeronimas Krivickas – iš ką tik Vilniuje pastatyto Pastoro „Romeo ir Džuljetos“. Olga Konošenko ir Martynas Rimeikis specialiai koncertui parengė duetą „Wie lange noch“ iš Pastoro baleto „Kurtas Vilis“, kurį atliko pritariant vokalistei Aistei Pilibavičiūtei ir pianistui Aleksandrui Vizbarui.

Koncertą baigė Pastoro „Bolero“ (solistai – Greta Gylytė ir Eligijus Butkus), o paskutines kelias jo minutes drauge su Lietuvos baleto trupe šoko visi koncerto dalyviai.

Metų pabaiga – ir būsimų darbų pradžia: jau anonsuotas intriguojantis būsimas šiuolaikinio šokio atlikėjų Mariaus Pinigio ir Manto Stabačinsko darbas, kuriame bus analizuojami klasikinio ir šiuolaikinio šokio santykiai. Pasak kūrėjų, sukurti spektaklį „Meeting Meat“ juos įkvėpė „Kūrybinis impulsas“ ir jame dalyvaujantys šokėjai vyrai.

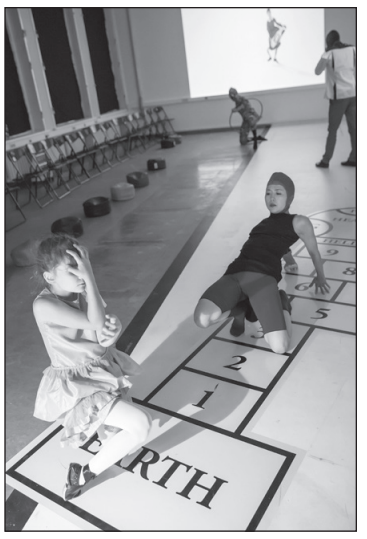

„Labirintas“ S. Baturos nuotr.

Atkelta iš 10 psl.

orkestro styginių kvarteto prisijungimas. Beje, kūrinio instrumentinė partija atrodė ypač barokiška ne tik santūrumu, bet net ir muzikinės kalbos pobūdžiu. Šis kūrinys, mano nuomone, buvo vienas subtiliausių, jaukiausių, intymiausių visame koncerte.

Su asmeninėmis Whitacre'io patirtimis siejasi ir jo „Goodnight Moon“ („Labos nakties mėnulis“) sopranui ir styginių orkestrui, jį atliko Lietuvos kamerinis orkestras ir jau minėta L. Dambrauskaitė. Solistei netrūko muzikalumo, tačiau jautėsi savotiška pastanga šiek tiek „nutolti“ nuo klasikinio vokalo, jį tarsi supaprastinti. Vietomis tai skambėjo kiek keistai, tačiau solistės balso grožis abejingų nepaliko.

Kiek nuvylė Whitacre'io aranžuotas jo mėgstamiausios grupės „Depeche Mode“ kūrinys „Enjoy the Silence“ („Mėgaukis tyla“). Originalą pranokti visuomet sudėtinga, o šis spindi ypatinga energija. Whitacre'io kūrybai būdingi akordai šioje kompozicijoje, mano nuomone, lėmė visiškai kitokią kūrinio emociją (pats kompozitorius tai pripažino, sakydamas, jog kūrinį aranžavo ypač atsižvelgdamas į tekstą ir pats suvokdamas, kad nuotaiką kiek „patamsina“). Efektingumo šiam opusui pritrūko. Tačiau tai ne pirmas kartas, kai į akademinę manierą įvilkti roko ar popmuzikos kūriniai „nesuskamba“ – lapkritį Vilniuje viešinčio „Kronos“ kvarteto programoje taip pat buvo lengvosios muzikos aranžuočių, kurios, kad ir kaip gaila, didelio įspūdžio (išskyrus, žinoma, patį meistrišką atlikimą) nepadarė.

Eric Whitacre Vilniuje M. Gudzinevičiaus ir choro „Bel Canto“ nuotr.

Pirmą koncerto dalį užbaigė išties įspūdingas kūrinys – puikiai žinomos Rhondos Sandberg aranžuota Johanno Sebastiano Bacho religinė arija „Come Sweet Death“ („Ateik, saldžioji mirtie“) – vienas mėgstamiausių Whitacre'io kūrinių. Čia didžiausias efektas pasiekiamas pabaigoje, kai kiekvienas choro atlikėjas tą pačią muzikinę frazę ima dainuoti individualiu tempu. Tai sukuria nepaprastą sonorinį skambesį, ypač paveikią emociją, kurią šauniai perteikė „Bel Canto“ atlikėjai, palikdami nepamirštamą įspūdį.

Antrąją dalį pradėjusi kompozicija „Godzilla Eats Las Vegas“ („Godzila ryja Las Vegasą“), atrodo, sudrebino ne tik filharmoniją, bet ir visą Vilnių. Kūrinys, kupinas humoro, pasiskolintų klišinių melodijų, nuotykių, visa tai suplakant į akiai ir ausiai malonų kokteilį, įtraukia klausytoją ir masina jo vaizduotę. „Po studijų Las Vegase ėmiau nekęsti šio miesto“, – prieš kūrinio atlikimą koncerto vedėjai Živilei Kropaitei juokais prisipažino Whitacre'is. Kartu su „Bel Canto“ kūrinį atliko ne tik Lietuvos kamerinis orkestras, bet ir Lietuvos kariuomenės pučiamųjų orkestras (vadovas Egidijus Ališauskas), kurio „varinis garsas“ buvo ypač svarbus. Erdvės pojūčio kūriniui pridėjo ir prisijungęs „Giunter Percussion“ kolektyvas. Įdomiausia, kad tiek daug instrumentų, skirtingų nuotaikų ir dinamiškos muzikinės medžiagos apimantis kūrinys, Whitacre'iui diriguojant, buvo puikiausiai sukoordinuotas – manau, net ir nemėgstantieji tokių eklektiškų kompozicijų nuoširdžiai džiaugėsi klausydamiesi šios makabriškos „istorijos“.

Whitacre'io „Deep Field“ – dar viena kompozicija, atspindinti beribes mūsų laiko galimybes. Dar prieš koncertą ir per jo pertrauką publika buvo kviečiama į savo išmaniuosius telefonus atsisiųsti to paties pavadinimo programėles ir taip įsijungti į kūrinio atlikimą, dirigentui parodžius, kada paspausti mygtuką „play“. Šis kūrinys nuskambėjo kaip didžiulis kontrastas išoriškai ekstravagantiškam „Godzilla Eats Las Vegas“. Ilga instrumentinė įžanga, prieš įstojant chorui ir įjungiant programėles, lėtai kintantys sąskambiai, milžiniškos dinaminės bangos paskandino beribiuose, protu nesuvokiamuose horizontuose, kulminacijoje publika visiškai įsitraukė į kūrinio būvį. Ši muzika tarsi atspindėjo pasaulio tvarką – kiekvienas tapome jos dalimi, kaip ir kiekvienas esame beribės, sunkiai suvokiamos visatos dalis.

Daug ryškių, ekspresyvių kompozicijų apėmęs įsimintinas vakaras reziumuotas ramiu, skaidriu, muzikaliai gana paprastu Whitacre'io kūriniu „Sleep“ – nepaprastai populiariu visame pasaulyje. Whitacre'į galima laikyti itin sėkmingu profesionalaus muziko pavyzdžiu, sugebančiu akademine muzika sudominti minias. Jo kūryba labiau yra orientuota į žiūrovą, tačiau tai šio kūrėjo talento nemenkina. Whitacre'is – talentingas, savitai muziką girdintis menininkas, kuris gyvena dinamiškais šiandienos ritmais ir kuris pagaliau aplankė žiemišką Vilnių.

Krentantys žmonės flamandų tapybos peizažuose

Nauji filmai – „Seklūs vandenys“

Dovilė Grigaliūnaitė

Į kino teatrų sales atkeliavo ne viename geriausių metų filmų dešimtuke minimas, Kanų kino festivalio konkursinėje programoje pristatytas prancūzų kino režisieriaus Bruno Dumont'o filmas **„Seklūs vandenys“** („Ma Loute“, Prancūzija, Vokietija, 2016). Provokatyviomis, žiauriomis realistiškomis dramomis garsėjęs režisierius prieš kelerius metus nustebino gerbėjus, sukūręs kriminalinį keturių dalių juodojo humoro serialą „Mažasis Kenkenas“ (2014). Filme „Seklūs vandenys“ režisierius grįžta prie panašių idėjų, dar giliau grimzdamas į siurrealumą, satyrą, farsą ir absurdą.

Filmas nukelia į 1910-ųjų vasarą Šiaurės Prancūzijoje, kur atostogauti atvyksta aristokratų Van Petigenų šeima. Apsistoję prabangioje egiptietišką stilių imituojančioje viloje ant kalvos, dienas jie leidžia svaigdami, kartais vos ne alpdami, nuo apylinkių „dieviško“ grožio. Visai šalia slėnyje gyvena žvejų ir moliuskų rinkėjų Briuforų šeima. Tėvas ir vyriausias sūnus Malutas už dvidešimt santimų valtimi arba tiesiog ant rankų kelia poilsiautojus per potvynio užliejamą įlanką. Paslaptingai pradėjus dingti vasarotojams, policijos inspektorius ir jo padėjėjas imasi tyrimo. O Petigenų ir Briuforų šeimų atžalos Bili ir Malutas susidomi vienas kitu ir įsimyli.

Kitaip nei „Mažajame Kenkene“, režisierius neišlaiko detektyvinės intrigos, filmo pradžioje atskleisdamas, kad poilsiautojus grobia ir vėliau pasimėgaudama suvalgo kanibalų Briuforų šeima. Vadinasi, svarbus šiame filme ne kriminalinis pasakojimas. Nuo pat pradžių „Seklūs vandenys“ prajuokina, ypač nerangus apvalaus stoto nekompetentingas inspektorius ir jo padėjėjas, dėvintys René Magritte'o paveikslų stiliaus skrybėles ir primenantys komiškus klasikinių filmų personažus. Inspektorius vis krenta, ridenasi, prigulęs apžiūrinėja įkalčius. Filme griūna ne tik jis – visi personažai. Po filmo premjeros Kanuose ne vienas kino kritikas nuogąstavo, kad Dumont'as užsižaidžia kartodamas tuos pačius juokelius ir dar neįvaldė komedijos subtilybių. Bet gal komedija nėra tikslas, gal tik priemonė kalbėti apie tai, kas režisieriui svarbu?

Kai tik „Seklūs vandenys“ ima atrodyti naiviai juokingi, viskas pakrypsta į tamsiąją pusę. Dėl paauglių draugystės įvyksta nelengvas skirtingų sluoksnių šeimų susidūrimas, sukėlęs neįprastų įvykių virtinę. Kontrastas ir klasių nesuderinamumas filme pateikiami ne tik pasitelkiant gyvenimo sąlygas, įpročius, tarpusavio elgesį, bet ir skirtingą aktorių vaidybą. Ekstravagantiškus aristokratų šeimos narius įkūnija garsūs prancūzų kino aktoriai: pedantišką, neurotikę žmoną vaidina Valeria Bruni Tedeschi, nereikšmingas detales pastebintį, bet situacijoje nebesusigaudantį vyrą – Fabrice'as Luchini, jo isterikę, pakeltu balsu kalbančią seserį – Juliette Binoche, kvailelį pusbrolį – Jeanas-Lucas Vincent'as. Atrodo, kad Petigenai atlieka tam tikrą savo statusą turintį patvirtinti vaidmenį. Angliškai pusbrolio ištarti žodžiai: „Mes žinome, ką turime daryti, bet nedarome“, matyt, tai ir reiškia. Visi personažai komiški ir manieringi, specialiai šaržuojami ir net „perspaudžiantys“. Žvejų šeimos vaidmenys patikėti išraiškingų veidų neprofesionaliems aktoriams. Briuforai nėra komiški, jie nieko nevaidina, tarsi natūraliai yra savimi.

„Seklūs vandenys“

Gimtoji Šiaurės Prancūzija jau seniai tapo Dumont'o filmavimo aikštele ir niekad nėra tiesiog pasyvi aplinka. „Seklūs vandenys“ iš pat pradžių sužavi atšiauriais akmenuotais paplūdimiais, skardžiais, smėlėtomis kalvomis, jūra, beribiu dangumi. Peizažai, spalvos, kadro kompozicija primena flamandų tapybą. Gražūs paveikslų vaizdai ir anų laikų žmogui padėjo apmąstyti esmines temas. Panašiai veikia ir Dumont'o filmas. Po satyros ir farso paviršiumi slypi intelektuali socialinė kritika. Paliečiamos lytinės tapatybės paieškos ir incesto temos, bet iš esmės režisierius nagrinėja tai, kas jam visada rūpėjo. Tai, kas jau domino pirmuosiuose filmuose „Jėzaus gyvenimas“ (1997) ir „Žmonija“ (1999). Kaip mes elgiamės vieni su kitais ir kodėl? Kas iš tiesų mes esame? Kokia yra žmogaus prigimtis? Ekstravagantiški „Seklūs vandenys“ – dar vienas, gal net Dumont'o žiūrovų ratą praplečiantis bandymas kalbėti apie žmogaus vidaus tamsą.

Nekaltos imitacijos

Trumpos recenzijos

„Kalifornijos svajos“, rež. Damien Chazelle, JAV

Nostalgija – pavojingas dalykas. Ji prarijo amerikietį Damieną Chazelle'ą. Jam to net nežinant, nes, duodu ranką nukirsti, režisierius tikėjosi, jog kuria „naująją klasiką“ (taip „Kalifornijos svajas“ jau spėjo pavadinti ne vienas užsienio kino kritikas). Kuria originalų *hommage*, kuris dvelkia nostalgija tam, ko mes, pragmatiškoji šiuolaikinė karta, neva nebevertiname. Ką ten nevertiname! Mes gi net nebežinome, kas tas klasikinis miuziklas, klasikinis džiazas, pagaliau – klasikiniai jausmai.

Tačiau bekurdamas Chazelle'as ėmė ir prisitrynė pūslių. Kruopščiai išdailino estetiką, rinko spalvas ir faktūras, sustatė šokių numerius, citavo daug 6-ojo ir 7-ojo dešimtmečio filmų, tačiau nuo savęs taip nieko ir nepridėjo. Todėl miuziklas su moterų ir vyrų numylėtiniu Ryanu Goslingu bei Emma Stone (už ką jai „Volpi“ taurė Venecijoje?) labiausiai (nu)stebins tuos, kuriems kino istorija prasideda kažkur 1990-aisiais ir kurie šiandien kine ieško *kažko gražaus, estetiškai paveikaus ir kvapą gniaužiančio*. Kažko, apie ką išėję iš salės galėtų pasakyti, man rodos, dabartinę jaunąją kartą bene geriausiai apibūdinantį žodį – vau!

„Nekaltosios“, rež. Anne Fontaine, Lenkija, Prancūzija

Didžiausias šio ištęsto ir „europietiško“ šabloniškiausia šio žodžio prasme filmo privalumas – prancūzų aktorė Lou de Laâge, į kurią ekrane tiesiog įdomu žiūrėti. O tai jau išties daug. Visa kita galima pavadinti intelektualiu save laikančio Europos autorinio kino (tiesa, Fontaine ne kartą flirtavo ir su pramoginiais žanrais) klišėmis: moralinės dilemos, tikėjimo konfliktai, dvasinio pašaukimo dviveidiškumas, *diumoniška* estetika, lėtumas, šaltas kadras.

„Naktiniai gyvuliai“, rež. Tom Ford, JAV

Tomas Fordas labai nori būti rimtu režisieriumi ir jam, reikia pripažinti, neblogai sekasi. Antrame filme jis jau bando sukurti sudėtingesnę nei „Vienišo vyro“ istoriją. Su keliomis siužeto ir laiko plotmėmis, daugiasluoksnę. Tokią, kokias mėgsta ir dažniau apdovanoja kino festivaliai. Bet visgi – „Naktiniai gyvuliai“, beje, tikrai madingi, estetiški, pilni įdomių kameros rakursų ir Amy Adams talento šviesos, man priminė „režisūros imitaciją“, ant kurios šiandien „pasimauna“ ne vieno kino festivalio žiuri: šį kartą Venecijos.

„Naktiniai gyvuliai“

Fordas susikaupęs kergia dvi siužetines linijas – tikrovės ir fikcijos – ir žaidžia katės ir pelės žaidimą su žiūrovais: ar įspėsite, kaip jos susijusios, ką aš čia noriu parodyti? O susijusios istorijos, pasirodo, ne tiesiogiai, o asociatyviai. Neapsigaukite, Amy Adams nėra nė vieno iš jos buvusio mylimojo knygoje aprašytų žiaurių personažų prototipas. Su knygos istorija veikėją sieja tiesiog blogis. Visai įdomus ėjimas, tik kad tą suprastum, nereikia dviejų valandų ekrano laiko, kurį Fordas dar išnaudoja ir švelniems, bet visgi kepštelėjimams meno ir mados pasauliui, kurį pats žino kaip nuluptą.

„Kalifornijos svajos“

„Namų slauga“, rež. Slávek Horák, Čekija

Šis filmas – patriarchalinio pasaulio odė ir čia pat jo pakasynos. Paprasta provincijos moteris sužino, jog nepagydomai serga, todėl pradeda gyventi „iš naujo“. Na, jei ne „iš naujo“, tai bent jau daugiau laiko skirdama sau, o ne stuobriui vyrui, seniai užaugusiai ir namus palikusiai dukrai bei pacientams, kurie, reikia nereikia, naudojasi tik jos rūpestingumu. Filmo ištarmė elementari, tačiau būtent ji ir papirks tą dalį publikos, kuri kine visada ieško „gyvenimiškų istorijų“. Tikrai nesistebėčiau, jei „Namų slauga“ pasirodytų pernelyg artima, beveik pažodinė jų gyvenimo ekranizacija.

Gediminas Kukta

Svarbu pasakyti sudie

Krėsle prie televizoriaus

„Moterys ant nervų krizės ribos“

Jau skaitant šventines televizijų programas apima visiška nykuma: mišios, estrados koncertai, Cicinas ir Mikutavičius, nejuokingos lietuviškos komedijos. Tarsi programų sudarytojai būtų apaugę taukais ir pelėsiais, atsigręžę į šlovingą praeitį, kur visi buvo ponai, bajorai ir aristokratai. Gal todėl taip uoliai paskutinę metų savaitę **LRT** siūlys lygiuotis į anglus ir pažers daugybę klasikos ekranizacijų: Davido Hugh Joneso **„Kalėdų giesmę“** (**27 d. 22.55**), Cary Joji Fukunagos **„Džeinę Eir“** (**28 d. 22.20**), Gileso Fosterio **„Princą ir elgetą“** (**30 d. 23.05**), o antrąją Kalėdų dieną (**26 d. 16.50, LRT Kultūra**, **26 d. 23.10**) bus galima pamatyti, ką būsimoji karalienė Elžbieta II (Sara Gadoh) ir jos sesuo princesė Margaret (Bel Powley) veikė 1945 m. gegužės 8-ąją, kai joms pavyko pabėgti iš svarbaus priėmimo viešbutyje „Ritz“ (filmas **„Naktis be karūnos“**).

Jei ką ir verta prisiminti, tai 1979 m. Bobo Fosse'o sukurtą miuziklą **„Visas tas džiazas“** (**LRT Kultūra, 31 d. 21 val.**, **LRT, sausio 1 d. 00.30**). Tai autobiografiškas filmas ir kartu režisieriaus testamentas. Šiame filme Fosse'as prisiminė situaciją, kai baigiant filmą „Lenny“ ir Brodvėjuje repetuojant miuziklą „Čikaga“, kuriame vaidino žmona Gwen Vernon, jį ištiko infarktas. Tada jis sumanė, pasitelkęs „Visą tą džiazą“ , apmąstyti savo gyvenimą ir bent iš dalies išsivaduoti nuo artėjančios mirties baimės. Pagrindinis filmo veikėjas – choreografas ir kino režisierius Džo Gideonas (Roy Scheider) – Brodvėjuje stato miuziklą ir dar kuria filmą apie kontroversišką komiką. Džo gyvenime visada buvo per daug darbo, moterų, tabako ir narkotikų, todėl jis ir atsiduria ligoninėje, kur veikėją aplanko graži jauna moteris – Mirtis. Jos paskatintas, Džo pradeda prisiminti praeitį.

„Visas tas džiazas“ – netipiškas miuziklas, Fosse'as remiasi Federico Fellini „8 ½“ ir Ingmaro Bergmano „Žemuogių pievele“, tačiau ir ne pirmas filmas, kuriame pasitelkęs dainas ir šokius režisierius kalbėjo apie sudėtingas temas. 1969 m. pasirodžiusios „Mielosios Čariti“ tema buvo prostitucija (filmas sukurtas Fellini „Kabirijos naktų“ motyvais), „Kabarete“ (1972) – gimstantis nacizmas. Tačiau mirtis – vis dėlto miuziklų tabu, ir todėl Fosse filmas atrodo toks bravūriškas. Nepaisant niūrių spalvų, „Visas tas džiazas“ kupinas humoro ir švelnumo, ypač Džo ir dukters scenos.

Fosse'as (1927–1987) kine debiutavo kaip aktorius, šokėjas ir choreografas „MGM“ studijos miuzikluose. Vėliau jis statė muzikinius spektaklius, o 7-ajame dešimtmetyje debiutavo ir kaip kino režisierius. Fosse'o mirė nuo antro infarkto, repetuodamas. „Visas tas džiazas“ – vienas didžiausių režisieriaus triumfų, filmas pelnė keturis „Oskarus“ ir „Auksinę palmės šakelę“.

Camerono Crowe 2000 m. filmas **„Per žingsnį nuo šlovės“** (**LRT Kultūra, 28 d. 21 val.**) – taip pat autobiografiškas. Jis nukels į 8-ąjį dešimtmetį, kai Crowe rašė tekstus žurnalui „Rolling Stone“. Filmo herojus Viljamas (Patrick Fugit) žavisi roku ir nori tapti muzikos žurnalistu. Jis gauna užduotį parašyti apie grupę „Stillwater“, todėl kartu su ja vyksta į koncertinę kelionę. Tai ir filmas apie iniciaciją (sekant šūkiu „seksas, narkotikai ir rokenrolas“), bet kartu ir bandymas atskleisti roko grupių gyvenimo užkulisius. Nedidelius vaidmenis jame sukūrė Frances McDormand, Philipas Seymouras Hoffmanas, Anna Paquin.

Man tikras narkotikas – Pedro Almodóvaro filmai, kuriuos šį mėnesį rodo **LRT Kultūra. 29 d. 21 val**. bus proga prisiminti filmą, nuo kurio ne vienam ir prasidėjo pažintis su režisieriumi. Man taip pat. Tai **„Moterys ant nervų krizės ribos“** (1987). Filmo heroję aktorę Pepą (Carmen Maura) meta meilužis Ivanas ir ji nusprendžia išnuomuoti butą, kuriame jie gyveno kartu. Į butą susirenka patys keisčiausi personažai. Visi ties nervų krizės riba. Almodóvaras yra sakęs: „Pagrindinis filmo uždavinys buvo sukurti moterų visatą, kur viskas idiliška ir nuostabu, šiame mieste viskas gerai, čia visi mieli, pasaulis atitinka žmogaus išmatavimus. Vienintelė šio žemiško rojaus problema ta, kad vyrai vis dar palieka moteris.“ Man regis, „Moterys ant nervų krizės ribos“ – idealus filmas paskutinėms metų šventėms. Jis moko viskam pasakyti „sudie“.

Jei to vis dar nesugebate, siūlau kartu su **LRT Kultūra** prisiminti 1948 m. parašytą tautos itin mėgstamą pjesę – Boriso Dauguviečio **„Žaldokynę“**, kurią režisavo Kazimiera Kymantaitė (**25 d. 14.10**). Dabar ji vadinama legendine (ar pastebėjote, kaip šį žodį pamėgo įvairaus plauko grafomanai?). Tačiau žinodamas, kad ne visi jauni žiūrovai išmano istorinį kontekstą, priminsiu vieną seną „Žaldokynės“ aprašymą, kurį radau internete: „Veiksmas vyksta po Antrojo pasaulinio karo, kai Lietuvoje buvo kuriami kolūkiai ir tarybiniai ūkiai. Aludaris Žaldokas bijo komunistų ir apsimeta ligoniu. Bronislovas Sidabras liepia gaminti Žaldokui naminį alų, nes į kolūkį turi atvažiuoti sovietų valdžios atstovai, pristatysiantys naują kolūkio pirmininką.“ Šiame lietuviškame „vintage“ vaidina daug kadaise garsių teatro aktorių, o antialkoholinis spektaklio patosas bei naujo gyvenimo reklama, regis, ir vėl aktualūs.

Jūsų –

Jonas Ūbis

Apie konstantos svarbą

Naujo „Kino“ skaitymo malonumai

Visada žinojau, kad filmas gali padėti suprasti save, pakeisti gyvenimą arba bent požiūrį į kai kuriuos svarbius dalykus. Man taip yra atsitikę ne kartą nuo tada, kai dar mokykloje pasižiūrėjau Michelangelo Antonioni filmą „Riksmas“. Filmas buvo pervadintas kažkaip kitaip, nes kino teatruose jau buvo rodomas Jaromiro Jirešo „Riksmas“ – vienas šviesiausių čekų Naujosios bangos kūrinių. Antonioni filmo įspūdį atsimenu iki šiol, nors tada nebūčiau galėjęs įvardyti. Jis kalbėjo apie vienatvę, kurią paauglys išgyvena, ko gero, daug giliau, nes dar nesuvokia kankinančio skausmo priežasties. Naujame „Kine“ apie panašius įsiminusius ir svarbius filmus rašo žurnalo autoriai. Apsidžiaugiau perskaitęs, kad Antonioni filmus mini Lukas Brašiškis, Elena Jasiūnaitė, Mantė Valiūnaitė, Linas Vildžiūnas. Dažnai prisimenami ir Andrejus Tarkovskis, Stanley Kubrickas, Krzysztofas Kieślowskis. Vadinasi, egzistuoja tam tikra konstanta, kuri padeda išsaugoti filmo vertės suvokimą, nepaisant visų postmodernistinių kino pokyčių ir vis iš naujo kino istoriją atrandančių naujų kritikų kartų.

Tai konstantai kylančias grėsmes straipsnyje apie Tarptautinį Toronto kino festivalį aptaria Santa Lingevičiūtė. Rašydama apie festivalio programą „Atradimai“, kurioje pristatomi jaunų režisierių filmai, ji tiksliai įvardijo pastarųjų metų kino madas ir išskyrė kelias temas, kurioms šie kūrėjai atiduoda pirmenybę. Lingevičiūtė pabrėžia, kad didžioji bėda yra ne filmų temos, o jų suprimityvinimas: „Apskritai jaunieji režisieriai man labiau pradeda asocijuotis su socialiniais darbuotojais, bandančiais „edukuoti“ visuomenę. Tačiau ta edukacija neturi nieko bendro su kino forma, kino kalba, intelekto lavinimu. Ką jau kalbėti apie erdvę, paliekamą žiūrovo apmąstymams.“

Su panašia „edukacija“, kurią pavadinčiau tiesiog konjunktūra, manau, susiduria ir kitų festivalių žiūrovai. Tačiau juose vis dar galima pamatyti ir iškilių filmų. Naujame „Kine“ Lukas Brašiškis rašo apie Niujorko kino festivalį. Į festivalį susitikti su filmo „Nepažįstamoji“ žiūrovais buvo atvykę ir belgų režisieriai broliai Jeanas-Pierre'as ir Lucas Dardenne'ai. Brašiškis užrašė pokalbį su jais. Živilė Pipinytė aptaria Gdynėje pamatytus naujus lenkų filmus, Ieva Toleikytė – konkursinę „Scanoramos“ programą.

Neseniai pradėtą rodyti filmą „Seklūs vandenys“ recenzuoja Rūta Birštonaitė, o jo autorių – prancūzų režisierių Bruno Dumont'ą – pristato Neringa Kažukauskaitė. Ji vadina Dumont'ą šėliojančiu metafiziku ir cituoja režisieriaus žodžius: „Kinas turėtų būti emocionalus ir nemėginti intelektualizuoti, o moralumas turėtų atliepti žiūrovo jausmus. Režisieriaus užduotis – tą žiūrovą įkvėpti.“ Man regis, žiūrovus visada įkvepia ir filmai, kuriuose vaidina Isabelle Huppert. Įžvalgų aktorės portretą parašė Aistė Račaitytė, teigianti, kad Huppert „tam tikra prasme įkūnija klasikinį Prancūzijos moters portretą, kuriame dera inteligencija, lengvabūdiškumas, pastangų nereikalaujantis stilius, diskretiški jausmai ir visa gaubianti lengva paslaptis“.

Po ilgokos pertraukos sukurtą naują Melo Gibsono filmą „Pjūklo ketera“ recenzuoja Ramūnas Pronckus, Jimo Jarmuscho „Gimmy Danger“ aptaria Ieva Kotryna Skirmantaitė, Jurgą Vilę sužavėjo Wimo Wenderso „Gražiosios Aranchueso dienos“.

Aptariamos ir lietuviškos rudens premjeros. Lina Kaminskaitė-Jančorienė recenzuoja Kristijono Vildžiūno „Senekos dieną“ ir teigia, kad filmas „palieka suvaržyto, šalto, svetimo kūrinio įspūdį“, jos nuomone, didžiausių pagyrų verta tik prodiuserė Uljana Kim. Ramūnas Pronckus negaili ironijos Igno Miškinio filmui „Karalių pamaina“. Recenziją jis baigia žodžiais: „Šis filmas įspėjamai signalizuoja, kad kartais kai kurių jaunųjų mūsų šalies kino kūrėjų autorinis kinas yra sietinas ne su autentišku požiūriu ar unikalia vizija, o su giliaminčio poza fiksuojama tuštybe.“ Gediminas Kukta daug tuštybės pamatė ir Romo Zabarausko filme „Nuo Lietuvos nepabėgsi“, Elena Jasiūnaitė suabejojo dviejų „Scanoramos“ premjerinių filmų – Giedrės Žickytės ir Maite's Alberdi „Aš čia tik svečias“ bei Elžbietos Josadės „Dialogo su Josefu“ žanru: „abu dokumentiniai, abu su „pabėgimu“ iš Lietuvos, ir abu savo aprašuose apsimeta, kad yra portretai“. Įdomu, kokių recenzijų sulauks Linos Lužytės filmas

„Amžinai kartu“, kuris netrukus pasirodys Lietuvos kino teatruose. Laukdami premjeros galime susipažinti su dviejų jo kūrėjų – režisierės Linos Lužytės ir aktorės Gabijos Jaraminaitės mintimis. Jas kalbino Dovilė Raustytė ir Dovilė Grigaliūnaitė.

Mantė Valiūnaitė prisimena šį rudenį išėjusį didįjį lenkų režisierių Andrzejų Wajdą, Pipinytė savo feljetone – Fidelį Castro. Kine atsispindi kiekvieni mūsų gyvenimo metai. Filmai padeda juos pamatyti.

Jūsų –

Jonas Ūbis

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
XX a. Lietuvos dailės ekspozicija
Paroda „Jurgio Baltrušaičio rankraščiai: visiems ir niekam“
Paroda „Juzeliūno kabinetas: modernėjantis lietuviškumas“, skirta kompozitoriaus 100-osioms gimimo metinėms
iki 31 d. – ekspozicija ir momentinė dizaino parduotuvė „Dizaino fondas: sukurta Lietuvoje 7 dešimtmetyje“

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Chodkevičių rūmų klasicistiniai interjerai
Lietuvos dailė XVI–XIX a.
Jurgio Baltrušaičio memorialiniai baldai

Radvilų rūmai
Vilniaus g. 24
Europos dailė XVI–XIX a.
„Dubingių ir Biržų kunigaikščiai Radvilos“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Prijaukinta gamta. XVIII–XXI a.“ (iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos)
iki 31 d. – XVI tarptautinės Vilniaus tapybos trienalės „Nomadiški vaizdai“ paroda

Vytauto Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
Vytauto Kasiulio kūrybos ekspozicija
Paroda „Antanas Mončys (1921–1993) ir jo aplinka: Janas et Joëlis Marteliai (1896–1966), Francisas Turbilis (1925–1991). Skulptūra, tapyba, koliažai, piešiniai“

Lietuvos nacionalinis muziejus Naujasis arsenalas
Arsenalo g. 1
Senosios Lietuvos istorija XIII–XIX a.
Lietuvių liaudies menas; Kryždirbystė
Advokato dr. Jauniaus Gumbio Lietuvos dailės kolekcijos kūrinių paroda „Surinkta ir išsaugota“
Raimondo Paknio fotografijų paroda „Išlikęs laikas. LDK mūrų istorijos“

Senasis arsenalas
Arsenalo g. 3
Vienuoliktoji respublikinė medalių trienalė

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
K. Varnelio kūrybos ir kolekcijos ekspozicija
Lankymas antradienį–šeštadienį iš anksto susitarus tel. 279 16 44

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Bažnytinio paveldo muziejaus ekspozicija

Vilniaus dailės akademijos galerijos Parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Eglės Ridikaitės paroda „Atėjai, pamatei, išėjai: kultūringos grindys“
iki 31 d. – Linos Jonikės paroda „Paslaptys“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“
Dominikonų g. 15
Dailininkų Tamošaičių kūryba
XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Telšių galerija
Telšiai, Kęstučio g. 3
Eglės Čėjauskaitės-Gintalės paroda „Balsai ir daiktai“

K. Praniauskaitės viešojoji biblioteka
Telšiai, Respublikos g. 18
Jungtinė Vilniaus dailės akademijos Telšių fakulteto IV kurso studentų (skulptūros bei metalo meno specialybių) paroda „Emocijos“

Paroda „Piligrimų ženklai. Archeologiniai pamaldumo Marijai įrodymai viduramžių Gdanske“
Paroda „Linksmų Šventų Kalėdų! Tarpukario kalėdiniai atvirukai iš Editos Mildažytės kolekcijos“

Šiuolaikinio meno centras
Vokiečių g. 2
Gabrielio Lesterio paroda „Devynių dienų savaitė“
Šiaurės ir Baltijos šalių šiuolaikinio meno paroda „(Ne)regimos svajos ir srovės“
Paroda „Seklus, greitas ir dar neįvardintas“ (iš ciklo „JCDecaux premija“)

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
Paroda „Talino grafikos trienalė. Nugalėtojai“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
Ramūno Danisevičiaus fotoparoda „Arabesque life“

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1/13
Manto Maziliausko kūrybos paroda „Svečių kambarys arba Nemirtingumas“

Šv. Jono gatvės galerija
Šv. Jono g. 11
iki 29 d. – Gia Ram tapybos paroda

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
Žilvino Kempino paroda

Galerija „Arka“
Aušros Vartų g. 7
Lenkijos grafinių ženklų paroda. 1945–1969 ir 2000–2015
Patrick Murphy fotografijų paroda „Prabėgomis Vilniaus akvarelininkų sekcijos akvarelinės tapybos paroda „Laiškai ateičiai“

Galerija „Meno niša“
J. Basanavičiaus g. 1/13
Annos Faniginos (Latvija) paroda „Laivų sąrašas“

Galerija AV17
Aušros Vartų g. 17
Eglės Lekevičiūtės paroda „Paviršius“

Jono Meko vizualiųjų menų centras
Malūnų g. 8
Ramūno Paniulaičio (1957–1982) kūrybos retrospektyva

Pylimo galerija
Pylimo g. 30
iki 31 d. – Grytės Pintukaitės ir Natalijos Janekinos tapybos paroda „Apie mus“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
iki I. 1 d. – Rūtos Eidukaitytės paroda „Fontenblo / sielų giria“
iki 31 d. – Pauliaus Lileikio fotografijų paroda „Fotoamnestija 1988–1999“
Mindaugo Meškausko fotoparoda

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija „Vėjas“
Vilniaus g. 39 / 6
Paroda „Angelai“

Valstybinio Vilniaus Gaono žydų muziejaus Tolerancijos centras
Naugarduko g. 10/2
Andrzejaus Strumillo paroda „Psalmės“
Tarptautinė medalių paroda, skirta menininko ir pedagogo Boriso Šaco atminimui

Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos galerija
Šv. Jono g. 11
Boriso Konstantinovo Taskovo fotografijų paroda „Kampung Jerai“

Rašytojų klubas
K. Sirvydo g. 6
Paroda „Sartų fotovasara 2016 / fotografijos poetiškumas, poezijos fotografiškumas“

„Skalvijos“ kino centras
Goštauto g. 2/15
iki 31 d. – Lietuvos analoginės fotografijos asociacijos trečioji paroda

M. K. Čiurlionio namai
Savičiaus g. 11
Laimutės Širvydienės ir Gintauto Beržinsko paroda

Venclovų namai-muziejus
Pamėnkalnio g. 34
Jurgos Ivanauskaitės (1961–2007) fotografijų paroda „Tibetas – kita realybė“

S. Vainiūno namai
A. Goštauto g. 2-41
Irenos Antaninos Suveizdienės tapybos darbų paroda

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčia
Trakų g. 9
Giedrės Bardzilauskės keramikos paroda „Paslaptys“

Kūrybinių industrijų centras „Pakrantė“
Valakampiai, Vaidilutės g. 79
Donato Jankausko skulptūrų paroda „Malpa“

Koncertų salės „Compensa“ meno galerija
Kernavės g. 84
Dariaus Joneikos darbų paroda

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Paroda „Užburtas vienaragio: Janas Eustachyjus Kossakowskis. Tapyba, piešiniai, smulkioji skulptūra“

M. Žilinsko dailės galerija
Nepriklausomybės a. 12
Japonijos meno paroda „Tokoshie (Amžinybė)“, skirta Japonijos ir Lietuvos diplomatinių santykių atkūrimo 25-osioms metinėms
iki 31 d. – paroda „Gyvenimas skulptūroje. Žakui Lipšicui – 125“
iki 31 d. – paroda „Kolekcija: Belgija–Lietuva. Belgijos dailė iš Nacionalinio M.K. Čiurlionio dailės muziejaus rinkinių“

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
6-osios tarptautinės akvarelės bienalės „Baltijos tiltai“ paroda „Kryptys ir iššūkiai“
„Lūžio kartos“ mokytojas – Alfonsas Vilpišauskas
iki 31 d. – XVI tarptautinės Vilniaus tapybos trienalės „Nomadiški vaizdai“ paroda

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
Paroda „Paletė ir gyvenimas“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
Sigitos Dackevičiūtės, Ramunės Staškevičiūtės ir Aistės Juškevičiūtės paroda „Bendra zona I“
Zinaidos Dargienės paroda „Laimos tinklas“

Galerija „Kauno langas“
M. Valančiaus g. 5
Kalėdinė autorinių papuošalų paroda „Siurprizas“

Galerija „Aukso pjūvis“
K. Donelaičio g. 62 / V. Putvinskio g. 53
Valdo Pelegrimo medžio angelų paroda „Paskutiniai vaikystės angelai“
Adomo Galdiko piešinių paroda „Kelionių bloknotas“
Irmanto Kazlausko keramikos paroda „Kasdienybės pakylėjimai“
Gražinos Kuprevičienės kalėdinių žaisliukų paroda „Žygimantų dvaras ir XIX a. pabaigos – XX a. pradžios lietuvių tautinis kostiumas“

„7md“ rekomenduoja

Muzika

Laikas, kai atslūgsta kalėdinis džiugesys ir užvaldo Naujųjų metų laukimas, gali turėti ir muzikinę išraišką. Samuelio Barberio, Albano Bergo ir Sergejaus Rachmaninovo vokalinės muzikos šedevrai puikiai atliepia būsenas, kurias išgyvename kiekvienas. Tokia ypatinga nuotaika lydimą kamerinės vokalinės muzikos programą gruodžio 29 d. 19 val. Nacionalinėje filharmonijoje atlieka garsi jaunosios kartos operos solistė Asmik Grigorian, Lietuvos melomanams žinoma iš savo įsimintinų vaidmenų Nacionaliniame operos ir baleto teatre bei „Vilnius City Opera“. Pelniusi ne vieną apdovanojimą tarptautiniuose konkursuose dainininkė labai vertinama ir Lietuvoje, ir už jos ribų. Šiemet „Savoy“ teatre Londone vykusioje tarptautinių operos apdovanojimų ceremonijoje atlikėja pripažinta geriausia jaunąja soliste. Šie apdovanojimai vadinami operos „Oskarais“. Dainininkės scenos partneris – plataus žanrinio repertuaro pianistas Feliksas Zakrevskis, profesionaliai derinantis klasikos ir džiazo programas, aktyviai koncertuojančio ansamblio „4tango“ narys, parengęs programų su Rosita Čivilyte, Neda Malūnavičiūte, Jeronimu Miliumi, Ieva Prudnikovaite ir kt.

Dailė

Eglė Ridikaitė senų Vilniaus pastatų laiptinių grindimis nukabinėjo VDA parodų salės „Titanikas“ sienas. Surinkti šioms XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios keramikinėms kompozicijoms prireikė ketverių metų. Aerozoliniais dažais išpurkštos drobės išsaugo ne tiktai grindų grožį, bet ir jų numindymo pėdsakus. Kaip anotacijoje rašo Rasa Andriušytė-Žukienė, „eksponuodama savo grindis vertikaliai, menininkė suardo įprastą suvokimo logiką, bet tik tokiu būdu jų grožis iš dulkėtos tamsos yra pakylėjamas į susižavėjimo, atminimo ir pagarbos praeičiai avansceną.“

Gelgaudiškio dvare – Rasos Gedutienės keramikos paroda „Lydima angelų“; Andriaus Butvilo tapybos paroda „Mano paukščiai ir kitos istorijos“

Pažaislio vienuolynas
T. Masiulio g. 31
iki 31 d. – Deivio Slavinsko tapyba

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Paroda „Tradicijos ir naujovės. Taikomoji dailė ir dizainas iš Lietuvos dailės muziejaus rinkinių“
Paroda „Gyvoji gamta dailėje. XVII–XX a. I pusė. Iš Lietuvos dailės muziejaus rinkinių ir Andrejaus Balykos kolekcijos“
iki 31 d. – paroda „Vytautas Kašuba (1915–1997). Nematyti piešiniai“

KKKC parodų rūmai
Didžioji Vandens g. 2
Leo Ray (Izraelis) tapybos darbų paroda „Begalinis paveikslas“
Adaukto Marcinkevičiaus (1936–1960) fotografijų paroda „Optimistai ir skeptikai / 1954–1959 metų fotografijos“

Galerija „si:said“
Galinio Pylimo g. 28
iki 31 d. – Vytauto Kumžos paroda

Baroti galerija
Aukštoji g. 3/3a
iki 31 d. – Jono Buračo tapyba

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
iki 31 d. – Sofijos Kanaverskytės paroda „Kalėdinė dovana“

„Herkaus galerija“
Herkaus Manto g. 22
Kristinos Ancutaitės ir Linos Dūdaitės paroda „Namai esi Tu“

Šiauliai

„Laiptų galerija“
Žemaitės g. 83
Tarptautinė kalėdinių miniatiūrų paroda „Jau atvažiuoja Šventa Kalėda“
Vytauto Šerio (1931–2006) paroda „Vytautas Šerys: kūrybinio palikimo fragmentas. Monotipijos“

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
Sigito Prancuičio paroda „Kūrybos metskaitlis“
Petro Rakštiko paroda „Keramika, piešiniai, fotografija“

Šiaulių universiteto dailės galerija
Vilniaus g. 141
Vitalijos Petraitytes paroda „Įvijos II“

Panevėžys

Dailės galerija
Respublikos g. 3
Osvaldo Juškos tapybos paroda „Sena istorija. Stacijos“

Fotografijos galerija
Vasario 16-osios g. 11
iki 25 d. – jaunųjų fotografų projekto „Vėjai 2016“ baigiamoji paroda

„Galerija XX“
Laisvės a. 7
Kalėdinė paroda

Panevėžio kraštotyros muziejus
Vasario 16-osios g. 23
Alfredos Petrulienės tapybos darbų paroda „Gyvenimo sūpuoklėse“

Spektakliai

Vilnius

Nacionalinis operos ir baleto teatras
23 d. 18.30 – J. Strausso „VIENOS KRAUJAS“. Dir. – J. Geniušas
27 d. 18.30 – F. Leharo „LINKSMOJI NAŠLĖ“. Dir. – J. Geniušas
28 d. 18.30 – J. Strausso „ŠIKŠNOSPARNIS“. Muzikinis vad. ir dir. – M. Staškus, dir. – J. Geniušas
29 d. 18.30 – P. Čaikovskio „SPRAGTUKAS“. Dir. – M. Barkauskas
30 d. 18.30 – G. Verdi „TRAVIATA“. Dir. – G. Marciano (Italija)
31 d. 19 val. – L.A. Minkaus „DON KICHOTAS“. Muzikos vad. ir dir. – M. Staškus

Nacionalinis dramos teatras Didžioji salė
23 d. 18.30 – PREMJERA! P. Claudelio „APREIŠKIMAS MARIJAI“. Rež. – J. Vaitkus
28 d. 18.30 – Th. Bernhardo „DIDVYRIŲ AIKŠTĖ“. Rež., scenogr. ir šviesų dail. – K. Lupa

29 d. 18.30 – A. Čechovo „DĖDĖ VANIA“. Rež. – E. Lacascade'as (Prancūzija)
30 d. 17 val. – M. Ivaškevičiaus „IŠVARYMAS“. Rež. – O. Koršunovas

Mažoji salė

27 d. 19 val. – „ARABIŠKA NAKTIS“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)
29 d. 19 val. – I. Bergmano „INTYMŪS POKALBIAI“. Rež. – V. Rumšas

Vilniaus mažasis teatras

28 d. 18.30 – PREMJERA! „EUROPIEČIAI“ (pagal Aischilo dramą „Maldautojos“ ir kitus antikos tekstus). Rež. – P. Ignatavičius, scenogr. ir kost. dail. – G. Palekaitė, judesio rež. – A. Kahnas (JAV). Vaidina D. Ciunis, T. Gryn, A. Kiškytė, I. Kvietkutė, E. Latėnaitė, G. Latvėnaitė, E. Mikulskis, I. Patkauskaitė ir kt.
29 d. 18.30 – M. Gorkio „MOTINA (VASA ŽELEZNOVA)“. Rež. – K. Glušajevas
30 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas – R. Tuminas, rež. – A. Dapšys
31 d. 18 val. *Nacionaliniame dramos teatre* – M. Lermontovo „MASKARADAS“. Rež. – R. Tuminas
31 d. 19 val. – M. Linkytės koncertas „12.31“

Valstybinis jaunimo teatras

Didžioji salė

27 d. 18 val. – Žemaitės „TRYS MYLIMOS“. Rež. – A. Latėnas
28 d. 18 val. – E. Scarpettos „VARGŠAI. ARISTOKRATAI“. Rež. – P.E. Landi
29 d. 18 val. – D. Wassermano „SKRYDIS VIRŠ GEGUTĖS LIZDO“. Rež. – V. Griško
30 d. 18 val. – I. Menchellio „KAPINIŲ KLUBAS“. Rež. – A. Latėnas
31 d. 16, 18.30 – PREMJERA! M. Nastaravičiaus „PASIRINKIMAS“. Rež. – V. Bareikis

Salė 99

23 d. 18 val. – „JIS IR JI“ (pagal J. Biliūno ir J. Janulaitytės-Biliūnienės laiškus). Scen. aut. ir rež. – B. Mar (Salė 99)

Oskaro Koršunovo teatras

23 d. 19 val. *Menų spaustuvėje* – S. Kane „APVALYTIEJI“. Rež., scenogr. – O. Koršunovas
27, 28 d. 19 val. *OKT studijoje* – B. Brechto „VESTUVĖS“. Rež. – O. Koršunovas

„Meno fortas“

23, 30 d. 19 val. – F. Kafkos „BADO MEISTRAS“. Rež. – E. Nekrošius

Rusų dramos teatras

23 d. 18.30 – F. Veberio „KVAILIŲ VAKARIENĖ“. Rež. – M. Poliščiukas (Prancūzija)
27, 28 d. 10 val., 29 d. 10, 12, 14 val. – „KALĖDINĖ EGLUTĖ MAŽIESIEMS“. Rež. – J. Volodko
27, 28 d. 11, 14 val. – A. Puškino „PASAKA APIE CARĄ SALTANĄ“. Rež. – P. Vasiljevas
29 d. 18.30 – A. Jankevičiaus „LEDAS“ (pagal V. Sorokino romaną). Rež. – A. Jankevičius
30, 31 d. 18.30 – A. Puškino „EUGENIJUS ONEGINAS“. Rež. – J. Vaitkus

„Menų spaustuvė“

28 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – PREMJERA! „ŽAIDIMAS BAIGTAS“. Autoriai: L. Liepaitė, A. Gudaitė, L. Žakevičius, P. Laurinaitis, A. Gecevičius (urbanistinio šokio teatras „Low Air“)
29 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „ARABIŠKA NAKTIS“. Rež. – C. Graužinis (teatras „cezario grupė“)
30 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – „TAMOŠIUS BEKEPURIS“ (pagal K. Binkio poemą). Rež. – C. Graužinis (teatras „Cezario grupė“)

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras

23 d. 12 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Paliulytės „ASTRIDA“ (A. Lindgren biografijos ir pasakų motyvais). Rež. – I. Paliulytė
23 d. 18 val. *Rūtos salėje* – R. Gary „AUŠROS PAŽADAS“. Inscenizacijos aut. ir rež. – A. Sunklodaitė
27 d. 18 val. *Ilgojoje salėje* – B. Srbljanovič „SKĖRIAI“. Rež. – R. Atkočiūnas
27 d. 19 val. *Rūtos salėje* – „SIELOS VIRTUVĖ“. Rež. – A. Storpirštis (VŠĮ „Vandenyno dirbtuvės“)
28 d. 18 val. *Rūtos salėje* – J. Dell ir G. Sibleyras „TEGYVUOJA BUŠONAS!“ Rež. – R. Vitkaitis
28 d. 19 val. *Mažojoje scenoje* – J. Tumo-Vaižganto „ŽEMĖS AR MOTERS“. Rež. – T. Erbrėderis
29 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – J. Gay „VARGŠŲ OPERA“. Rež. – A. Kurienius
30 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – W. Shakespeare'o „HAMLETAS“. Rež. – V. Bareikis
31 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – Naujametinis vakaras. Th. Manno „FJORENCA“. Rež. – J. Vaitkus

Kauno valstybinis muzikinis teatras

23 d. 18 val. – „ŽYDRASIS DUNOJUS“. Dir. – J. Geniušas
26 d. 18 val. – R. Planquette'o „KORNEVILIO VARPAI“. Dir. – V. Visockis
30 d. 18 val. – G. Verdi „TRAVIATA“. Dir. – J. Geniušas
31 d. 19 val. – Naujųjų metų koncertas

Kauno kamerinis teatras

26 d. 11, 13 ir 15 val., 27 d. 12 val. – PREMJERA! D. Bisseto „MEGZTINIS“. Rež. – G. Aleksa
27 d. 15 val., 29 d. 18 val. – M. Jones „AKMENYS JO KIŠENĖSE“. Rež. – B.G. Padegimas
27 d. 19 val. – L. Janušytės „KOREKTŪROS KLAIDA“. Rež. – A. Dilytė
28 d. 15, 19 val. – J. Cariani „NESAMAS MIESTAS“. Rež. – A. Lebeliūnas
30 d. 18 val. – PREMJERA! Th. Wilderio „UPĖS PO ŽEME“. Rež. – G. Padegimas
31 d. 18 val. – šventinė programa „Šokam į Naujus su Kameriniu!“

Kauno mažasis teatras

26 d. 18 val. – A. Slapovskio „NUO RAUDONOS ŽIURKĖS IKI ŽALIOS ŽVAIGŽDĖS“. Rež. – D. Rabašauskas
30 d. 19 val. – F. Rame, D. Fo „LAISVOJI PORA“. Rež. – R. Januškevičiūtė, A. Baniūnas

Kauno lėlių teatras

26 d. 11, 13 val. – „ŽAISLIUKO ISTORIJA“. Aut. ir rež. – R. Bartninkaitė
31 d. 18 val. – J. Leitaitės šventinis koncertas. Dalyvauja J. Suchanovas (fortepijonas), P. Daukšytė (smuikas)

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras

27, 29 d. 18.30 *Didžiojoje salėje* – A. Juozaičio „KARALIENĖ LUIZĖ“. Rež. – G. Padegimas
28 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – E. De Filippo „KALĖDOS KUPJELŲ NAMUOSE“. Rež. – P. Gaidys
30, 31 d. 18.30 30 *Didžiojoje salėje* – PREMJERA! G. Grajausko „PAŠALINIAMS DRAUDŽIAMA“. Rež. O. Koršunovas

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras

23, 30 d. 18.30 – J. Strausso valsai ir polkos
31 d. 18, 21 val. *Palangos koncertų salėje* – koncertas Liverpulio stiliumi
31 d. 19 val. – Naujametinis varjetė

Šiauliai

Valstybinis Šiaulių dramos teatras

23 d. 18 val. – H. Ibseno „NORA“. Rež. – S. Račkys
26 d. 12, 15 val. – PREMJERA! „LINKSMOS ISTORIJOS IŠ MUSIŲ GYVENIMO“. Insc. aut. ir rež. – I. Norkutė
30 d. 18 val. – PREMJERA! „VISU GREIČIU ATGAL!“ (pagal P. Notte pjesę „Dvi poniutės pakeliui į Šiaurę“). Rež. – A. Lebeliūnas
31 d. 20 val. – Naujametinis koncertas. Dalyvauja E. Seilius (tenoras), „Baltijos gitarų kvartetas“

Panevėžys

Juozo Miltinio dramos teatras

27 d. 18 val. – šventinis koncertas „Kalėdos kartu“
29 d. 18 val. – Šv. Kormorano šešėlinio humoro klubo programa „Paskalos ir padavimai“ („Keistuolių teatras“)
30 d. 18 val. – T. Cücenoglu „LAVINA“. Rež. – L.M. Zaikauskas
31 d. 17 val. – W. Russello „MOTERIMS IR JŲ VYRAMS“. Rež. – L. Kondrotaitė
31 d. 19 val. – N. Simono „PASKUTINYSIS IŠ AISTROS KAMUOJAMŲ MEILUŽIŲ“. Rež. – G. Gabrėnas

Koncertai

Vilnius

Kongresų rūmai

26 d. 19 val. – „Roko baladės 5“. Solistai P. Meškėla, Č. Gabalis, J. Milius. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje R. Stewarto, B. Adamso, „Depeche Mode“, „Metallica“, „Deep Purple“, „Guns N' Roses“, „Scorpions“ bei kitų grupių ir atlikėjų dainos
27 d. 19 val. – „Gražiausia filmų muzika“. Solistai E. Sašenko ir J. Milius, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius
28 d. 19 val. – „Džiazuojanti klasika“. S. Rinkevičiūtė ir T. Dešukas (smuikai), V. Nivinskas (kontrabosas), N. Bakula (akordeonas), R. Buškevics (fortepijonas), V. Vainilaitis (mušamieji), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje J.S. Bacho, C. Saint-Saënso, G. Bizet, S. Prokofievo, A. Vivaldi ir kt. kūriniai
29 d. 19 val. – „Miuziklų vakaras“. Solistai E. Sašenko, I. Prudnikovaitė, J. Milius, P. Bagdanavičius, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius. Programoje gražiausi kūriniai iš miuziklų „Operos fantomas“, „Katės“, „Jėzus Kristus – superžvaigždė“ ir „Paryžiaus katedra“
30 d. 19 val. – „J. Strausso valsų ir polkų fejerverkai“. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, aktorė D. Rinkevičienė. Dir. – G. Rinkevičius
31 d. 17 val. – „Gražiausios operų arijos“. Solistės A. Grigorian (sopranas), I. Prudnikovaitė (mecosopranas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. – G. Rinkevičius
31 d. 19 val. – teatralizuotas Naujųjų metų koncertas. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras, aktoriai D. Rinkevičienė, G. Arbačiauskas. Dir. – G. Rinkevičius

Valdovų rūmai

27 d. 19 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – Kalėdų giesmės „a cappella“. Vyrų vokalinis ansamblis „Quorum“: V. Neugasimovas (meno vad., kontratenoras), M. Turlajus (tenoras), D. Varnas (baritonas), G. Skliutas (baritonas), R. Savickas (bosas), Š. Navickas (vokalinė perkusija)
28 d. 19 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – J.S. Bachas: kamerinė muzika istoriniais instrumentais. Atlieka R. Calveyra (cinkas), M. Kraemeris (smuikas), L. García Alarcónas (klavesinas), J.M. Quintana (viola da gamba)
29 d. 19 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – J. Šeduikytės ir grupės koncertas „Permainos“
30 d. 19 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – Mūzos įkvėpti. Atlikėjai M. Rubackytė (fortepijonas), Klaipėdos kamerinis orkestras (meno vad. M. Bačkus). Programoje L. van Beethoveno, J.S. Bacho, J.A.Hasse, W.A. Mozarto kūriniai
31 d. 17 val. *Didžiojoje renesansinėje menėje* – naujametis koncertas „Metų laikai“. Atlikėjai kamerinis orkestras „Cappella Temporale“, V. Mažintaitė (sopranas), Ph. Nodelis (obojus)

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

31 d. 17.30 ir 20 val. – kamerinės muzikos ansamblis „Vilniaus arsenalas“, solistai R. Šilinskaitė (sopranas) ir T. Girininkas (bosas). Programoje J.S. Bacho, C.Ph.E. Bacho, G.F. Händelio, W.A. Mozarto, G. Rossini, J. Offenbacho ir A. Messager kūriniai

Šv. Kotrynos bažnyčia

27 d. 19 val. – „Šventinių melodijų girlianda“. Atlikėjai grupė „Where The Backs Come From“: A. Matekūnaitė (vokalas), S. Pankūnaitė (vokalas), B. Timinskaitė (vokalas), E. Gadeikytė (vokalas), V. Smolskas (fortepijonas). Programoje A. Lenox, N. Ashford, V. Simpson ir kt.
28 d. 19 val. – „Baltos svajos“. Atlikėjai A. Dingelis (tenoras), M. Katinas (fortepijonas). Programoje F.P. Tosti, F. Liszto, P. Čaikovskio ir kt. kūriniai
30 d. 19 val. – kino filmų muzika „Gyvenimas kaip filmas“. Atlikėjai Ch. Ruebensas (gitara, ukulelė, vokalas), N. Bakula (akordeonas), T. Dešukas (smuikas), V. Nivinskas (kontrabosas). Programoje muzika iš P. Almadovaro, E. Kusturicos, S. Spielbergo, brolių Coenų ir kt. kino filmų
31 d. 17, 20 val. – naujametinis koncertas „Stiklo arfa – tarp dangaus ir žemės“. Atlikėjai „Glass Duo“ (Lenkija): A. Szafraniec (stiklo taurės), A. Szafraniecas (stiklo taurės), Vilniaus miesto savivaldybės Šv. Kristoforo kamerinis orkestras. Dir. – D. Katkus. Programoje W.A. Mozarto, A. Dvořáko, P. Čaikovskio ir kt. kūriniai

Nacionalinė dailės galerija

30 d. 19 val. – R. Rikterės ir Z. Ibelhaupto fortepijonų dueto bei operos solistės J. Gedmintaitės koncertas. Programoje F. Liszto, C. Saint-Saenso, M. Clementi, D. Milhaud, G. Rossini, G. Puccini, J. Strausso kūriniai

M.K. Čiurlionio namai

28 d. 19 val. – M. Lawniczakas (klasikinė gitara, vokalas, Lenkija). Programoje J. Dowlando, Ph. Rosseterio, T. Hume, R. Jones kūriniai

„Muzikos galerija“

Gedimino pr. 37
26 d. 16 val. – „Kalėdinės improvizacijos“. A. Anusauskas (džiazo pianistas), F. Alley (vokalas), A. Krasauskaitė-Berulė (šokis)
26 d. 19 val. – lietuvių kompozitorių vokalinės klasikos vakaras. V. Vyšniauskas (tenoras), R. Mikelaitytė-Kašubienė (fortepijonas)
27 d. 18 val. – „Žiemos pasažai“. J. Aleknavičius (fortepijonas)
28 d. 18 val. – „Kelias Naujoji Vilnia-Roma“. Grupės „AuremA“ koncertas. A. Matulevičiūtė (akordeonas), A. Palmisani (vokalas, Italija), G. Prado (perkusija, Brazilija)
29 d. 18 val. – „Iš muzikos lobyno. Rusų klasikai“. R. Grod (violončelė, Kipras), A. Miknytė (mecosopranas), E. Žarskus (fortepijonas)
30 d. 18 val. – „Tikroji meilės istorija“. R. Sabaliauskas (baritonas, fortepijonas), K. Kerbedytė (fortepijonas, poezija)
31 d. 17, 19 val. – Naujametinis „Muzikos galerijos“ vakaras. J. Stupnianek (sopranas), D. Puišys (baritonas), R. Mikelaitytė-Kašubienė (fortepijonas), N. Kovaliova (flamenko šokis), L. Ligeikaitė (pranešėja)

Klaipėda

Klaipėdos koncertų salė

31 d. 18.30 – koncertas „Romantikos keliais“. M. Rubackytė (fortepijonas) ir Klaipėdos kamerinis orkestras (dir. M. Bačkus). Programoje F. Schuberto, F. Chopino kūriniai

Vakarai

Kaunas

Kauno fotografijos galerija

23 d. 16 val. – J. Budraičio fotografijų knygos „Mano Paryžius: slampinėtojo eskizai“ pristatymas. Dalyvauja aktorius ir fotografas J. Budraitis, knygos sudarytoja dr. M. Matulytė, A. Gelūnas, G. Česonis, U. Babinskas

Kalėdų muzikos savaitė

26 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – teatralizuotas koncertas visai šeimai „Šventų Kalėdų rytą“. Berniukų ir jaunuolių choras „Ąžuoliukas“ (meno vad. ir vyr. dir. – V. Miškinis, chormeister. R. Nenėnaitė, G. Trimirkaitė, R. Skapas, L. Balandis). Dir. V. Miškinis, L. Balandis. Akompanuoja L. Kuliešiuvienė, S. Skučienė (fortepijonas), R. Marcinkutė-Lesieur (vargonai)

26 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, 27 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje*, 28 d. 18.30 val. *Klaipėdos koncertų salėje*, 29 d. 18 val. *Mažeikių kultūros centre* – „Kalėdų divertismentas“. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dirigentas S. Krylovas (smuikas). Dalyvauja ansamblis „Giunter Percussion“. Programoje F. Mendelssohno, W.A. Mozarto, G. Bizet, R. Ščedrino kūriniai

28 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – „Šventė džiazo saloje“. Vokalinis ansamblis „Jazz island“ (vad. A. Novikas). Programoje A. Noviko aranžuotos M. Noviko, J. Naujalio, lietuvių liaudies, J.S. Bacho, I. Berlino, J. Styne'o, M. Marjanowskio, P. Stone'o, B. Golsono, R. Hendersono, M. Daviso, J. Deverpordo, B. Bacharacho, H. Martino, J. Deacono, B. May, F. Mercury dainos

29 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, 30 d. 18 val. *Kauno valstybinėje filharmonijoje* – „Ankstyvos dainos“. A. Grigorian (sopranas), F. Zakrevskis (fortepijonas). Programoje S. Barberio, A. Bergo, S. Rachmaninovo kūriniai

Naujamečiai koncertai

29 d. 18 val. *Alytaus kultūros ir komunikacijos centre*, 30, 31 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – naujametis vakaras su simfoniniu orkestru. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras. Solistai V. Miškūnaitė (sopranas), E. Davidovičius (tenoras). Dir. – M. Pitrėnas

30 d. 18 val. *Marijampolės kultūros centre*, 31 d. 18 ir 20 val. *Šv. Jonų bažnyčioje* – „Atsisveikinimo simfonija“ palydint senuosius. Lietuvos kamerinis orkestras. Solistas ir dirigentas S. Krylovas (smuikas). Solistė L. Trotovšek (smuikas). Programoje J.S. Bacho, A. Vivaldi, J. Haydno kūriniai

30 d. 19 val. *Druskininkų „Dainavos“ mokymo centre*, 31 d. 19 val. *Lietuvos mokslų akademijos salėje* – naujametis vakaras su Valstybiniu Vilniaus kvartetu. Valstybinis Vilniaus kvartetas, A. De Grolée (fortepijonas), A. Gurinavičius (kontrabosas). Programoje A. Dvořáko, F. Schuberto kūriniai

Savaitės filmai

„Belgų karalius“

Belgų karalius ***

Dokumentiniu filmu „Šunų miestas“ (1998) išgarsėjęs Peteris Brosensas kartu su Jessica Woodworth šįkart sukūrė *mockumentary* komediją. Per belgų karaliaus vizitą Stambule frankofoniškoji jo šalies dalis nusprendžia paskelbti nepriklausomybę. Karalius turi kuo greičiau grįžti namo, kad išgelbėtų karalystę. Tačiau didžiulė Saulės energijos iškrova uždaro visos Europos oro uostus ir paralyžiuoja visas eismo priemones, neįmanomas net telefono ryšys. Taip prasideda jo odisėja per Balkanus. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Peteris Van den Beginas, Lucie Debray, Titusas De Voogdtas (Belgija, Olandija, Bulgarija, 2016). (Vilnius)

Kalifornijos svajos ****

Debiutiniu filmu „Atkirtis“ išgarsėjęs Damienas Chazelle'as šįkart vėl kalba apie muziką ir kartu plečia tradicinio miuziklo ribas. Mia (Emma Stone) yra pradedančioji aktorė, ji dirba padavėja. Džiazo muzikantas Sebastianas (Ryan Gosling) groja kavinėje, kad pragyventų. Kai jų keliai susikirs, juos abu sujungs troškimas pagaliau daryti tai, apie ką visąlaik svajojo. Meilė suteiks jiems jėgų, bet kai karjera pradės klostytis, liks vis mažiau laiko ir jėgų vienas kitam. Beje, originalus filmo pavadinimas „La la land“ – žargoniškas neegzistuojančios vietos, svajonių šalies pavadinimas. Taip pat vaidina J.K. Simmonsas, Finnas Wittrockas, Tomas Everettas Scottas, Rosemarie DeWitt, Meagan Fay (JAV, 2016). (Vilnius, Kaunas)

Naktiniai gyvuliai ****

Prieš penkiolika metų Siuzan paliko Tonį – ambicingą rašytoją, išgyvenantį nuolatinę kūrybos krizę. Dabar ji yra galerijos savininkė ir laiminga kito vyro žmona. Vieną dieną ji gauna Tonio knygos rankraštį. Tai žiaurus trileris, kurį Siuzan suvokia kaip simbolišką kerštą už išsiskyrimą. Knygoje aprašomas matematikos profesoriaus Edvardo ir jo šeimos gyvenimas. Abu filmo sluoksniai – realus gyvenimas ir knygos siužetas – nuolat persipina, susilieja. Knyga priverčia Siuzan įsižiūrėti į tamsą jos praeityje ir širdyje. Savo antrąjį filmą garsus madų kūrėjas Tomas Fordas sukūrė pagal Austino Wrighto romaną. Pagrindinius vaidmenis sukūrė Amy Adams ir Jake'as Gyllenhaalas (JAV, 2016). (Vilnius, Kaunas)

Seklūs vandenys ****

Naujasis prancūzų kino filosofų tradicijas tęsiančio Bruno Dumont'o filmas – tai ekstravagantiškas, siurrealistiškas, kupinas absurdo, bet kartu – itin rafinuotas ir preciziškas reginys. Jis nukels į 1910-uosius, gimtąją režisieriaus Flandriją, kur prabangioje viloje gyvena turtuolių šeima. Šalia jų kukliuose nameliuose glaudžiasi žvejai. Paplūdimyje pasirodo detektyvai, tiriantys paslaptingą turistų dingimą, o tarp aristokratės ir žvejo užsimezga romanas. Gegas veja gegą, aktoriai Fabrice'as Luchini, Juliette Binoche, Valeria Bruni Tedeschi, Jeanas-Lucas Vincent'as sąmoningai šaržuoja savo personažus, režisierius nuolat prisimena kino klasiką, bet šis nesiliaujantis „prancūziškumo“ mėsinėjimas slepia ir socialinę kritiką. Dumont'as rodo, kaip tarp skirtingų klasių nuolat kyla sienos, kaip „elitas“ nesuvokia, koks jis juokingas ir apgailėtinas, ir klausia apie teisę būti kitokiam (Prancūzija, Vokietija, 2016). (Vilnius)

Žudikų brolija ***

Populiaraus kompiuterinio žaidimo ekranizacija. Naujosios technologijos leidžia atkurti ankstesnių kartų atmintį, todėl Kalumas Linčas gali patirti savo protėvio, kuris gyveno XV a. Ispanijoje, nuotykius. Kalumas sužino, kad yra slaptosios žudikų brolijos palikuonis. Sukaupęs daug žinių ir įgūdžių jis gali stoti į kovą su galinga ir žiauria šių laikų tamplierių organizacija. Pernai ekranizavęs „Makbetą“, Justinas Kurzelis šiame filme vėl pakvietė vaidinti Michaelą Fassbenderį ir Marion Cotillard. Taip pat filme vaidina Jeremy Ironsas, Brendanas Gleesonas, Charlotte Rampling, Ariane Labed (Prancūzija, JAV, D. Britanija, 2016). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Kino repertuaras

Vilnius

Forum Cinemas Vingis

23, 26–29 d. – 12 kėdžių (rež. A. Ramanauskas) – 11.10, 13.30, 15.50, 18.20, 19, 19.30, 21, 21.45; 24 d. – 11.10, 13.30, 15.50; 25 d. – 13.30, 15.50, 18.20, 19, 19.30, 21, 21.45
23, 26–29 d. – Dainuok (JAV) – 11, 13.30, 16, 19.15, 20.45; 24 d. – 11, 13.30, 16 val.; 25 d. –13.30, 16, 19.15, 20.45 (lietuvių k.); 23, 24, 26–29 d. – 11.20
23, 26–29 d. – Dainuok (3D, JAV) – 12, 14.30, 18.30; 24 d. – 12, 14.30; 25 d. – 14.30, 18.30 (lietuvių k.); 23, 25–29 d. – 17 val. (originalo k.)
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (3D, D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 11.40, 16.15, 21.45; 24 d. – 11.40; 25 d. – 16.15, 21.45
23–29 d. – Žudikų brolija (D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 13.40
28 d. – Pakeleiviai (3D, JAV) – 18.50
31 d. – šventinis vakaras ir filmas koncertas „Ole Ole Ole Rolling Stones“ (JAV) – 18.30
23, 26–29 d. – Vajana 2D (JAV) – 11, 13.20, 14.25, 16.35; 24 d. – 11, 13.20, 14.25; 25 d. –13.20, 14.25, 16.35
23, 25–27, 29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (3D, JAV) – 14.15, 17.20, 18.50, 20.20; 24 d. – 14.15; 28 d. – 14.15, 17.20
23, 26–29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 11.30, 16.10, 21.10; 24 d. – 11.30; 25 d. – 16.10, 21.10
23, 25–29 d. – Firmos kalėdinis balius (JAV) – 15.55, 19.10, 21.40; 24 d. – 15.55
23, 25–29 d. – Kalifornijos svajos (JAV) – 13.45, 18.20; 24 d. – 13.45
23, 24, 26–29 d. – Troliai (JAV) – 11.10
23–29 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (D. Britanija, JAV) – 13.20
23, 25–27, 29 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (3D, D. Britanija, JAV) – 20.20
23, 25, 27, 29 d. – Įsikūnijęs blogis (JAV) – 17 val.; 26, 28 d. – 17, 21.20
23, 24, 26–29 d. – Didysis šunų pabėgimas (Kanada, Ispanija) – 11.20
23, 25, 27, 29 d. – Žemės drebėjimas (Rusija) – 21.35
23, 25, 27, 29 d. – Naktiniai gyvuliai (JAV) – 21.20
26, 28 d. – Pjūklo ketera (JAV) – 21.35

Forum Cinemas Akropolis

Gruodžio 25 d. kino teatras nedirbs!
23, 26–29 d. – 12 kėdžių (rež. A. Ramanauskas) – 11.20, 13.50, 16.10, 19.20, 21.50; 24 d. – 11.20, 13.50
23, 26, 28, 29 d. – Dainuok (JAV) – 10.20, 11.30, 12.50, 15.20, 16.40, 17.50; 24 d. – 10.20, 11.30, 12.50, 15.20; 27 d. – 10.20, 11.30, 12.50, 15.20, 17.50
23, 26, 27, 29 d. – Dainuok (3D, JAV) – 14, 18.55; 24 d. – 14 val.; 28 d. – 14, 18.55, 18 val.
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (3D, D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 16.20, 21.30
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 11, 12.25, 18.20; 24 d. – 11, 12.25
28 d. – Pakeleiviai (3D, JAV) – 18.55
31 d. – šventinis vakaras ir filmas koncertas „Ole Ole Ole Rolling Stones“ (JAV) – 18 val.
23, 26, 27, 29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (3D, JAV) – 13.20, 15, 21.10; 24 d. – 13.20, 15 val.
23, 26, 27, 29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 10.30, 18.40; 24 d. – 10.30
23, 26, 27, 29 d. – Firmos kalėdinis balius (JAV) – 16, 18.30, 21.20; 24 d. – 16 val.
23, 24, 26–29 d. – Vajana (JAV) – 10.40, 13.10, 15.45
23, 24, 26–29 d. – Didysis šunų pabėgimas (Kanada, Ispanija) – 10.50, 13 val.
23, 26, 27, 29 d. – Žemės drebėjimas (Rusija) – 13.40, 20.20; 24 d. – 13.40
23, 24, 26–29 d. – Troliai (JAV) – 10.10
23, 24, 26–29 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (D. Britanija, JAV) – 15.10
23, 26, 27, 29 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (3D, D. Britanija, JAV) – 18 val.
23, 26–29 d. – Blogasis Santa 2 (JAV) – 21.40
23, 26–29 d. – Įsikūnijęs blogis (JAV) – 21 val.
23, 28 d. – Sąjungininkai (JAV) – 18.10
23, 28 d. – Pjūklo ketera (JAV) – 20.50
26, 29 d. – Kalifornijos svajos (JAV) – 18.10
26, 29 d. – Naktiniai gyvuliai (JAV) – 20.50

Skalvija

23 d. – Seklūs vandenys (Prancūzija, Vokietija) – 16.40; 26 d. – 17.20; 27 d. – 20.40; 28 d. – 17 val.; 29 d. – 20.50
23 d. – Nekaltosios (Lenkija, Prancūzija) – 19 val.
23 d. – Namų slauga (Čekija) – 21.10; 27 d. – 17 val.; 28 d. – 19.20
26 d. – *Seansas senjorams*. Kalifornijos svajos (JAV) – 15 val.
26 d. – Tonis Erdmanas (Vokietija, Austrija) – 19.40
27 d. – Belgų karalius (Belgija, Olandija, Bulgarija) – 18.50; 28 d. – 21.10; 29 d. – 19 val.
26 d. – Tamsta Varlius (Nyderlandai, Belgija) – 12.30; 27 d. – Nematomas herojus (Prancūzija, Belgija) – 15 val.; 28 d. – Panelė Rūgštynė (Prancūzija) – 15 val.
29 d. – Vajana (JAV) – 15 val.
30 d. – programa „Mes dešimtmečiai“ (Olandija, Danija, Japonija) – 14.30

Pasaka

23 d. – Švyturys tarp dviejų vandenynų (D. Britanija, N. Zelandija, JAV) – 16.45
23 d. – Seklūs vandenys (Prancūzija, Vokietija) – 17 val.; 28 d. – 17.30; 28 d. – 19 val.
25 d. – Dainuok (JAV) – 17 val.; 26 d. – 14.45
23, 25 d. – Kalifornijos svajos (JAV) – 19.15; 26 d. – 21 val.; 27 d. – 20.45; 29 d. – 15 val.
23, 25 d. – Firmos kalėdinis balius (JAV) – 21.45
23 d. – Nekaltosios (Lenkija, Prancūzija) – 19 val.; 25 d. – 17.15; 26 d. – 15.15; 28 d. – 17.15; 29 d. – 17.30
25, 28 d. – Belgų karalius (Belgija, Bulgarija, Olandija) – 19.30; 26 d. – 17 val.; 27 d. – 19.15; 29 d. – 19.45
23, 25, 28 d. – Naktiniai gyvuliai (JAV) – 21.30; 28 d. – 21.15
25 d. – Kriaušių pyragėliai su levandomis (Prancūzija) – 17.30; 26 d. – 17.15; 28 d. – 17 val.
23 d. – 2 naktys iki ryto (Suomija, Lietuva) – 17.15; 25 d. – 19.30
23, 25, 26 d. – Naujienos iš Marso planetos (JAV) – 21.15; 28 d. – 15.30
26 d. – Florence (D. Britanija) – 15 val.
26 d. – Broliai (Norvegija) – 17.30; 27, 28 d. – 19 val.
26 d. – Keistas veidelis (JAV) – 19 val.
26 d. – Asfaltas (Prancūzija) – 19.15; 28 d. – 21 val.; 26 d. – (Ne)Tikros prancūziškos vestuvės (Prancūzija) – 19.30; 28 d. – 17 val.
23 d. – 12 kėdžių (rež. A. Ramanauskas) – 19.30; 26, 28 d. – 21.30; 27 d. – 21.15; 29 d. – 21.45
27 d. – Hana: neapsakoma budizmo kelionė (D. Britanija) – 17.30
27 d. – Tonis Erdmanas (Vokietija, Austrija) – 17.45; 27 d. – Namų slauga (Slovakija, Čekija) – 17.15; 28 d. – 15.15; 27 d. – Gimme Danger (JAV) – 21 val.; 28 d. – Distance Between Dreams (JAV) – 19.45
28 d. – Taksiukas (JAV) – 21 val.

Kaunas

Forum Cinemas

Gruodžio 25 d. kino teatras nedirbs!
23 d. – 12 kėdžių (rež. A. Ramanauskas) – 13.20, 15.40, 17.20, 18, 18.40, 20.10, 22.30, 23.40; 24 d. – 13.20, 15.40, 17.20; 26–29 d. – 13.20, 15.40, 17.20, 18, 18.40, 20.10, 22.30
23 d. – Dainuok (JAV) – 10.30, 12.40, 15.10, 17.40, 20.20, 22.45; 24 d. – 10.15, 12.40, 15.10; 26–29 d. – 10.15, 12.40, 15.10, 17.40, 20.20, 22.45
23, 26–29 d. – Dainuok (3D, JAV) – 11.20, 13.30, 16 val.
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 13.10, 18.50, 22.20; 24 d. – 13.10
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (3D, D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 16.45, 21 val.; 24 d. – 16.45; 28 d. – Pakeleiviai (3D, JAV) – 18.40
31 d. – šventinis vakaras ir filmas koncertas „Ole Ole Ole Rolling Stones“ (JAV) – 18 val.
23, 24, 26–29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 10.40, 15.50; 23, 26, 27, 29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (3D, JAV) – 13.50, 19.20; 24, 28 d. – 13.50
23, 24, 26–29 d. – Vajana (JAV) – 10.30, 11.30, 14, 16.30; 23, 26–29 d. – Firmos kalėdinis balius (JAV) – 13, 15.30, 20.40, 23 val.; 24 d. – 13, 15.30
23, 26 d. – Kalifornijos svajos (JAV) – 17.50
23, 26–29 d. – Pjūklo ketera (JAV) – 19 val.
23, 26–29 d. – Blogasis Santa 2 (JAV) – 22.10
24, 26–29 d. – Troliai (JAV) – 11 val.
23, 24, 26–29 d. – Didysis šunų pabėgimas (Kanada, Ispanija) – 10.50
23, 26–29 d. – Įsikūnijęs blogis (JAV) – 21.20, 23.30; 27, 29 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (D. Britanija, JAV) – 17.50
26–29 d. – Atvykimas (JAV) – 23.40

Klaipėda

Forum Cinemas

Gruodžio 25 d. kino teatras nedirbs!
23, 26–29 d. – 12 kėdžių (rež. A. Ramanauskas) – 13.10, 16, 19.10, 21.40; 24 d. – 13.10, 16 val.
23, 26, 27, 29 d. – Dainuok (JAV) – 10.20, 12.50, 15.20, 18 val.; 24, 28 d. – 10.20, 12.50, 15.20
23, 24, 26–29 d. – Dainuok (3D, JAV) – 11.30, 14, 16.30
23, 26–29 d. – Žudikų brolija (3D, D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 10.10, 15.50, 21.30; 24 d. – 10.10, 15.50; 23, 26–29 d. – Žudikų brolija (3D, D. Britanija, Prancūzija, Honkongas, JAV) – 18.20
28 d. – Pakeleiviai (3D, JAV) – 18 val.
31 d. – šventinis vakaras ir filmas koncertas „Ole Ole Ole Rolling Stones“ (JAV) – 18 val.
23, 24, 26–29 d. – Vajana (JAV) – 10.40, 13.20, 15.30
23, 26, 27, 29 d. – Firmos kalėdinis balius (JAV) – 13, 18.40, 20.30; 24 d. – 13 val.; 28 d. – 13, 18.40
23, 26–29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (JAV) – 15.40, 21.10; 24 d. – 15.40
23, 26–29 d. – Šelmis-1. Žvaigždžių karų istorija (3D, JAV) – 12.40, 18.30; 24 d. – 12.40
26 d. – Fantastiniai gyvūnai ir kur juos rasti (D. Britanija, JAV) – 18.10
23, 29 d. – Žemės drebėjimas (Rusija) – 18.10
23, 24, 26–29 d. – Didysis šunų pabėgimas (Kanada, Ispanija) – 10.50
23, 26–29 d. – Blogasis Santa 2 (JAV) – 21.20
23, 24, 26–29 d. – Troliai (JAV) – 11 val.
23, 26–29 d. – Įsikūnijęs blogis JAV) – 21 val.

Kitas „7md“ numeris išeis sausio 6 d.

Redaktorė – Agnė Narušytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Kinas – Živilė Pipinytė | **Teatras, šokis** – Milda Brukštutė
Muzika – Laimutė Ligeikaitė | **Stilius** – Rita Markulienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
Maironio g. 6, 01124 Vilnius. Tel. 2613039. El. paštas 7md@takas.lt.
ISSN 1392-6462. 3 sp. l. Tiražas 900 egz.
Spausdino UAB „Valdo leidykla“, Gedimino g. 34, Ukmergė

Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

Lietuvos kultūros taryba